

**KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**SAFTİRİK GREG'İN GÜNLÜĞÜ SERİSİNİN DEĞERLER
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Fatih ÖZER

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Esra KARAKUŞ TAYŞI

Kütahya, 2019

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Saftirik Greg'in Günlüğü Serisinin Değerler Bağlamında İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların “Kaynaklar” bölümünde gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19/07/2019

F. Özer

Fatih ÖZER

Kabul ve Onay

Yazar Fatih ÖZER'in hazırlamış olduğu "Saftirik Greg'in Günlüğü Serisinin Değerler Bağlamında İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği ile kabul edilmiştir.

19/07/2019

Dr. Öğr. Üye. Esra KARAKUŞ TAYŞİ (Danışman)

Doç.Dr. Zekerya BATUR

Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL

Doç. Dr. Baykal BİÇER

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Ön Söz

İnsanı yeni ve farklı dünyalarla tanıştıran, insanın bakış açısını genişleten kitaplar her zaman bir ihtiyaç olarak hissedilmiş ve hissedilecektir. Bireyin her türlü gelişimine imkan sağlayan kitapların seçimi de okumak kadar önemli bir husus olarak görülmektedir. Günümüzde yayınlanan kitap sayısındaki artış kitap seçimi konusunda okurları düşündürmeye sevk etmektedir. Bu durumdan kaynaklı kitap inceleme ve araştırmaları da son yıllarda artış göstermektedir.

Dünyada ve ülkemizde satış rekorları kıran, ortaokul öğrencileri tarafından çokça tercih edilen Saftirik Greg'in Günlüğü serisi ile ilgili çalışmamızın hareket noktası ise geleceğimizin teminatı olan öğrencilerimizin bu seriyi okuma konusunda gösterdikleri ilgileri oluşturmaktadır. Yayınlanan 2018 Türkçe Öğretim Programında yer alan kök değerlerin eserlerdeki durumunun incelendiği çalışmanın, bu alanda çalışma yapan araştırmacılara ve özellikle kitap tavsiyesi noktasında büyük bir görev düşen Türkçe öğretmenlerine faydalı olacağı düşünülmektedir.

Teşekkür

Her türlü mücadelenin yaşandığı günümüz dünyasında hiçbir engelin çabasız aşılamayacağı ve başarıda asıl olanın mücadele sırasında alınan haz olduğu düşüncesiyle öncelikle beni bu mücadelede yalnız bırakmayan her türlü bilgi ve birikimiyle beni destekleyen, akademik anlamda yolun başında olan bizlere yol gösteren değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Esra KARAKUŞ TAYŞI hocama teşekkürlerimi sunarım.

Yürüdüğümüz bu yolda her yeni günün hayatımızda yeri farklıdır. Umutsuzluğun ve derin düşüncelerin hüküm sürdüğü bir günde kendisini tanıma imkânı bulduğum, hayatımda almış olduğum en büyük kararda bakış açımı değiştiren ve hayalimdeki yolu çizmemde rehber olan değerli büyüğüm Doç. Dr. Mehmet İNAN hocama teşekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitimim sırasında tanıma imkânı bulduğum, izlenimlerimle şu anki öğretmen profilimi çizmemde katkısı olan ve araştırmacı kişiliğiyle her zaman örnek almak istediğim değerli büyüğüm Dr. Öğr. Üyesi Mualla MURAT hocama teşekkürlerimi sunarım.

Dostluğun önemini ve değerini bana hatırlatan, bilgi ve tecrübe konusunda yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, zor günlerde desteğini her zaman hissettiğim kadim dostum ve meslektaşım Ramazan BAŞAR'a teşekkürlerimi sunarım.

Dünyaya geldiğim günden beri benimle gülen benimle ağlayan, bu günlere gelmemde en büyük katkısı olan, borcumu hiçbir zaman ödeyemeyeceğim ve bir gölge misali sığındığım liman olan sevgili aileme; çalışmalarım esnasında desteğini ve sıcaklığını her zaman hissettiğim, hayat denilen bu yolda yoldaşım olan sevgili eşim Duygu DURMUŞ ÖZER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çıktığım bu akademik yolda bilgi ve birikimlerimi arttırmak ve en büyük hayalimi gerçekleştirmek ümidiyle...

İçindekiler

Yemin Metni	i
Kabul ve Onay.....	ii
Ön Söz.....	iii
Teşekkür.....	iv
İçindekiler	v
Tablolar Dizini	viii
Simgeler ve Kısaltmalar.....	ix
Özet	x
Abstract	xi
Birinci Bölüm.....	1
Giriş.....	1
Kuramsal Çerçeve	2
Değer.....	2
Değerlerin özellikleri	6
Değerlerin işlevleri.....	9
Değerlerin sınıflandırılması	11
Değerler eğitimi ve önemi	17
Değerler eğitiminde yaklaşımlar	20
Telkin yaklaşımı	20
Değer açıklama yaklaşımı	21
Ahlaki muhakeme yaklaşımı	23
Değer çözümlemesi (analizi) yaklaşımı	24
Karakter eğitimi yaklaşımı	25
Örtük program yaklaşımı.....	27
Türkçe dersi öğretim programında değerler eğitimi	28
2018 Türkçe öğretim programında değerler	32
Adalet	33
Dostluk	33
Dürüstlük	33
Öz denetim	33
Sabır.....	33
Saygı.....	34
Sevgi.....	34
Sorumluluk	34
Vatanseverlik.....	34
Yardımseverlik	34
Çocuk edebiyatı	35
Çocuk edebiyatının işlevi.....	36
Çocuk kitaplarının özellikleri.....	37
Çocuk edebiyatı ve değerler eğitimi	39
Jeff Patrick Kinney	41
Hayatı	41
Eserleri	41
İlgili Araştırmalar	42
Problem Durumu	46

Araştırmanın Amacı	48
Araştırmanın Önemi	48
Problem Cümlesi	49
Alt problemler.....	49
Sınırlılıklar.....	49
İkinci Bölüm	50
Yöntem.....	50
Araştırmanın Modeli	50
Evren ve Örneklem.....	50
Verilerin Toplanması ve Analizi	51
Üçüncü Bölüm	52
Bulgular.....	52
Saftirik Greg'in Günlüğü Serisinde Değer Eğitimi ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	52
Adalet.....	53
Adil davranma.....	55
Haklı ve haksızı ayırt etme.....	55
Hakkı gözetme	56
Eşitlik	57
Dostluk.....	59
Yardım etme.....	60
Vefalı davranma	60
Anlayış gösterme.....	61
Sadık olma.....	62
Dürüstlük	62
Açık sözlü olma.....	64
Sözünü tutma.....	67
Gerçekleri söyleme.....	67
Doğruları söyleme	69
Öz denetim.....	69
Kendine güven	71
Davranış kontrolü.....	72
Sabır	73
Beklemeyi bilme	75
Tahammül etme.....	76
Azimli olma.....	77
Saygı	77
Tercihleri önemseme	79
Konumu önemseme.....	79
Durumu önemseme	80
Sevgi	80
Aile sevgisi.....	81
Sorumluluk.....	82
Ailesine karşı sorumlu olma.....	84
Sözünde durma.....	85
Kendisine karşı sorumlu olma.....	86
Çevresine karşı sorumlu olma	87
Vatanseverlik	87
Yardımseverlik.....	88
Aileye yardım etme	89

Merhamet gösterme.....	90
Paylaşma	91
İş birliği yapma	92
Dördüncü Bölüm.....	94
Sonuç, Tartışma ve Öneriler	94
Tartışma.....	94
Sonuç	96
Öneriler.....	97
Öğretmenlere yönelik öneriler	97
Araştırmacılara yönelik öneriler	97
Kaynaklar	98
Özgeçmiş.....	107

Tablolar Dizini

Tablo 1. Spranger Değer Sınıflaması	13
Tablo 2. Rokeach Değer Sınıflaması	15
Tablo 3. Kategoriler	52
Tablo 4. Adalet.....	54
Tablo 5. Dostluk.....	59
Tablo 6. Dürüstlük	63
Tablo 7. Öz Denetim.....	70
Tablo 8. Sabır	74
Tablo 9. Saygı	78
Tablo 10. Sevgi	81
Tablo 11. Sorumluluk	83
Tablo 12. Yardımseverlik.....	88

Simgeler ve Kısaltmalar

Akt	: Aktaran
Çev	: Çeviri
Ed	: Editör
Ens	: Enstitü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s	: sayfa
SGG	: Saftirik Greg'in Günlüğü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDÖP	: Türkçe Dersi Öğretim Programı
vd	: ve diğerleri
Yay	: Yayınevi

Özet

Saftirik Greg'in Günlüğü Serisinin Değerler Bağlamında İncelenmesi

Son yıllarda dünyada ve ülkemizde adı sıkça duyulan Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisi ülkemizde de ortaokul öğrencileri tarafından en çok okunan kitaplar arasında bulunmaktadır. Ortaokul öğrencileri tarafından çok tercih edilen bir seri olması çalışmanın hareket noktasını oluşturmakla birlikte amacı ilk kitabı 2007 yılında yayınlanmış olan ve son kitabı 2018 yılında yayınlanan Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan 13 kitabı, 2018 Türkçe Öğretim Programında belirlenmiş olan 10 kök değer bağlamında incelemektir.

Temel nitel desenin kullanıldığı bu çalışmada öncelikle 2018 Türkçe Öğretimi Programında belirlenmiş on kök değer kategori olarak alınmış, bu kategoriler elde edilen bulgular ışığında kodlara ayrılmış ve bulgu ve yorumlar bu belirlenen kodlar üzerinden verilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda eserlerde en çok yer alan değer dürüstlük olduğu bunu sırasıyla yardımseverlik, adalet, sorumluluk, sabır, dostluk, öz denetim, saygı ve sevgi değerinin izlediği sonucuna ulaşılmıştır. Vatanseverlik değeriyle ilgili hiçbir bulguya rastlanılmamıştır. Tespit edilen bulgular ışığında incelenen eserlerin değer aktarımı konusunda yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Değerler eğitimi, Saftirik Greg'in günlüğü, Türkçe öğretimi

Abstract

The Analysis of Saftirik Greg's Diary Series in the Context of Values

In recent years, Jeff Kinney's Diary of Saftirik Greg's diary series, which is frequently heard in the world and in our country, is among the most widely read books by secondary school students in our country too. That its being the most preferred book series by secondary school students has become the starting point of the study and its aim is to examine 13 books in the context of 10 root values which were determined in the 2018 Turkish Curriculum, whose first book was published in 2007 and the last book was published in Saftirik Greg's Diary series published in 2018.

In this study where basic qualitative design was used, first of all, 10 root values which were identified in the 2018 Turkish Language Teaching Program were taken as categories and these categories were divided into codes in the light of the findings which were obtained and the findings and comments were given over these determined codes. No evidence about patriotism was found.

As a result of the analysis, it was concluded that the most important value in the works is honesty, followed by helpfulness, justice, responsibility, patience, friendship, self-control, respect and love. In the light of the findings which were detected, it was concluded that the works which were examined were insufficient in terms of value transfer.

Keywords: Values education, Saftirik Greg's diary, Turkish teaching

Birinci Bölüm

Giriş

Bu bölümde araştırmanın dayandığı kuramsal çerçeve, problem durumu ve alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi, varsayımlar, sınırlıklar, ilgili araştırmalar ele alınmıştır.

Geleceğin teminatı ve yarının yetişkinleri olan çocukların eğitimi, günümüzde toplumların üzerine en çok kafa yordukları hususlardandır. Bu doğrultuda yapılan plan ve programların amacı; kendisiyle barışık, yaşadığı topluma uyumlu ve var olan ulusal ve evrensel değerlere sahip bireyler yetiştirmektir. Bireyin değerleri kazanma sürecinde ise aile, yaşadığı çevre, eğitim gördüğü okul, okuduğu kitaplar, izlediği programlar, karşılaştığı durumlar vb. birçok etken etkili olmaktadır. Bireyin var olan değerleri kazanması ve korumasında etkili olan unsurların başında bireyin eğitim ve öğretim gördüğü okullar gelmektedir. Okullarda belli bir plan ve program dâhilinde yürütülen eğitim ve öğretim içerisinde bireye istenilen bilgi, beceri ve davranışlar kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Okullarda yürütülen eğitim ve öğretim etkinliklerinin içerisinde ulusal ve evrensel değerleri bireye kazandırmak da önemli bir amaçtır. Bu amaç doğrultusunda planlanan eğitim ve öğretim içerisinde en büyük sorumluluk Türkçe dersine verilmiştir. Bir dil ve iletişim dersi olan Türkçe dersi bireye değerleri kazandırmada en etkili yollardan biri olarak görülmektedir. Geçmişten günümüze dek Türkçe dersi için hazırlanmış programlara bakıldığında zaman değerlere, Türkçe dersinin amaçları bölümünde yer verildiği görülmektedir. İlk kez 2018 Türkçe Öğretim Programı'nda bir başlık açılan değerlere, programda detaylı yer verilmiş ve on kök değer belirlenmiştir. Belirlenen bu kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik şeklinde belirtilmiştir.

Bireye değer kazandırmada rolü olan eğitim ve öğretim gördüğü okulların yanı sıra büyük bir öneme sahip olan etkenlerden biri de edebi eserlerdir. Bireyin okumayı öğrenmesinden sonra hayatına girmeye başlayan edebi eserler değerler

kazanmada önemli bir araç olarak görülmektedir. Değerlerin ortaya çıkmasında ve gelecek kuşaklara aktarmada edebi eserlerin büyük bir görevi bulunmaktadır. Edebi eseri ortaya koyan sanatçı, kendi toplumunda var olan değerleri eserlerinde yansıtmakta ve bu eserleri okuyan birey eserde yer alan değerleri okuyarak kazanmaktadır (Tekşan, 2012).

Günümüz dünyasında teknolojinin ve bilimin ilerlemesiyle birlikte kaleme alınan edebi eserlerde de artış olduğu gözlenmektedir. Bu durum da beraberinde edebi eserlerin nitelik sorununu getirmektedir. Bireyin çocukluk yıllarında hayatına girmeye başlayan edebi eserlerin bu doğrultuda niteliği önemli bir husus olarak görülmektedir. Çağlayan'a göre (2005) bireyin okuduğu edebi eserler bireye, doğru bilgiler sunmalı, değerleri kazandırmada etkili olmalı, karşılaştığı güçlüklerde bireye güç vermeli, kişiler arası ve toplumlar arası yardımlaşmayı aşılmalı, bireyi hayatta var olan olumsuz durumlardan uzaklaştırarak, hayatın olumlu ve güzel taraflarıyla karşılaştırmalıdır. Böylelikle bireye saygı ve sevgiye dayalı davranışlar kazandırılıp ahlaki ve kültürel değerlerine katkı sağlanmış olmaktadır.

Çocukların hayatlarında önemli bir yere sahip olan çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların gelişimini olumlu yönde desteklemeli, çocukların hayatı tanımalarına ve topluma uyum sağlamasını kolaylaştırmalıdır. Çocukların gelişimini olumlu yönde desteklemeyen eserlerin toplumun yapısını bozacağı ve bozulan toplum yapısıyla birlikte ülkenin geleceğinin tehlike altına gireceği düşünülmektedir.

Çocuk edebiyatı ürünleri, herhangi bir öğreticiliğin amaçlanmadığı, okuyan bireylere hayattan bölümler sunan ve eserdeki kahramanlarla özdeşim kurma imkânı sağlayan eserlerdir. Bu durum okunan eserlerin incelenmesinin önemini göstermektedir. Bu çalışmada son yıllarda ülkemiz ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerin ilgisini çeken ve içeriği karikatürlerle desteklenmiş olan Jeff Kinney'in Saftirik (Greg'in Günlüğü) serisinde işlenen değerler incelenmiştir.

Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi ele alınmıştır.

Değer

İnsanların birbirleriyle ve toplumla iletişim kurmaya başladıkları günden günümüze kadar; insanlar, birçok ulusal ve evrensel değer oluşturmuş ve

iletişimini bu değerler doğrultusunda şekillendirmiştir. İnsanların yaşama uyumunu kolaylaştıran değer, Latince değerli ve güçlü olmak anlamına gelen “valera” sözcüğünden türetilmiş ve Znaniecki tarafından ilk kez 1918 yılında kullanılarak sosyal bilimler literatürüne kazandırılmıştır (Kahle ve Turner; Akt: Bilgin, 1995).

Ülkemizde ve dünyada birçok alanda araştırma konusu olan değer, güncel Türkçe sözlükte “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2011, s. 607) şeklinde tanımlanmıştır. Bir milletin sahip olduğu her türlü öğeyi kapsayan değer, Erdem’e göre (2003) belli olan bir durum karşısında kişinin başka durumu seçmesi şeklinde tanımlanmaktadır. İnsanların birbiriyle ve toplumla uyumunda gerekli olan değer Akbaş’a göre (2008) toplum içinde yaşayan bireylere yaşamlarında nelere önem vermesi gerektiğini, neleri seçmesi gerektiğini ve yaşamlarını nasıl devam ettireceğini gösteren kavramlardır. Hökelekli’ye göre (2011) ise kişilerin davranışlarına yol gösteren, davranışlarda rehber olan inanç ve kurallar; kişilerin yaptıkları eylemlerin yerinde olmasını, etkili olmasını, güzel olmasını ve ahlaki açıdan uygun olmasını tespit etmek için kullanılan ilke ve standartlardır. Ülkemizde psikoloji alanında adı sıkça telaffuz edilen Dökmen’e göre (2005) ise değer; insanların yaşama amacı, belirlenen davranışlarda bir davranışın diğer davranıştan daha üstün olduğuna dair inançtır. Bir davranışı bir başka davranışa tercih etme durumunda devreye giren değer, toplumu bir arada tutan bir bağ ve dünya üzerinde yaşayan insanların yaşamlarını devam ettirebilmesini sağlayan ve herkes tarafından kabul edilmiş gerçeklerdir (Elbir ve Bağcı, 2013).

Felsefe alanında araştırma konusu olan değer, elektronik ahlak terimleri sözlüğünde “Toplum tarafından beğenilen, takdir edilen ahlak ilkelerinin bütünü. İnsanların benimsedikleri ve davranışlarına uyguladıkları zaman hayatlarına anlam kazandıran ve kendilerini özlenen ahlaki düzeye ulaştırdığı varsayılan ilke ve ölçüler. Ahlakın övdüğü nitelikler” (URL-1) şeklinde tanımlanmaktadır.

Ülkemizde değer konusunda yapılan tanımların yanı sıra yabancı yazında da değer kavramı üzerine birçok tanım yapılmıştır. Değer konusunda yabancı yazında adı sıkça geçen Schwartz değerleri, bireylerin veya sosyal birimin yaşamında yol gösteren ilkeler şeklinde görevi olan, diğerlerine göre önemi farklı

olan, olması istenilen duruların da ilerisinde olan amaçlar şeklinde ifade etmektedir (Schwartz, 1994; Akt: Göldağ, 2015). Schwartz gibi yabancı yazında değer konusunda araştırmalar yapan Rokeach ise değeri, davranışların sergilenmesindeki farklılık ve varoluşun temelini oluşturan kişiye göre şekillenen inaniş şeklinde tanımlamıştır (Rokeach, 1973; Akt: Güven, 2014).

Ülkemizde ve yabancı yazında yapılan tanımlamalara bakıldığı zaman değer, kişilerin yaşamında davranışlarına yön veren, davranışlarını etkileyen ve davranışlarında karar vermeye yardımcı olan bir olgu olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda değer, bireylerin hayatlarında hüküm süren, tutum ve davranışlarına yön veren, onların seçimlerinde etkili olan zihinlerinde ve gönüllerinde yer etmiş kurallar bütünüdür.

Her şeyin gelişip değiştiği dünyamızda bilgi ve teknolojinin yanı sıra değerlerde de birtakım değişikliklerin olduğu gözlenmektedir (Kolaç, 2010). Bu değişimle birlikte geçmişte var olan kimi değerlerin günümüzde olmadığı, geçmişte var olmayan kimi değerlerin günümüzde var olduğu ya da geçmişte var olan kimi değerlerin değişime uğrayarak günümüze kadar ulaştığı görülmektedir. Bu da bireylerin yaşamıyla değerlerin birbirini etkilediği ve dünya üzerinde insan hayatının devam ettiği sürece bu değişikliklerin olacağı sonucuna ulaştırmaktadır.

Dünya üzerinde yaşayan insanların uyum içerisinde yaşayabilmesi için değerlere ihtiyaç vardır. Bunun içindir ki var olan değerlerin korunup gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Bu noktada biz insanlara büyük görevler düşmektedir. Eker ve Yıldırım'a göre (2017) değerler toplumun ortak malıdır ve toplumun çoğunluğu tarafından kabul edilip bu doğrultuda davranılırsa devamlılığı sağlanabilir. Değerlerin varlığını sürdürebilmesi için toplum tarafından kabul görmesi ve çoğunluk tarafından kabul edilip davranışlarını bu değerler doğrultusunda şekillendirmesi elzem görülmektedir.

İnsanların tutum ve davranışlarını etkilemede, belirlemede ve onlara yön vermede önemli bir rolü olan değerlerin (Kulaksızoğlu ve Dilmaç, 2000) toplumdaki topluma ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilen bir yapısı vardır. Bir ülkede önem açısından üst sıralarda olan bir değer başka bir ülkede önem bakımından çok alt sıralarda hatta hiç önem verilmeyen bir değer olarak görülebilmektedir. Bu durumun aksine tüm dünya üzerinde önem derecesi

bakımından üst seviyelerde olan değerler de vardır. Böyle değerlerin bulunması dünya üzerinde yaşayan insanların aynı payda da buluşabilmelerini sağlamaktadır.

Günümüz dünyasında yaşanan gelişmeler ve insana verilen önemin artması değer aktarımının önemine dikkat çekmektedir. Bu aktarımın yanı sıra bireylere hangi değerlerin kazandırılması gerektiği ve değerlerin içeriği de önemli bir husus olarak görülmektedir. Yaşadığımız asırda değerler, normlar ve ahlak kavramları kişilerin zihinlerinde oluşturdukları anlamlarıyla ve eğitim alanında gösterdikleri manalarıyla dünya genelinde tartışılan kavramlar olmuştur (Cihan, 2014). İçerdikleri anlamlar bakımından bu değerler, bireyleri etkilemekte onların hayatlarına yön vermektedir.

İnsanların davranış, tutum ve düşüncelerinde bir ölçüt olarak ortaya çıkan ve toplumun bütünselliğinden ayrılamayacak bir ögesi olan değer (Dilmaç, 1999), insanların sergiledikleri davranışlara yön vermektedir. Bireylerin hayatlarında önemli bir yere sahip olan değerlerin mıknatıs gibi insanları bir araya getiren, insanları ortak bir amaç doğrultusunda çalışmaya sevk eden bir özelliği vardır (Gülseren, 2009).

Bireyin yaşamında önemli bir yer edinen değer, günümüz dünyasında, değişen şartlarda önemi zamanla daha da artmaktadır. Yaşadığımız dünyada gerçekleşen olayların, gelişen teknolojinin, değişen kültürlerin etkisiyle insanlığın değere olan ihtiyacı artmaktadır. İnsanların birbiriyle ve toplumla ilişkilerini düzenlemeye yardımcı olan ve insanlara davranışlarında yol gösterici olan değerlerin insanlığın huzuru için, kişiler arası ilişkilerin düzeni için toplumların varlığı, kültürlerin devamı için günümüzde ve gelecekte de varlığını sürdürmesi gerekmektedir. Değerlerin yok olduğu bir dünyada barıştan, insanlıktan, huzurdan söz etmek mümkün görünmemektedir. İnsan hayatında büyük bir öneme sahip olan değerler, insanların hayatlarına yön vermede, hayatın amaç ve ilkelerini belirlemede en temel unsurlardır (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013).

Ulusal ve evrensel özellikler gösteren ve bireylerin hayatları üzerinde büyük bir rolü olan değerler, içinde birçok özelliği barındırmaktadır. Bu özellikler konusunda ortak fikirler olmakla birlikte çeşitli farklı görüşler de ortaya konulmuştur.

Değerlerin özellikleri

Günlük hayatta davranışlara yön vermede, diğer insanlarla ve toplumla ilişkileri düzenlemede büyük bir öneme sahip olan değerler, kendi içinde birçok özelliği barındırmaktadır. Değerlerin taşıdıkları özellikleri bilmek, bizim değerleri daha iyi anlamımızı sağlamakta, onlara göre davranışlarımızı şekillendirmeyi kolaylaştırmaktadır. Değerler konusunda yabancı yazında adı sıkça duyulan Schwartz ve Bilsky (1987) değerlerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır.

- Değerler inançlardır, ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar, etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.
- Değerler, bireyin amaçlarıyla (eşitlik gibi) ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hakbilirlik, yardımseverlik gibi) ilişkilidirler.
- Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin itaatkârlık değeri, işte ya da okulda, aileyle, arkadaşlarla, ya da tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin tümünde geçerlidir.
- Değerler, davranışların, insanların ya da olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
- Değerler, taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Sıralanmış bir değerler kümesi, değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur. Kültürler ve bireyler sergiledikleri değer öncelikleri sistemleriyle betimlenebilirler.
- Değerler değişime açık yapılardır. Özellikle zaman içinde ortaya çıkan gereksinimleri karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir (Akt: Kuşdil ve Kağıtbaşı, 2000, s. 60).

Değerleri inanç olarak kabul eden Schwartz ve Bilsky değerlerin nesnel olmadığını ve duygularla iç içe geçtiğini belirtmiştir. Belirttikleri özelliklerde değerlerin davranışlarında amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmadaki biçimleriyle ilişkili olduğunu, kendi aralarında önem sıralarının olduğunu ve zaman içerisinde değişebileceklerini bu değişimlerde gereksinimlerin rol oynayacağı belirtilmiştir.

Değer kavramını kişi veya kişilerin oluşturduğu toplulukların bir ülkü olarak benimsediği var oluş şekli biçiminde tanımlayan Doğan'a göre (2012), değerlerin tam anlamıyla anlaşılabilmesi için özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Belirttiği özelliklere göre; değerler, değer yargılarının etkisi altında olan, yargıların etkisi altında olduğu gibi davranışlara da kaynaklık eden, kişiden kişiye değişebilen, duygusal yönü ağır basan ve hiyerarşik bir yapısı olan kavramlardır. Bu özelliklerden hareketle değerlerin kişilerin değer yargılarından etkilendiği,

göreceli bir kavram olduğu, davranışların şekillenmesinde etkisi olan, kişiden kişiye farklı algılanabilen, daha çok duygusal tarafı olan ve belli bir sıralaması olan kavramlar olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Kızıler ve Canikli'ye göre (2015) ise değerler; insanlık tarihinden bu yana var olan, kişilerin davranışlarını yön veren, birey ve toplumları birleştirici, kişilerin iyiliğini ve toplumların ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan, kişiyi sadece zihinsel olarak değil her yönüyle kapsayan ve normları da bünyesinde barındıran soyut kavramlardır.

Burada belirtilen özelliklerden değerlerin; insanlık tarihiyle birlikte var olduğu, kişinin bilincinde olan davranışlarında başvurduğu ilkeler olduğu, kişinin iyiliği ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamada ölçüt olduğu, kişileri ve toplumları birleştirici bir yönünün olduğu, duygu ve heyecanı da ilgilendirdiği ve normlara göre daha soyut ve genel bir nitelik taşıdığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Bir toplum tarafından benimsenen ve kişilerin davranışlarına yön veren değerler, birbirinden bağımsız düşünülememektedir. Özensel'e göre (2003), bireylerin yaşadığı toplumların sahip olduğu ana kurumlar vardır. Bu kurumların sahip olduğu kendi değerleri bulunmaktadır. Nasıl ki bu kurumların üzerine düşen görevleri yerine getirirken karşılıklı etkileşime girmemesi düşünülemeyeceği gibi değerleri de birbirinden bağımsız, ilişkisiz düşünmek mümkün olmayacaktır. Bu durum değerlerin birbirini etkilediğini ve birbirinden etkilendiğini göstermektedir. Şen'e göre (2007) değerler, birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen özelliklere sahiptir. Bu değerleri birbirinden tamamen ayrı düşünmek mümkün olamayacağı gibi bu değerler arasında bir etkileşim söz konusudur.

Fichter'a göre (2012) ise değerlerin özellikleri şunlardır:

- Değerler paylaşılr.
- Değerler ciddiye alınır.
- Değerler çoşkularla birlikte bulunur.
- Değerler soyutlanır.
- Değerler toplumsaldır.
- Sosyal değerler sürekliidir.
- Değerler dil ve sembollerle aktarılır.
- Değerler değişime açıktır.
- Değerler anlam veren standartlar; inançlar ya da ahlaki ilkelerdir.

- Değerler; davranışların, insanların ve olayların seçilmesini veya değişimini yönlendiren standartlardır (s. 167).

Fichter'ın da belirttiği gibi değerler insanlar tarafından paylaşılan, toplumu ilgilendiren, süreklilik arz eden, dil ve semboller aracılığıyla aktarılan, değişime direnç göstermeyen, bireyin yaptığı seçimlerde yön gösteren inanç ve ahlaki ilkelerdir.

Değerleri sosyolojik açıdan ele alan Tezcan'a göre (1993) değerlerin özellikleri ise şunlardır:

- Bir kişinin kararına bağlı olmayan toplum tarafından kabul görmüş ve paylaşılmış kavramlardır.
- Toplum tarafından kabul görmüş ve ihtiyaçların karşılanması noktasında önemsenen kavramlardır.
- İçinde duyguları da barındıran değerler, toplum tarafından kabul gördüğü için toplum üyeleri için kendilerince çok önemli olduklarında her türlü fedakârlığı yapmaya hazırdır.
- Toplum içerisinde yaşayan insanların çoğu tarafında kabul gören değerler, insanların zihinlerinde yer alan kavramlardır.

Değerlerin sosyolojik özelliklerine bakıldığında; bir bireyin etkisi altında kalmadığı, toplum tarafından şekillendiği, toplumun refah seviyesini ve ihtiyaçlarını temel aldığı için ciddiye alındığı, duyguları da kapsadığı ve toplumda birçok insan tarafından kabul edilip onaylandığı için insan zihninde yer etmiş soyut kavramlar olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Belirtilen özelliklere bakıldığı zaman; değerlerin zamanla değişebilen bir yapısının olduğu, birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen kavramlar olduğu, bireyin ve toplumun davranışlarına yön veren özellikleri barındırdığı, insanın var olduğu günden beri var olduğu, toplumdaki topluma ve kişiden kişiye değişebileceği gibi evrensel de olabildiği, bireyleri ve toplumu birleştirici özellikler gösteren kavramlar olması gibi birçok ortak düşüncenin yer aldığı görülmektedir. Bünyesinde birçok özelliği barındıran değerlerin, işlevleri konusunda ortak düşünceler olmakla birlikte bireyin hayatında farklı görevlerinin de olduğu belirtilmiştir.

Değerlerin işlevleri

Ulusal ve evrensel nitelikte olan değerlerin, bireylerin ve toplumların davranışlarına yön verirken birtakım işlevleri yerine getirmektedir. Bireyi içinde bulunduğu durumda seçim yapmasına yardımcı olan değerler toplum hayatını düzenlemekte ve kişiler arası uyumu kolaylaştırmaktadır. Yabancı yazında değerler üzerine çeşitli araştırmaları olan Rokeach değerlerin fonksiyonlarını şu şekilde belirtmektedir:

1. Standart olarak değerler

Değerler bireylerin toplum içinde sergiledikleri davranışlara yön verir. Bir durum karşısında birey, sahip olduğu değerleri kullanarak konumunu düzenler. Birey kendisini bir başkasıyla karşılaştırırken veya bir başkasını ikna ve etkileme durumunda sahip olduğu değerleri kullanır. İnsanlar sahip oldukları inançları, bir durum karşısındaki tutumlarını ve sergilemiş oldukları davranışları değerler sayesinde akla uygunluğunu denetlerler.

2. Çatışma ve karar vermede değerler sistemi

Çatışma durumunda veya bir karar verme aşamasında olan bireye, sahip olduğu değerler rehberlik eder. Bu durumun aşılmasında birey, sahip olduğu değerlerin birçoğunu kullanarak kararsızlık ve çatışma durumunu atlatır.

3. Değerlerin seviyeleri

Değerler tek başına değil birlikte var olurlar. Bir arada olduklarında tutarlı ve kalıcı oldukları gibi önemine göre sınıflandırma da yapmak mümkündür. Birey sahip oldukları değerleri kullandığı alana göre sınıflandırma da yapabilir.

4. Değer kazanımı

Kalıtıl olmayan öğrenme sonucu kişide var olan değerlerin oluşumu çocukluk dönemiyle başlar ve yaşın ilerlemesiyle artış gösterir. Değerlerin oluşumunda kişinin sahip olduğu sosyoekonomik durumda etkilidir. Bireyin yaşadığı ortamdan da etkilenen değerler, çeşitli ortam değişikliğinden de etkilenerek yeniliğe ayak uydurur. Bireylerin oluşturduğu toplumun ekonomik düzeyi değerlere yön verir. Yaşanan olumlu gelişmeler var olan değerleri yeni duruma göre düzenler, yenilerini ortaya çıkarır. İnsan yaşamına yön vermede etkili olan değerlerden aile ve din ile ilgili olanlar değişime karşı en dirençli

olanlardır. Kişinin siyasi görüşünün oluşumunda, toplumsal hükümlerde ve topluma uyum sağlamakta kullanılır (Rokeach, 1973; Silah, 2000; Akt: Akbaş, 2004).

Rokeach' ın belirttiği işlevlerden hareketle kişinin karşılaştığı bir durumdan sahip olduğu değerleri kullanarak ve bu değerleri akıl süzgecinden geçirerek toplum tarafından kabul görmeme ihtimalini ortadan kaldırarak kurtulduğunu, bireylerin karşılaştıkları durumlarda değerlerin rehber görevi üstlendiği, değerlerin tek başına değil birlikte var oldukları ve hiyerarşik bir yapısı olduğu, değerlerin doğuştan kazanılmadığı tam aksine çeşitli öğrenmeler sonucu kazanıldığına ve kazanma sürecinde kişinin inancından bulunduğu toplumsal yapıya kadar birçok etkenin etkili olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Yabancı yazında değerlerle ilgili çalışmalar yapan Fichter'e göre (1990) değerlerin işlevleri şunlardır:

- Yargıda bulunmada bir araç olarak kullanılmaktadır.
- Toplum içinde yaşayan bireylerin dikkatini kendileri için yararlı olacağı düşünülen noktaya çeker.
- Bireylere olması istenilen davranış şekillerini gösterir.
- Bireylerin toplum içinde almış oldukları görevleri sevmesinde ve bu şeklide gerçekleştirilmesinde yol gösterir.
- Sosyal açıdan kişilerin üzerinde baskı oluşmasına yardımcı olur.
- İnsanların birbirleriyle tek noktada buluşmasına olanak sağlar (Akt: Aydın, 2011).

Fichter bir başka çalışmasında ise değerlerin işlevlerini şu şekilde belirtmiştir:

- Değerler kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini olanaklaştırır. Bireyin çevresindekilerin gözünde “nerede durduğunu” bilmesine yardım eder.
- Değerler kişilerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesnelere üzerinde odaklaştırır. Çok değerli bir nesne her zaman birey veya grup için “en iyi” olmayabilir. Fakat o nesnenin sosyal olarak değerli görülmesinin, o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.
- Her toplumdaki ideal düşünme ve ideal davranma yolları, değerler tarafından işaret edilir. Sosyal olarak kabul edilebilir davranışın âdeta şemasını çizer. Böylece kişiler

de hareket ve düşüncelerini “en iyi” hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

- Değerler, kişilerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde rehberlik eder. İlgi yaratır, cesaret verir. Böylelikle kişiler de çeşitli rollerin gerekliliklerinin ve beklentilerinin birtakım değerli hedefler doğrultusunda işlemekte olduğunu kavramış olurlar.
- Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, “doğru” şeyleri yapmaya yüreklendirir. Değerler, ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolaylıkla anlaşılabilmesini sağlar.
- Değerler, dayanışma araçları olarak da işlevde bulunur. Sosyal bilimcilerin aksiyonlarından biri de grupların yüksek düzeyde bazı değerlerin paylaşılması amacıyla oluştuğudur. Kişiler aynı değerleri güden kişilere doğru çekimlenirler. Ortak değerler, sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir (Fichter, 2012, s. 176).

Bireyin toplumda konumunu belirleme işlevi olan değerlerin, bireylerin hayatlarında nelerin değerli olduğunu belirlemesi, kişilerin davranışlarını en iyi şekilde nasıl ifade edeceğini, belirlemesi, toplum tarafından kabul edilmeyen davranışların belirlenmesi ve kişilerin ortak noktada bulaşmasını sağlama işlevinin olduğu görülmektedir.

Belirtilen işlevlerden hareketle bireylerin seçimlerinde ölçüt işlevi gören değerlerin; kişilerin istek ve ihtiyaçlarının dayanak noktası olmasında, kültürlerin şekillenmesinde ve kültürlere yön vermede görevinin olduğu ayrıca kişinin doğumundan sonra çeşitli öğrenmelerle kazandığı değerler, o kişinin kişiliğin bir parçası olduğu, değerlerin kişilerin zihinlerinde bulunduğu ve duygusal bir boyutunun olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Özellikleri ve işlevleri bakımından ifade edilen değerleri çeşitli yönlerden sınıflandırmak da mümkündür. Değerler üzerine çalışmalar yürüten kimi araştırmacılar içeriğine göre kimileri ise kullanılan alanlara göre değerleri sınıflandırmıştır.

Değerlerin sınıflandırılması

Birçok alanda araştırma konusu olan değerlerin sınıflandırılmasında da çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır. Değerlerin, ilgili alana göre sınıflandırmanın yanı sıra sahip olan hedef kitleye göre sınıflandırmasının da yapıldığı görülmektedir.

Bu alanda çalışmaları olan Winter, Newton ve Kirkpatrick değerlerin sınıflandırmasını toplumsal, bireysel ve küçük grup bağlamında yapmış ve değerleri; toplumsal değerler, bireysel değerler ve aile değerleri şeklinde sınıflandırmıştır (Winter, Newton ve Kirkpatrick, 1998; Akt: Altun, 2003). Yapılan bu tasnifin değerlerin ilgili olduğu hedef kitle kapsamında yapıldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmanın yanı sıra Fichter da değerler üzerine bir sınıflandırmaya gitmiş ve değerleri sosyal kişilik, toplum ve kültür başlıkları altında sınıflandırmıştır. Yaptığı sınıflandırmanın yanı sıra Fichter değerlerin üç grupta sınıflandırılabilirliğini ama bu değerlerin birbiriyle iç içe geçmiş ve çakışık olduğunu belirtmektedir. Fichter sınıflandırılmasında; değerlerin zorlayıcılık seviyesine göre sınıflandırılabilirliğini, sosyal değerlerin süreklilik gösteren ortaklaşa görevler doğrultusunda düzenlenebileceğini ve değerlerin kurumsal görevlerine göre sınıflandırmanın en anlamlı sınıflandırma olduğunu dile getirmektedir (Fichter, 2012).

Yabancı yazında değer sınıflandırması yapan bir başka isim Femandes 1999 yılında yaptığı çalışmasında değerleri sekiz başlık altında sınıflandırmıştır. Bu başlıklar şöyledir: “Etik değerler, organik değerler, dinlenme ile ilgili değerler, ekonomik değerler, politik değerler, bireysel değerler, entelektüel değerler, manevi değerler” (Femandes, 1999; Akt: Şahin, 2018).

Prencipe ve Helwig ise değerleri altı gruba ayırmıştır. Bu sınıflandırma şu şekilde yapılmıştır:

- Değerlerin refah veya adalet, haklar gibi meseleler için direkt olarak ilgili ahlaki değerler,
- Değerlerinin refahı veya hakları ve bireysel kişilik ya da karakter özellikleriyle ilgili değerlerden oluşan ahlaki karakter değerleri,
- Karakter özellikleri ile ilgili ahlaki olmayan karakter değerleri,
- Siyasi ahlaki değerler,
- Vatan sevgisi veya yurtseverlik gibi diğer siyasi değerleri içeren geleneksel siyasi değerler,
- Dini değerler (Prencipe ve Helwig, 2002, s. 845; Akt: Ulusoy ve Dilmaç, 2012, s. 33).

Yabancı yazında değerler konusunda araştırmalar yapan ve değerleri birey odaklı sınıflama yapan Kinnier, Kernes ve Dautheribes'e göre (2000) değerlerin sınıflandırması ise şoyledir:

Gerçeği arama, adaleti arama, kendini koruma ve kendine saygı gösterme, kendini vmeme veya benmerkezci olmama, davranışlarından sorumlu olma ve vicdanına göre hareket etme, tüm insanlar arasındaki bağımlılığa saygı duyma, başkalarına yardım etme, diğerleri için saygılı, hoşgrl ve bağışlayıcı olma, başkalarına zarar vermeme, çevreyi ve diğer canlıları korumak (Akt: şahin, 2018, s. 30).

Evrensel ve ulusal nitelikte özellikler taşıyan ve kişinin topluma uyumunu kolaylaştıran değerlerin yabancı yazında birçok sınıflamasının yapıldığı görülmektedir. Bu sınıflamalardan değerler konusunda çeşitli araştırmalar yapan ve bu alanda hatırı sayılır çalışmaları olan Rokeach, Schwartz ve Spranger'in yapmış olduğu değer sınıflaması ile karşılaşılmaktadır. Değerleri 1928 yılında altı başlık altında sınıflandıran Spranger'in değer sınıflaması şu şekildedir.

Tablo 1

Spranger Değer Sınıflaması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempatiktir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel g, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi fazları feda eder.

Kaynak: Spranger, 1973; Akt: Akbaş, 2004, s. 30.

Belirtilen sınıflandırmaya göre bilimsel değeri önemseyen bireylerin gerçek olana, var olan bilgiye, yargılamaya ve eleştirel düşünmeye önem verdiği ve deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüel olduğu, ekonomik değeri önemseyen bireyin yararlı ve pratik olana önem verdiği, sosyal değeri önemseyen bireyin

nazik, kibar ve insan sevgisine önem veren birey olduğu, politik değeri önemseyen bireyin kişisel gücü her şeyin üstünde tuttuğu ve dini değeri önemseyen birey ise dini uğruna dünyevi olan fazları feda edebileceği anlaşılmaktadır.

Spranger gibi değerler konusunda sınıflama yapan Schwartz değerleri on başlık altında sınıflandırmıştır. Schwartz'ın (1992) sınıflandırmasında güç, sosyal gücü ve toplum içinde otoriteyi; başarı, toplum içinde geçerliliği ve zekâyı; hazcılık, hayattan alınan tadı; uyarılım, durağan olmayan heyecanlı bir hayatı; öz yönelim, yaratıcılığı; evrenselcilik, kendi içinde ve dünyada barışçıl olmayı; iyilikseverlik, yardım etmeyi ve yaşanılan dünyanın manevi yönünü; geleneksellik, hayatı ılımlı yaşamayı ve geleneklere uymayı; uyma, kişinin kendisini denetlemesini ve itaatkârlığı; güvenlik ise toplumsal düzenini ve iyiliğe karşı iyiliği ifade etmektedir (Akt: Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Spranger ve Schwartz gibi değerleri sınıflayan Rokeach değerleri, amaç değerler ve araç değerler olmak üzere iki grupta sınıflamıştır. Rokeach'a göre (1973, s. 28) sınıflama şu şekildedir:

Tablo 2

Rokeach Değer Sınıflaması

Amaç Değerler	Araç Değerler
Aile güvenliği	Bağımsız olma
Barış içinde dünya	Bağışlayıcı
Başarılı olma	Cesaretli
Bilgelik	Dürüst
Dini olgunluk	Entelektüel
Eşitlik	Geniş görüşlü
Gerçek dostluk	Hırslı
Güzellikler dünyası	İtaatkar
Heyecan verici bir yaşam	Kendini kontrol eden
İç huzur	Kibar
Kendine saygı	Kendine hakim
Mutluluk	Mantıklı
Gerçek dostluk	Neşeli
Özgürlük	Sevecen
Rahat bir yaşam	Sorumluluk sahibi
Sosyal kabul	Temiz
Ulusal güvenlik	Yardımsaver
Zevk	Yaratıcı olma

Kaynak: Akt: Akbaş, 2004, s. 57.

Yabancı yazında yapılan değer sınıflaması dışında ülkemizde de değerler konusunda birçok sınıflama yapılmıştır. Değerleri; içkin değerler, aşkın değerler ve normatif değerler şeklinde sınıflayan Ülken'e göre (2001) değerler şu şekilde sınıflandırılmıştır.

Birinci kısım içkin değerler: içkin değerler bilinç verileri, yani değerün üç esaslı vasfından ikincisi olan tabii unsurlar ve muhteva özelliği olan üstün değerlerdir. Bunlar teknik, sanat ve bilgi değerleridir. Teknikte madde, sanatta duyular ve duygular, bilgide kavramlar esas teşkil ederler, fakat hepsi bilinç muhtevasına dayanırlar. Bu değerlerde temeli bilinç muhtevası meydana getirir.

İkincisi aşkın değerlerdir. Bunlarda duyu verileri, bilinç muhtevası yalnızca vesile (occasion)dirler. Fakat bu vesile az veya çok önemsiz bir dereceye inebilir. Bir insanla bir insan arasındaki ahlaki ilişkide bilinç verileri ya yazılmış bir sözleşmeye dayanan iki insanın bu sözleşmeye sadık kalması, ya gençlik ve aile hatıralarına sadık kalması, ya da verilmiş sözlere sadık kalması ve vefalılık gibidir ki bu sözler ve yazılar duyu verileridir, bilinç muhtevalarıdır. Fakat asıl olan birbirine göre aşkın iki varlıktır, Ben'le Başkası arasında bir bağlantıdır ki, bu bir aşkınlık ilişkisidir. Bundan dolayı ahlaki olan aşkın (transcendental) bir değer alanıdır. Ahlaki ve dini değerler aşkın değerlerdir.

Fakat bir de üçüncü bir zümre vardır; bunlara normatif-değerler denir. Bunlar aslında değer değil, ancak bütün değerlerin ölçüleri, değişim örnekleri (etalon)dir. Bu

değerlerin görevi başka değerleri birbiriyle karşılaştırmak ve ölçmektir. Bu ölçü-değerler de iktisadi, hukuki ve lisanî değerlerdir (s. 359-361).

Ülken'in yaptığı değer sınıflamasında ilk grup bilinç verilerinin ön planda olduğu, ikinci grup duyu verilerini kapsayan, üçüncü grupta yer alan normatif-değerler ise diğer değerlerin birbirine karıştırılmamasında ölçüt olarak görev yaptığı görülmektedir.

Değerleri; hazcı değerler, bilişsel değerler, ahlaki değerler, estetik değerler ve dinsel değerler olarak beş başlıkta sınıflandıran Özlem'e göre (2002) değerler: "1-Hazcı (hedonist) değerler (olumlu: haz; olumsuz: acı), 2-Bilişsel değerler veya bilgi değerleri (olumlu: doğru; olumsuz: yanlış), 3-ahlaki değerler (olumlu: iyi; olumsuz: kötü), 4-Estetik değerler (olumlu: güzel; olumsuz: çirkin), 5-Dinsel değerler (olumlu: sevap; olumsuz: günah)"

Bu sınıflamada değerlerin olumsuz taraflarının da belirtildiği ve her değer kategorisinde olumsuz değer olduğu görülmektedir. Özlem gibi değerleri sınıflama yoluna giden bir başka isim Ercan'a göre (2001) ise değerler ulusal ve evrensel olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Ulusal değer olarak millet, devlet, vatan, ordu, cumhuriyet, kahramanlık, dil, gelenek görenekler, ulusal marş, bayrak ve ulusal bayramlar; evrensel değer olarak ise demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri, bağımsızlık, uygarlık, barış, hoşgörü, saygı, sevgi, anlayış, uzlaşma, bilim, eşitlik ve çevre duyarlılığı şeklinde belirtilmiştir (Akt: Şahin, 2018, s. 30).

Değerleri beş başlık altında toplayan Acat ve Aslan'a göre (2012) değerler; "muhafazakâr-geleneksel değerler, ulusal-milli değerler, öze dönük-kişisel değerler, sosyal-toplumsal değerler ve bilimsel-yenilikçi değerler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflamada değerlerin her boyutuyla ele alındığı ve sınıflamanın tüm değerleri kapsayıcı bir özellik taşıdığı görülmektedir.

Ülkemizde değerlerle ilgili bir başka sınıflama yapan Mengüşoğlu'na göre (2010) ise değerler araç değerler ve yüksek değerler olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır. Mengüşoğlu'nun yapmış olduğu bu sınıflama Rokeach'ın 1973 yılında yapmış olduğu sınıflandırmaya paralellik göstermektedir. Rokeach da değerleri amaç ve araç değerler olmak üzere iki grupta sınıflandırmıştır. Mengüşoğlu'nun sınıflandırmasında yer alan araç değerler Rokeach'ın sınıflandırmasındaki araç değerleri; yüksek değerler ise amaç değerleri karşılamaktadır. Mengüşoğlu'nun sınıflandırmasındaki araç değerler; yararlar,

çıkarlar, tutkular, kudret, iktidar; yüksek değerler ise geliştirici idealler, inançlar, dürüstlük, dostluk, sözünde durma, sevgi ve saygıdır.

Ülkemiz yazınında ve yabancı yazında yapılan sınıflamalara bakıldığı zaman değerlerin evrensel, ulusal, kişisel, toplumsal, bilişsel, duygusal, geleneksel ve çağdaş yapılarının dikkate alınarak sınıflandırıldığı görülmektedir.

Çeşitli yönleriyle sınıflandırılan değerler, kimi zaman kendiliğinden kimi zaman ise planlı programlı bir şekilde kazanılmaktadır. Değerlerin kazanılması noktasında ise insan hayatında belli bir zaman dilimini kapsayan eğitim ve öğretim faaliyetleri önemli bir yer tutmaktadır.

Değerler eğitimi ve önemi

Geçmiş çok eskilere dayanan değerler eğitimi, Kirschenbaum'a göre (1994), 1900'lü yıllarda ahlak ve değerler eğitiminde izlenen yol ve gerçekleştirmek istenen hedefler üzerine çalışmalar yürütülmüş, 1940'lı yıllardan sonra var olan yöntemlerle devam etmiştir. 1960'lı yıllardan sonra ise var olan rol ve değerler sorgulanmıştır. 1960-1970 yılları arasında geçen sürede değer eğitimi alanında yaşanan gelişmeler herkesçe bilinen bir ifadeyle "insanın gücü" şeklinde isimlendirilmiştir. Yine bu zamanda değerın kişiye kazandırılmasında ve öğreticinin model olması yerine öğrencilerin sahip olduğu değerleri ifade etmeyi onlara cesaret vermeye, ahlaki olarak yargılamada bulunabilme ve değer çözümlemesi yapabilme yeteneklerini ileri seviyeye taşımak amaçlanmıştır. İlerleyen süreçte 1980'li yıllardan sonra ise toplum eleştirmenleri, veli grupları, dini liderler ve siyasi partilerin çoğu tekrar var olan değerlere dönüş yapmış, bunun neticesinde ise saygı, sorumluluk, öz disiplin, aile, vatan sevgisi ve başkalarına hizmet gibi değerler ön planda olmuştur. Günümüze yakın bir zaman olan 1980-1990 yılları arasındaki zamanda ise muhafazakârlık ve geleneksel değerlerin daha ön planda olduğu görülmektedir (Akt: Ulusoy ve Dilmaç, 2012).

Kişilerin ve toplumların huzuru ve iletişimi için gerekli öğelerin başında gelen değerlerin, bireylere ve toplumlara kazandırılması önemli bir husus olarak görülmektedir. Günümüzde yaşanan gelişmeler doğrultusunda artan iletişim ihtiyacı değerler eğitiminin ne kadar önemli bir husus olduğunu desteklemektedir. Bilinçli ya da bilinçsiz kazanılan değerler, kişilerin ve toplumun yaşamını etkilemekte ve yaşamı bir düzen içerisine sokmaktadır. Her yeni günün yeni

gereksinimler getirdiği günümüzde yetiştirilmesi amaçlanan bireylerin özellikleri de değişiklik göstermektedir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda yetiştirilmesi planlanan bireylerin öncelikle millî, manevi ve tüm dünyada kabul görmüş değerlerin farkında olma, estetik zevki kazanmış olma gibi değerleri kazanmış olması amaçlanmaktadır (Yaman, Taflan ve Çolak, 2009).

Küçük yaşlardan itibaren kabul edilen ve davranışlarda da dikkate alınan değerler; kişinin olgunlaşmasını sağlar ve kişiyi toplum içinde örnek verilebilecek bir konuma getirir. Böyle bir ruh haline sahip kişi de sadece kendi çıkarları doğrultusunda değil toplumun çıkarları için de mücadele eder. Toplum içinde bu özelliklere sahip bireylerin olması da değerler eğitimiyle mümkündür (Demirci, 2016).

Kişilerin ve toplumların hayatını birçok yönden etkileyen değer; toplumların ve ülkelerin geleceği konusunda da büyük bir önem sahip olduğu görülmektedir. Toplumların sahip olduğu değerler bilinirse, bu değerlere sahip bireylerin olduğu ülkeyi değiştirip güçlü ve gelişmiş bir ülke yapmak mümkündür. Bu durumun tersi söz konusu olduğunda ise toplum ve toplumun sahip olduğu ahlak, hukuk ve ekonomi olumsuz yönde etkilenir. Bunun sonucunda da bu toplumun başka toplumların himayesi altına girmesi söz konusu olabilmektedir (Arslanoğlu, 2005). Başka bir toplumun himayesi altına giren toplumların da özgürlüğünden ve bağımsızlığından söz etmek mümkün değildir.

Bireyin sahip olduğu değerleri kazanmasında ya da var olan değerlerin kaybedilmesinde, hayatında yer alan birçok faktör etkilidir. Kişinin yetiştiği aile ve çevreden okuduğu kitaba, dinlediği müzikten izlediği filme, eğitim aldığı okuldan sahip olduğu arkadaş çevresine kadar birçok etkeni saymak mümkündür. Belirtilen bu etkenlerden kapsadığı zaman bakımından ve de yapılan öğrenmelerin birçoğunun planlı ve programlı olmasından dolayı eğitim hayatını en önemli etken olarak değerlendirmek mümkündür. Hökelekli'ye göre (2011) değerlerden soyutlandırılmış eğitim süreci düşünülememektedir. Bu sebeple eğitimin amaçladığı hedeflerden biri toplumda yaşayan bütün bireylerin benimsemiş olduğu değerleri yetişmekte olan nesillere öğretmek ve değişen değerlerin yerine ise yeni değerleri bireylere kazandırmaktır.

Tekşan'a göre (2012) ise değerlerin aktarılmasıyla bireylerde istendik yönde davranışlarda bulunmak, değerlerin davranışa dönüşmesi, eğitimin amacıdır. Davranış olarak sergilenmeyen bir değer bir anlamı yoktur. Değerlerin davranışlara olarak sergilenebilmesi için değerlerin kişiler tarafından içselleştirilmesi gerekmektedir. Değerleri kabul eden ve içselleştiren bireyin, üzerindeki sosyal baskı ve yaşadığı çatışmalar en az seviyeye iner ve kabul ettiği değerlere uygun davranışlarda bulunur.

Değerler eğitiminin verildiği eğitim kurumlarında gizil öğrenmelerin yanı sıra daha çok planlı ve programlı öğrenmeler yapılmaktadır. Bu doğrultuda yapılacak olan plan ve programlarda değerler eğitiminin verilmesi plan ve programlarda uygun bir şekilde yer alması önemli bir husustur. Çağlayan'a göre (2005) eğitim veren kurumlarda öğrencilerin seviyeleri ve ilgileri doğrultusunda değerler eğitimi programlara alınmalı, programa alınan değerler zihinsel süreçlere tabi tutulmalıdır. Gelişim döneminde olan öğrencilere buldukları gelişim evreleri dikkate alınarak ve zihinsel süreçlere tabi tutularak kazandırılmak istenen değerler, öğrencileri olumlu yönde geliştirmeli ve bu konuda öğrencilere yol gösterici olunmalıdır.

Bireylere amaçlanan değerleri, kazandırma sürecinde verilen değer eğitimi konusunda bireyler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunları aşmak ve verimli bir değer eğitim gerçekleştirmek için Grand Rapids değer eğitiminin amacına ulaşabilmesi için çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur. Bu tavsiyeler şu şekilde belirtilmektedir:

- Bireysel değer sistemlerinin aydınlatılmasında öğrencilere yardım için birçok strateji ve materyal geliştirilmelidir.
- Yeni düşünce ve gereçleri etkili kullanmaları için öğrencilere deneyimli eğitimciler kılavuzluk etmelidir.
- Değer kavramının kurulması için çeşitli kuramlar geliştirilmelidir.
- Çeşitli konularda değerlerle ilgili yaşam öyküleri bir araya getirilmelidir.
- Öğrencilere başkalarına nasıl daha iyi hizmet edileceğini öğretmek için diğer insanlarla birlikte olabilecekleri sosyal ortamlar yaratılmalıdır.
- Değer eğitimiyle ilgili araştırmalar hakkında birçok insan bilgilendirilmelidir (Rapids, 1970, s. 2; Akt: Dilmaç, 1999, s. 24).

Bir ülkenin ve o ülke üzerinde yaşayan bireylerin birbiriyle iletişimini ve geleceğini şekillendirmede etkili olan değerlerin bireylere kazandırılması önemli bir husustur. Bu konuda eğitim-öğretim görevini üstlenen okullara büyük görevler düşmektedir. Son yıllarda ülkemizde bu durumun üzerine gidilmesi ve eğitim-öğretim programlarında değerler eğitime ayrı bir önem verilmesi kayda değer gelişmelerdendir. Bu doğrultuda ülkemizde yaşayan bütün bireylerin değerler eğitimi konusunda üzerine düşen görevi yerine getirmesi ve kültürümüzün bir parçası olan değerlerimizi yok olmaktan korumak için elinden geleni yapması gerekmektedir.

Bir toplumun sürekliliği için önemli olan değerler eğitiminin nasıl yapılması gerektiği de değerlerin var olduğu günden günümüze kadar üzerine kafa yorulan bir konudur. Değerler eğitiminin kapsamı, içeriği ve uygulanacak yöntem konusunda tarih boyunca benzer görüşler olmakla birlikte farklı yönelimler de yer almıştır.

Değerler eğitiminde yaklaşımlar

Telkin yaklaşımı

Bu yaklaşımda çocuk dışındaki bireylerin çocuklara sahip olacağı ahlaki değerleri hiçbir aracı kullanmadan kazandırarak, onların sergiledikleri davranışları biçimlendirme ve olumlu yönde alışkanlıklara sahip olmasını sağlama, görev ve sorumluluğu inancı yatmaktadır (Halstead ve Taylor, 2000; Akt: Sarı, 2007). Telkin yaklaşımı 1920 ve sonrası yıllarda karakter eğitimi bünyesinde temel yöntem olarak kullanılmıştır. Günümüz dünyasında kuralların ön planda tutulduğu izciler, askeri ve dinsel organizasyonlar gibi kurumlarda tercih edilen bu yaklaşım çocukların eğitiminde tarihe mal olmuş isimleri tarihe geçmiş insanların yaşamlarının örnekler şeklinde sunulmasıyla uygulanabilmektedir. Telkin yaklaşımında eğiticilerin öğrencileri kendi yaşamları ile ilgili hikâyeler anlatmaya teşvik etmesi ve onları yüreklendirmesi gerekmektedir. Bu şekilde cesaretlenen öğrenci anlattığı hikâyeler yoluyla ahlakla ilgili tecrübeler kazanacak ve değerleri öğrenecektir (Liming, 1997; Akt: Tokdemir, 2007).

İnsanlara değerleri başka hiçbir araç kullanmadan doğrudan öğretmeye dayanan telkin yaklaşımına Superka tarafından sistematik durumlarda kullanılan bir öğretim modeli geliştirilmiştir. Superka'nın geliştirdiği öğretim modeli

sırasıyla: “telkin yaklaşımı olabilecek değerleri belirleme, değer seviyelerini belirleme, davranışsal amaçları belirleme, uygun metotları seçme ve sonuçları değerlendirme” (Superka, 1976; Whitney, 1986; Akt: Dilmaç, 2007, s. 36) basamaklarından oluşmaktadır.

Sözel uyarıların ağırlıklı olarak kullanıldığı telkin yaklaşımı, değeri öğrenecek bireye sorgulama hakkı tanımadığı ve değerın koşulsuz kabul edilmesini istediğı için, kişilerin özgürce davranmasını kısıtladığı için eleştiriler alabilmektedir. Welton ve Mallan’a göre (1999) sorgulama, üzerine düşünme olmadan kabul etme olduğu için öğretmen görüşlerine dayalı yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre telkin yaklaşımının çok fazla etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Akt: Sarı, 2007).

Geleneksel yaklaşımlardan biri olarak görülen telkin yaklaşımı, belli davranışların kazanılmasında etkili olurken bazı davranışların kazanılmasında yeterince yararlı olmaması nedeniyle çeşitli eleştirilerde almıştır.

Değer açıklama yaklaşımı

Değer açıklama yaklaşımı “değerlerin aşılmasına bir tepki olarak geliştirilmiştir” (Stanley, 1983; Akt: Yiğittir ve Kaymakçı, 2012, s. 51). John Dewey’in yaptığı çalışmalardan ilham alınarak Raths, Harmin ve Simon tarafından 1966 yılında geliştirilmiştir. Üç adımdan oluşan bu yaklaşımda; seçme, ödüllendirme ve davranma adımları bulunmaktadır. Bu yaklaşım, öğrencileri düşündürmeye ve öğrencilerin farkında olmalarına dayanmaktadır (Sarı, 2007). Öğrencileri düşünmeye sevk eden açıklama yaklaşımında, telkin yaklaşımından farklı olarak öğrencileri aktif hale getirmiştir.

Simon ve arkadaşları özellikle bu çağda yaşayan çocukların geçmişte yaşayan çocuklara göre daha çok seçim yapma durumuyla karşılaştıklarını ve çok fazla alternatiflerinin olduklarını bu durumun ise onları çok fazla karmaşaya, anlaşmazlığa ve değer çatışmasına götürdüğünü belirtmişlerdir. Karar alma aşamasında olan kişiler, karar alırken var olan inançlarını, sahip oldukları değerleri ve tutumları kullandıkları için bunlar hakkında düşünmüş ve bunları açıklamış, bireylerin karar alma aşamasında onlara yardımcı olarak bireyin karar alması kolaylaşabilir. Bu sebeple çocukların ve gençlerin değerlerini açıklık getirmeleri için yardımcı olunmalıdır (Akbaş, 2008). Bireye yardımcı olmayı da

içeren açıklama yaklaşımında değerlere ulaşmada öğrencilere rehberlik edilmektedir.

Değerlerin açıklanmasında tarafsız olunması gerektiğini savunan Simon, Leland ve Kirschenbaum değerlerin açık olarak ifade edildiğinde etkisinde azalma olacağını, bu sebeple değerlerin kişilere zorlama yapılmadan öğretilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu şekilde yapılacak olan değer öğretiminde yedi basamakta değer kazandırmayı temel alır. Bu basamaklar şu şekilde ifade edilmektedir:

Seçme: Bu aşamada öğrencilere var olan değerlerden hiçbir şeyin etkisinde kalmadan seçim yapmasına olanak verilir. Var olan değerler içinde öğrenci bütün değerlerin alternatifi düşünür ve olası sonuçlarını ön görmeye çalışır. Yaptığı bu değerlendirme sonrasında öğrenci değeri seçer.

Ödüllandirme: Bu basamakta öğrenci seçmiş olduğu değer sonucunda ne kazandığına bakılır ve öğrenci çevresine bu değeri aktarması gerekmektedir.

Hareket: Bu basamakta ise öğrencinin seçmiş olduğu değer doğrultusunda davranışlarını düzenlemesi beklenir. Bu değeri öğrenci, bütün yaşamında devam ettirmelidir (Simon, Lenand ve Kirschenbaum, 1972; Akt: Akbaş, 2004).

Değer açıklamada cevabı anahtar öge olarak gören Welton ve Mallan, cevap açıklamanın öğrencinin fikirlerini deneyeceği için öğrenciyi cesaretlendireceğini düşünmektedir. Öğretmen bu cevabı verirken verdiği cevabı önermemesi, değerlendirmemesi, eleştirme yapmaması ve ahlaki hale dönüştürmemesi gerekmektedir. Öğrencinin vermiş olduğu cevabı ise öğrencinin açıklamasına yardımcı olmak adına “ Senin için bu önemli midir? Şu an mutlu musun? Diğer alternatifleri yapabileceğini düşündün mü? Gerçekten yapabilir ve konuşabilir misin? Aynı şeyleri tekrar yapabilir misin?” gibi soru tiplerinin kullanılabileceği önerilmektedir (Welton ve Mallan, 1999, s. 140; Akt: Akbaş, 2004, s. 100). Öğrencileri çeşitli sorularla cesaretlendirmeyi uygun bulan açıklama yaklaşımıyla öğrenciye değerlere ulaşması konusunda, telkin yaklaşımından farklı olarak, yardımcı olmaktadır.

Öğrencinin mahremine girmesi, öğretmenin psikiyatrist gibi hareket etmesi gerektiği, ahlak ve ahlaki olmama durumlarını iyi ayırt edememesi ve tüm değerlerin birbiriyle eşit görülmesi vb. yönleriyle eleştirilen açıklama

yaklaşımında asıl olan değeri kazanacak olan bireye değerlerin açıklanarak ona yol gösterilmesidir.

Ahlaki muhakeme yaklaşımı

“Ahlaki muhakeme yaklaşımı Piaget ve Kohlberg’in bilişsel muhakeme, bilişsel düşünme, değer ikilemleri ve karar verme süreçleri ile ilgili çalışmalarına dayanır” (Fernandes, 1999, s. 4; Akt: Yazıcı, 2006, s. 512).

Ahlaki muhakeme yaklaşımında çalışmaları örnek alınan Kohlberg 1956 yılında Chicago’da 58 çocuk üzerinde bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada üçer yıl arayla çocukların ahlaki değişimlerini gözlemlenmiştir. Çalışma sonucunda ahlaki gelişim konusunda ilerleme kaydeden çocuklardan hareketle beş basamak tanımlanmıştır. Bu basamaklar şu şekilde ifade edilmektedir:

1. Basamak: Heteronomus Ahlak: Cezadan kaçmak ve büyük güç otoritelerini savunmak.
2. Basamak: Enstrümental Amaç Değişimi: Birinin ihtiyaçlarına hizmet ve başkalarının da ihtiyacı olduğunu kabul etmek.
3. Basamak: Kişilerarası Karşılıklı Beklentiler: Başkalarının ve kendi gözünde iyi insan olmak önemlidir.
4. Basamak: Sosyal Sistem ve Vicdan: İtaat sosyal sistemin gidişini korur. Alternatifi sosyal kaostur.
5. Basamak: Sosyal Anlaşma ve Kişisel Haklar: Serbestçe anlaşma yükümlülüğüne girme hissi, ahlaki zorunluluğun temelidir (Leming, 1999; Akt: Aladağ, 2009, s. 23-24).

Çalışmalarında adalet kavramı üzerinde duran Kohlberg bireyin gelişimini üç döneme ayırmış ve bu gelişim dönemlerini şu evrelerle ifade etmiştir:

- I. Gelenek Öncesi Düzey: Bu düzeyde kişi olayları sonuçlarına göre değerlendirir.
 1. Dönem: Ceza-İtaat (4-5 yaş): Cezadan kaçındığı için kurallara uyar.
 2. Dönem: Çıkara Dayalı Alış-Veriş (6-9 yaş): Ödüle ulaşmak için kurallara uyar.
- II. Geleneksel Düzey: Bu düzeyde toplumsal düzen dikkate alınmaktadır. Bir davranışın toplum düzenine etkisi düşünülmektedir.
 3. Dönem: Kişiler Arası Uyum (10-15 yaş): İyi çocuk evresinde olup başkalarının onayını almak için kurallara uyar.

4. Dönem: Kanun ve Düzen (15-18 yaş): Otoriteye, sosyal kurallara ve kanunlara suçluluk ve dışlanma kaygısından dolayı uyar.

III. Gelenek Ötesi Düzey: Bu düzeyde kişi toplumu “aşmış”, daha büyük değerleri dikkate almaya başlamıştır.

5. Dönem: Sosyal Anlaşma (18-20 yaş): Davranışlarına insanlığın ortak mutluluğu için gerekli olan ahlaki ilkeler yön verir.

6. Dönem: Evrensel Ahlaki İlkeler (20-): Davranışlarına insan hakları, eşitlik, demokrasi, özgürlük gibi evrensel ilkeler ön verir (Selçuk, 2000; Bacanlı, 2001; Akt: Aladağ, 2009).

Ahlaki muhakeme yaklaşımında öğretmenlere de görevler düşmektedir. Öğretmenlere düşen görevlerden biri de öğrencileri düşündürmeye sevk edecek ikilemlerin olduğu örnekler vererek onların bu örneklerdeki çıkmazları çözmelerine yardımcı olmaktır. Uygulama sırasında öğretmen uygulamaya katılan öğrencileri ikilemle karşılaştırır ve öğrencilerin örnek olayla ilgili söylemiş olduklarını herkesin duymasına imkân tanır. Ahlaki muhakeme yaklaşımında amaç, öğrencilere önceden belirlenmiş değerleri öğretmek değildir (Leming, 1997; Akt: Akbaş, 2004).

Değer çözümlemesi (analizi) yaklaşımı

Üst düzey bilişsel süreçlerin sıkça kullanıldığı değer çözümlemesi yaklaşımı öğretmenin yapmış olduğu telkin ve empoze çalışmalarından çok, ilgili olgu ve kanıtları çocukların değerlendirmesinden geçerek yine çocukların bir karara varmasını amaçlar (Welton ve Mallan, 1999; Akt: Sarı, 2007).

Değer çözümleme yaklaşımı empoze edilmeye çalışılan değerlere karşı gelerek veya sadece bu değerleri açıklayarak değer konularını çözümlemeyi ve verilen değer kriterleri ile uygun olacak şekilde karar vermeyi sağlamaktadır (Naylor ve Diem, 1987; Akt: Yazıcı, 2006).

Değer analizi yaklaşımı değer öğretme sürecinde birtakım hedefleri de içinde barındırmaktadır. Bu hedefler Coombs'a göre (1971) şu şekilde ifade edilmektedir:

- Öğrencilere, bir değeri belli bir kalıp içinde değerlendirmeyi öğretmek,
- Öğrencilerin belirledikleri değeri akıl süzgecinden geçirerek bir yargıya varmasına yardımcı olmak,

- Öğrencilere en akılcı yargıya nasıl ulaşacağını öğretmek,
- Öğrencilere, bazı değer nesnelere genel olarak kabul eden bir grubun üyesi olunabileceğini öğretmek (Akt: Bacanlı, 2005).

Öğrencilere karşılaştıkları değerlerle ilgili düşünmeye ve zihinsel süreçleri kullanmaya sevk eden değer çözümlene yaklaşımını Huitt altı aşamada ele almıştır. Bu aşamalar şunlardır:

1. Değer sorusunu tanımlama ve netleştirme;
2. İddia edilen gerçekleri bir araya getirme;
3. İddia edilen gerçeklerin doğruluğunu değerlendirme;
4. Gerçeklerin uygunluğunu netleştirme;
5. Kesin olmayan değer kararlarına ulaşma ve
6. Kararda belirtilen değer prensibini test etme (Huitt, 2004; Akt: Keskin, 2008, s. 27).

Zihinsel süreçlerin devreye girdiği değer çözümlene yaklaşımında yeni bir bilginin edinilmesinde yapılan işlemlere benzer işlemlerle bireyler değerleri kazanmaktadır. Bu durum da bireyin değer kazanma sürecinde aktif olmasını gerektirmektedir.

Karakter eğitimi yaklaşımı

Bireyin doğuştan gelen özelliklerini kapsayan karakter güncel Türkçe sözlükte “Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye” (TDK, 2011, s. 1317) şeklinde tanımlanmaktadır.

Bireyin önemli bir yönünü oluşturan karakter, doğuştan gelebildiği gibi zaman içerisinde de değişikliğe uğrayabilmektedir. Bu değişikliklerin gerçekleşmesinde karakter eğitimi devreye girmektedir. Karakter eğitimi yazılı olan açık program ve yazılı halde olmayan örtük program aracılığıyla, yetişmekte olan bireylere temel olarak kabul edilen değerleri kazandırma, kazandırılması planlanan değerlere karşı duyarlılık kazandırma ve bu değerlerin davranışa dönüşme noktasında bireylere yardım etme çabası olarak ifade edilmektedir (Meydan, 2012).

Yetişmekte olan nesle zamanın gerektirdiği değerleri kazandırmayı amaçlayan karakter eğitimi en etkili şekilde uygulayabilmek için Rusnak, 1998 yılında altı ilke belirlemiştir. Bu ilkeler şu şekilde ifade edilmektedir:

- Karakter eğitimi bir dersin programında olan konularda değil okulda görülen bütün derslerin programın açık bir şekilde yer almalıdır. Okulda uygulanan bütün programlarda karakter eğitimi bulunmalıdır.
- Karakter eğitime okulda uygulanan programların sadece bilişsel alanlarında değil öğrencilerin eylemlerini de içine alacak şekilde yer verilmeli ve öğrencilerin eylemleri sergilemesine uygun ortamlar düzenlenmelidir. Karakter eğitimi öğrencilerin eyleme dönüştürmesine imkân sağlamalıdır.
- Karakter eğitiminde okul ortamı önemlidir. Okulda bulunan fiziki imkânlardan görev yapan personele kadar karakter eğitimi olumlu yönde etkileyecek şekilde olmalıdır. Okulda var olan değerlerin öğrencilerin karakter gelişimine ters düşmemeli aksine onların karakter gelişimini desteklemeli ve okulun bu konuda ön hazırlığını yapmış olması gerekmektedir.
- Okul misyonu belirlerken öğrencilerin karakter eğitimi dikkate almalı ve eğitim politikasını bu doğrultuda şekillendirmelidir.
- Karakter eğitimin etkili olabilmesi için okulda görev yapan öğretmenlerin bu doğrultuda özgür olması gerekmekte ve var olan programın kısıtlayıcı etkisinden uzak olması gerekmektedir.
- Öğrencilere verilen karakter eğitiminde okulda süreçler önemli olduğu kadar okul dışı ortamlarında önemi büyüktür. Bu nedenle toplumun da öğrencilerin karakter eğitimi desteklemesi gerekmektedir. Okulda yapılan programlarda öğrencilerin okuldaki zamanı planlanırken öğrencilerin okul dışında toplum içinde geçirdikleri zamanlarda düşünülmeli ve programlar bu doğrultuda hazırlanmalıdır (Rusnak, 1998; Akt: Katılmış, Ekşi ve Öztürk, 2010).

Karakter eğitiminin en iyi şekilde uygulanması için birtakım ilkeler sunan Rusnak gibi karakter eğitiminin verimli olması için ilkeler belirleyen bir başka

isim Lickona'ya göre (1996) karakter eğitiminde dikkat edilmesi gereken ilkeler şunlardır:

1. Karakter eğitimi iyi karakterin temeli olarak temel ahlaki değerleri teşvik eder.
2. Karakter düşünme, duygu ve davranışı içerecek kapsamda tanımlanmalıdır.
3. Etkili karakter eğitimi okul yaşamının tüm basamaklarında temel değerleri teşvik eden maksatlı, inisiyatifi eline alan ve kapsamlı bir yaklaşımı gerektirir.
4. Okul insancıl ve şefkatli bir topluluk olmalıdır.
5. Karakter geliştirmek için, öğrenciler ahlaki fonksiyon fırsatlarına ihtiyaç duyarlar.
6. Etkili karakter eğitimi, öğrencileri merkeze alan ve başarılı olmalarına yardımcı olan anlamlı ve teşvik edici akademik müfredatı içerir.
7. Karakter eğitimi öğrencilerde içgüdümlü bir motivasyon geliştirme çabası içinde olmalıdır.
8. Tüm okul personeli, karakter eğitimi için sorumlulukları paylaşan ve aynı temel değerlere bağlı bir öğrenme ve ahlak topluluğu olmalıdır.
9. Karakter eğitimi hem personelden hem de öğrencilerden ahlaki liderlik gerektirir.
10. Okul, karakter eğitimi çabalarında ebeveynleri ve çevresel imkanları tam bir partner olarak görmelidir.
11. Karakter eğitimin değerlendirilmesi; okulun karakterini, karakter eğitimcisi olarak okul personelinin işlevselliğini ve öğrencilerin iyi karakter gösterme bağlamını içermelidir (Akt: Dilmaç, 2007, s. 44-46).

Ağırlıklı olarak okullarda verilen karakter eğitimi konusunda okulda bulunan personelden bireyin yetiştiği aile ve çevreye kadar bireyin karşılaştığı her durum etkili olmaktadır. İyi verilmiş bir karakter eğitimi neticesinde bireyde istendik davranışlar artmakta ve birey toplum içinde uyumlu biri olarak yerini almaktadır.

Örtük program yaklaşımı

Günümüzde eğitim-öğretim faaliyetlerinin birçoğu resmi programlar üzerinden yürütülmektedir. Resmi programlar yazılı bir şekilde olmakta, öğrenmelerin ne zaman nasıl bir şekilde yapılacağı resmi programlarda açık bir şekilde ifade edilmektedir. Resmi programlarda belirtilmeyen ve gelişmiş güzel gerçekleşen öğrenmeleri kapsayan program ise örtük program olarak ifade edilmektedir. Yüksel'e göre (2002) örtük program hazırlanmış resmi programda belirtilen amaçlar dışında resmi programın uygulanma aşamasında ortaya çıkan bilgi ve fikir doğrultusunda öğrencilerin ulaştıkları niteliklerdir (Yüksel, 2002).

Okullarda yürütülen resmi programın dışında kalan her türlü öğrenmeyi kapsayan örtük program, resmi programın kapsadığı sınıf-içi etkinlikleri değil yapılan tüm eğitim etkinlikleriyle ilişkili ve öğrencinin okul ortamında etkileşim içinde olduğu her türlü etkenle ortaya çıkabilen ve tutum, tavır, kendine güven, başkalarına saygı gibi duyuşsal tutumlarla kendisini gösteren bir programdır (Bacanlı, 2005).

Örtük program yazılı ve istendik bir şekilde olmadığı için her zaman olumlu sonuçlar doğurmamaktadır. Öğrencinin teneffüste arkadaşından öğrendiği argo bir sözde örtük program kapsamında değerlendirilmekte ve bu şekilde gerçekleşen öğrenmelerin önüne de geçmek pek mümkün olamamaktadır. Okullarda resmi programın yanında yer alan ve okullarda resmi program dışında yapılan her türlü eğitim-öğretim faaliyetini kapsayan örtük programın olumlu davranışların kazandırılması noktasında planlanması önem arz etmektedir. Bu noktada değerler eğitiminin içeriğini de örtük program düşünülerek ele almak ve ona göre planlamak önemli bir husustur. Değerler eğitiminin kapsamını ve içeriğini örtük programın özellikleri düşünülerek ve her türlü etkenden etkilenen bir yapısının olduğunu unutmayarak planlamak, değerlerin örtük program ile etkili bir şekilde kazandırılmasını mümkün kılacaktır.

İnsan hayatında önemli bir yeri olan değerleri bireye kazandırmada kullanılan birçok yaklaşımının yanı sıra okullarda yürütülen eğitim ve öğretim faaliyetlerini düzenleyen öğretim programları da bu konuda üzerinde durulması gereken bir husustur. Hazırlanan öğretim programları içerisinde bir iletişim dersi olması ve etkileşimin fazla olmasından dolayı değerleri kazandırma noktasında büyük bir sorumluluğu olan Türkçe dersi öğretim programının ayrı bir yeri bulunmaktadır.

Türkçe dersi öğretim programında değerler eğitimi

Dilimizin güzelliklerini ve özelliklerini konu alan Türkçe dersi, ortaokul 5,6,7 ve 8. sınıflarda okutulan ana derslerden biridir. Metinler aracılığıyla yürütülen Türkçe dersinde dört temel dil becerisini (dinleme, okuma, konuşma ve yazma) kazandırmanın yanı sıra dil bilgisi öğretimi de amaçlanmaktadır. Türkçe dersi öğrencilerdeki dil becerilerini geliştirirken metinleri de bir araç olarak kullanmaktadır. Araç olarak görülen metinler toplum tarafından kabul edilen ortak değerleri içermekte ve değerlerin öğrencilere öğretimini kapsamaktadır (Demir ve

Özdemir, 2013). Milli ve evrensel değerleri bünyesinde barındıran metinler Türkçe dersinin temel dayanağı olmaktadır. Türkçe derslerinde kullanılan edebi eserler yazılı olmalarından dolayı öğrencilere toplum tarafından kabul edilen değerleri aktarmak için kullanılabilir (Fırat ve Mocan, 2014).

Sözel iletişimin sıklıkla kullanıldığı Türkçe dersi Kumbasar'a göre (2011) ise dört temel dil becerisi ve dil bilgisi öğretiminin yanında öğrencilere var olan milli ve evrensel değerleri kazandırmayı amaçlayan bir derstir. Değerleri kazandırma anlamında büyük bir göreve sahip olan Türkçe dersi, sahip olduğu öğretim programı anlamında da önem verilmesi gereken bir derstir.

Değerlerin aktarılmasında büyük bir işlevi olan Türkçe dersi, hazırlanan öğretim programları doğrultusunda yürütülmekte ve belirlenen amaçlar gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Hazırlanan programlarından 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı, Türkçe dersinin amacını şu şekilde ifade etmektedir:

Ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, millî eğitimimizin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk Türkçe derslerine düşmektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici, millî şuuru en iyi biçimde yaratıcı, ulusal ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örnekleri, Türkçe yazılmış sanat eserleridir ve çocuk, bu eserlerin ilk örnekleri ile Türkçe derslerinde karşılaşacaktır.

Türkçe “dersleri bir bilgi dersi olmaktan ziyade, beceri ve tutum dersi olma özelliği göstermektedir. Türkçe derslerinin bir dil dersi olması ve dilin de kültürün en önemli unsurlarından biri sayılması, bu dersin dil becerilerini geliştirici özelliğinin yanı sıra kültürel işlevinin de var olmasını gerekli kılmaktadır. Anlama ve anlatma etkinlikleri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme/izleme faaliyetleri dersin beceri kısmını oluştururken, ana dili sevgisi ve bilincini geliştirme ile millî, manevî, ahlâkî ve evrensel değerleri benimseme de Türkçe derslerinin tutum yönünü oluşturmaktadır (MEB, 1981, s. 4).

Ulusal kültürün yeni kuşaklara aktarılmasını milli eğitimin temel görevleri arasında gören program okullarda bu görevi ağırlıklı olarak Türkçe dersinde olduğunu belirtmekte, Türkçe derslerinde konu olan metinlerin kültürümüzü ve değerlerimizi yansıtması adına önemli bir işlevi olduğu vurgulamakta, Türkçe dersinin bilgiden ziyade tutum ve davranış ağırlıklı bir ders olduğu ve milli ve manevi değerleri içermesi anlamında da tutum yönünün olduğu açıklanmaktadır.

Bu programda ayrıca değerler için ayrı bir başlık olmadığı ve değerlerin Türkçe dersi amaçları kapsamında belirtildiği görölmektedir.

Yeni bir yaklaşımın benimsendiği 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. sınıflar) Öğretim Programı'nda ise değerler Milli Eğitimin Genel Amaçları bölümünde şu şekilde belirtilmiştir:

Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek (MEB, 2006, s. 1).

Milli eğitimin genel amaçlarında yer verilen değerler, programdaki temel yaklaşımlar bölümünde programın amacı kapsamında şu şekilde ifade edilmiştir:

Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve milli değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2006, s. 3).

Programda belirtilen milli değerlere duyarlı bireyler yetiştirmek amacına ek olarak Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Hoşgörölü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Milli, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006, s. 4).

Yapılandırmacılık yaklaşımının temel alındığı 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda, genel amaçlar ve programın amacı bölümünde yer verilen değerlere 2015 yılında yenilen Türkçe Öğretim Programı'nın genel yaklaşımı bölümünde programın amacı şu şekilde ifade edilmiştir: "Türkçe Dersi Öğretim Programı ile basılı ve elektronik ortamlarda dinlediklerini ve okuduklarını anlayan, kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade eden; eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünen, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır" (MEB, 2015, s. 4).

Hazırlanan programın genel amaçları bölümünde ise değerlere iki maddede yer verilmiştir. Bu maddeler şunlardır:

“12. Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,

13. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımalarını sağlamaktır” (MEB, 2015, s. 5).

Değerler konusunda gelişmelerin yaşandığı 2018 Türkçe Öğretim Programı’nda ise hazırlanan diğer programlardan farklı olarak değerlerin bir başlık altında ele alındığı görülmektedir. Hazırlanan bu programda ülkemizin benimsemiş olduğu eğitim sisteminin amaçları bölümünde değerlere şu şekilde yer verilmiştir:

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızidir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir (MEB, 2019, s. 4).

Eğitim sisteminin amaçlarında yer verilmiş olan değerlere Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Özel Amaçları bölümünde öğrencilerin millî, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel ve sosyal değerlere önem vermeleri, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi, Türk ve dünya kültür sanatına ait eserler vasıtasıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmeleri ve bu eserleri benimsemeleri amaçlandığı ifade edilmiştir (MEB, 2019).

Hazırlanan diğer programlardan farklı olarak değer eğitimine daha çok yer veren 2018 Türkçe Öğretim Programı’nda değerlerimiz başlığı altında şu ifadeler yer almaktadır:

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek

bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır. Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır (MEB, 2019, s. 4).

Okullarda yürütülen değer eğitimi konusunda önemli bir görev üstlenen Türkçe dersi, hazırlanan öğretim programları anlamında da dikkat edilmesi gereken bir ders olarak görülmektedir. Geçmişten günümüze kadar hazırlanmış olan programlara bakıldığında zaman değerlere verilen önemin arttığı görülmektedir. Hazırlanan 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında değerler, ayrı başlık altında ele alınmış ve adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere on tane kök değer belirlenmiştir. Belirlenen bu değerlerin öğretim sürecinde hem tek başlarına hem de bünyesinde bulundurduğu alt değerlerle birlikte ele alınacağı ifade edilmiştir.

2018 Türkçe öğretim programında değerler

Hazırlanan son program olan 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında değerler konusunda geçmiş yıllarda hazırlanan öğretim programlarına göre daha çok yer verildiği görülmüştür. Bu programda belirlenen 10 kök değer şunlardır:

Adalet

Dünya üzerinde yaşayan her insanın huzurlu, güvenli ve mutlu bir şekilde yaşaması için gerekli görülen adalet, Türkçe sözlükte “Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe.” (TDK, 2011, s. 24) şeklinde tanımlanmaktadır. Hökelekli’ye göre (2011) ise hak sahibi olana hakkı teslim etmek, verilen hükümlerde yapılan davranışlarda tarafsız olmak, kişinin kendi çıkarlarından sıyrılarak kimseye yakınlık göstermeden ön yargılı davranmadan hareket etmesidir.

Dostluk

İnsan ilişkilerinde önemli bir yeri olan dostluk kavramı, insanların hayatlarında kimi zaman sığındıkları bir liman olarak görülmekte ve Türkçe sözlükte “Dost olma durumu.” (TDK, 2011, s. 707) şeklinde tanımlanmaktadır.

Dürüstlük

Dürüstlük, insanoğlunun var olduğu günden günümüze kadar önem verilen değerlerden biri olarak görülmektedir. Kişiler arası ilişkilerin devamını etkileyen dürüstlük, Türkçe sözlükte “doğruluk” (TDK, 2011, s. 739) şeklinde tanımlanmaktadır.

Öz denetim

Kişinin sergilemiş olduğu davranışların sorumluluğunun kendisine ait olması anlamına gelen öz denetim Türkçe sözlükte “Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol.” (TDK, 2011, s. 1865) şeklinde tanımlanmaktadır.

Sabır

Olaylar ve durumlar karşısında kişinin tahammül sınırını ifade eden sabır, Türkçe sözlükte “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç.” (TDK, 2011, s. 1996) şeklinde tanımlanmaktadır.

Saygı

Kişinin diğer insanlara karşı kimi zaman bulunduğu konumdan kimi zaman yaşından kimi zaman ise sevgisinden dolayı beslediği bir duygu olan saygı Türkçe sözlükte “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram.” (TDK, 2011, s. 2047) şeklinde tanımlanmaktadır.

Sevgi

İnsanların sahip olduğu değerlerin başında gelen ve aynı zamanda bir duygu olan sevgi, Türkçe sözlükte “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.” (TDK, 2011, s. 2081) şeklinde tanımlanmaktadır.

Sorumluluk

Yaşadığımız hayatta insan olarak üzerimize düşen çeşitli yükümlülükler bulunmaktadır. Bulduğumuz konumdan etkilenen sorumluluk Türkçe sözlükte “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.” (TDK, 2011, s. 2142) şeklinde tanımlanmaktadır.

Vatanseverlik

Yaşadığımız dünyada toplumlar belli sınırlar içinde belli devletler bünyesinde yaşamlarını sürdürmektedir. Yaşadıkları sınırlar içerisinde belirlenmiş yazılı ve yazısız kanunlara uymak zorunda olan insanlar, davranışlarını bu doğrultuda kontrol etmektedir. Vatanseverlik Türkçe sözlükte “Doğduğu yeri, evini, köyünü, müstakil devlet sınırları içinde memleketini sevmektir.” (TDK, 2011, s. 2474) şeklinde tanımlanmaktadır.

Yardımseverlik

Yardımseverlik, kişinin elindeki imkanlar çerçevesinde bir başka varlığa yardımda bulunması şeklinde düşünüleceği gibi kişinin duygusal olarak da hissettiği bir his olarak da düşünülebilmektir. Yardımseverlik ise kişinin bu tutumunu bir davranış haline dönüştürmesidir. Türkçe sözlükte “Hayırseverlik.” (TDK, 2011, s. 2536) şeklinde tanımlanan yardımseverlik dinimizde de önem verilen bir değerdir. Kutsal kitabımız olan Kuran-ı Kerim’de yardımseverlik

üzerine birçok hadis bulunmakla beraber dinimizce de yapılması emredilen bir davranıştır.

İletişimin ve etkileşimin yoğun olduğu Türkçe dersi, metinler aracılığıyla öğrencilerin okuma ve anlama düzeylerini, dil bilgisel yeterliliklerini geliştirmekle birlikte var olan değerleri de örtük veya açık bir şekilde kazandırmada önemli bir tutmaktadır. Türkçe dersi kapsamında ele alınan metinlerin bu yönü onların seçimini değerli kılmaktadır.

Okul döneminde olan çocukların, metinlerle etkileşimi sadece derslerle sınırlı değildir. Öğrenciler okul dışında da birçok metinle karşılaşmaktadır. Karşılaştıkları bu metinlerin başında okudukları kitaplar gelmektedir. Öğrencilerin Türkçe dersinde gördükleri metinlerin seçimi kadar okudukları kitapların seçimi de o derece önemlidir. Bu durum çocuk edebiyatına değerleri aktarma konusunda çeşitli sorumluluklar yüklemektedir.

Çocuk edebiyatı

Belli bir yaş aralığında olan bireyler olarak ifade edilen çocuk, geleceğin yetişkinleri olduğu ve bir toplumun akıbetini belirlediği için eğitimi konusunda hassas davranılan bireylerdir. Çocuklar için gösterilen hassasiyet kimi zaman onlar için hazırlanan öğretim programlarında kimi zaman da onlar için yazılmış bir edebi eserde kendini göstermektedir. Çocuklar için yazılmış edebi eserler de çocuk edebiyatı kavramını ortaya çıkarmıştır.

Güncel Türkçe sözlükte “Çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşıl原因, eğitici bir edebiyat türü, çocuk yazını” şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2011, s. 557). Çocuk yazını şeklinde ifade edilen çocuk edebiyatına, bu alanda çalışmalar yapmış araştırmacılar tarafından birçok tanım yapılmıştır.

Gökçe ve Sis’e göre (2011) gelişmekte ve yetişmekte olan çocukların temel dil becerilerine (dinleme, konuşma, okuma ve yazma), hayallerine, duygularına ve düşüncelerine hitap eden, onların hayatını zenginleştiren ve onlarda “güzellik” duygusunu ortaya çıkaran sözlü ve yazılı ürünlerin tamamının genel adıdır.

Karatay’a göre (2007) ise çocuk edebiyatı, yetişkin olmayan ve toplum içinde eğitilmesi gereken bireylerin düşüncelerine hitap edebilecek, yazılı, sözlü ve görsel ürünlerin tamamıdır.

Çocuk edebiyatı alanında çalışmalar yürüten ve bu alanda birçok eser ortaya koymuş olan Sever'e göre (2012) erken çocukluk dönemi şeklinde adlandırılan zamandan başlayarak ergenlik dönemini de kapsayan zamanda çocukların sahip oldukları dil gelişimine ve anlama kapasitelerine uygun, çocukların duyu ve düşüncelerini sanatsal özelliği bulunan çeşitli dilsel ve görsel mesajlarla zengin hale getiren ve onların beğeni seviyelerini yükselten ürünlere verilen genel addır.

Çocukların gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olan çocuk edebiyatının alan yazında yapılan tanımlamalarına bakıldığı zaman, belli bir yaş grubunda olan bireyler için oluşturulmuş ve bireyleri tüm yönleriyle geliştirmeyi amaçlayan yazılı ve sözlü olan bütün eserleri içinde barındıran bir edebiyat olduğu görülmektedir.

Çocuk edebiyatının işlevi

Çocukların gelişimine katkı sağlayan, onları hayata hazırlayan çocuk edebiyatı, sahip olduğu özelliklerle birtakım işlevlere sahiptir. Çocuk edebiyatı ürününü ortaya koyan yazar, bir düşünceyi, bir inancı çocuğa benimsetmeye çalışan söylevci olmamalı ve kişisel deneyimleriyle çocukları bilgilendirme ve yetiştirme amacından uzak durmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünleri ortaya koyan yazar dilin olanaklarından faydalanarak oluşturulmuş, çocuğun kendini, bir varlık olarak bireyi ve hayatı tanımasına fırsat verecek yaşam tecrübeleri ortaya çıkaracak şekilde olması gerekmektedir (Sever, 2012).

Kişisel inanç ve düşüncelerden arınmış bir çocuk edebiyatı ürünü, çocuğu her yönüyle geliştirmekte ve çocuğu hayata hazırlamaktadır. Kendisi için oluşturulmuş bir çocuk edebiyatı ürününde çocuk, yaşadığı ortama benzer bir ortam bulur. Eserde yazılan ve anlatılanla kendi yaşadıkları arasında ilişki kurma ve iki durumu karşılaştırma imkânı bulur. Çocuk edebiyatı denildiğinde hedef kitle, belli bir yaş grubunda olan bireylere hitap eden edebiyat anlaşılmalıdır (Karatay, 2007).

Çocukları gerçek hayatta olan yaşantılarla karşılaştıran çocuk edebiyatı ürünleri Karatay'a göre (2007) okurunu bilgilendirmeli; zevk vermeli; yaşamı tanıtan özellikte olmalı; çocuğun kendine güvenine katkı sağlamalı; başarıya duygusunu harekete geçirmeli; insana ve çevreye karşı duyarlılık kazandırmalı; sosyalleştirme yönü olmalı; öğrenmeye karşı istek uyandırmalı; farklı alanlara ilgi

çekmeli; güzellik ve estetik yönü olmalı; dil, zihin ve kişilik gelişimini desteklemeli; yaratıcılık yönünü ortaya çıkarmalı; kitaba karşı duyarlılık kazandırmalı; dinleme, anlamlandırma ve görsel okur-yazarlığı geliştirmeli; düşünce ve hislerini yazıya aktarmada yardımcı olmalıdır. ocuk edebiyatı ürünlerinin çok sayıda amacı olduğunu ifade eden Karatay, bu ürünlerin önemi noktasında; eğlendirici olmasına, yaşama karşı istekli bireyler yetiştirmesine, okuruna hayatı ve çevresini tanıtma yönüne, davranışları olumlu yönde etkilemesine, yaratıcılığı teşvik eden çeşitli etkinliklerin oluşmasında etkisi olmasına, dil gelişimindeki etkisine, güzel ve estetik ürünlerle karşılaştırmasına dikkat çekmiştir.

Çocukların gelişiminde büyük bir etkisi olan ocuk edebiyatı ürünlerinin niteliği konusunda ise Karatay; eğitici tarafını, çocuğa bilişsel ve duyuşsal anlamda uygun olması gerektiğini, çeşitli yaş gruplarına uygun bir şekilde hitap etmesi gerektiğini, araştırma ve incelemeye teşvik edici tarafının olmasını, günün gerçeklerini unutturmadan çocuğa iyilikseverlik ve yaşama sevinci aşılmasını, topluma uyumunu kolaylaştırıcı yönünü, yetişkinlerin çeşitli yaşantılarla kazandıkları deneyimleri çocuklara aktarmasını ifade etmiştir (Karatay, 2007).

Geleceğin teminatı olan çocukların, çocukluk döneminde karşılaştıkları edebi eserlerin içerik ve üslup bakımından yaşlarına uygun olması ve çocukları her yönden geliştirmesi gerekmektedir. Gereken önemin ve özenin gösterildiği edebi eserlerin, sahip olduğu işlevi en iyi şekilde yerine getireceği düşünülmektedir. ocuk edebiyatı ürünleri ortaya koyan yazarların oluşturduğu veya oluşturacağı eserleri bu doğrultuda şekillendirmesi önemli bir husustur.

ocuk kitaplarının  zellikleri

Belli bir yaş dönemine hitap eden ocuk edebiyatı ürünlerinin, çocukların duyuşsal ve bilişsel gelişimini etkilediği için çeşitli özellikleri barındırması gerekmektedir. Çocukların ve yetişkinlerin algı ve istekleri farklı olduğu için yetişkinlere hitap eden eserlerle, çocuklara hitap eden eserler barındırdıkları özellikler bakımından farklılık göstermelidir. ocuk edebiyatı ürünlerinin; sorgulayan, tartışan, bilime, sanata saygı duyan, okuma kültürüne sahip bireyler yetiştirmesi gerektiğini ifade eden Sever (2012) ve ocuk edebiyatı üzerine

araştırmalarıyla bilinen Dilidüzgün'e (2004) göre çocuk kitaplarının sahip olması gereken özellikleri şunlardır:

- Kitaplarda çocuk içtenliği ve kullanılan anlatım dilinin doğallığı tek bir çatı altında bir araya getirilmelidir.
- Kitap, yazarın kalıplarından sıyrılmış olmalı ve okuyan kişiye geniş anlama olanakları verebilmeli.
- Kitap, yazarın düşüncelerini okura aktarma aracı olmamalı.
- Yazar, kitapta anlatım olarak kısıtlayıcı olmamalı aksine okura geniş anlamlar çıkarmaya uygun olmalı.
- Kitapta yeni bilgilerle tanışan çocuk, yazarın anlatımıyla bu yeni bilgileri yaşayarak kazanmalı, yazar aşırı öğreticilik ve tek bir bakış açısından uzak durmalı.
- Kitaplar, hedef kitlesine okuma zevki vermeli
- Nitelikli bir şekilde yazılan çocuk kitapları, yetişkinlere de hitap edebilmeli.
- Kitaplar, çocukların anlam veremeyeceği ve hayata geçiremeyeceği şekilde olmamalıdır.
- Kitaplarda, yazar anlatımıyla çocuklarla arkadaşlık ilişkisi kurabilmeli ve iletişimi sağlamalıdır.
- Kitaplar, çocukların kavram dağarcığını genişletmeli ve Türkçenin anlatım olanakları ve kurallarını hissettirmelidir.
- Kitaplarda kullanılan resimler, çocukları görsel zevkini desteklemeli ve metinde anlatılanlar görsellerle pekiştirilmelidir.
- Kitaplarda kullanılan dil ve resimler, çocukları zihinsel ve estetik olarak destekleyerek gelişimine katkı sağlamalıdır.
- Kitaplar, çocukların bulunduğu yaşa ve sahip olduğu ilgilerine uygun olmalı ve çocukları yaşamdan koparmamalı aksine onları yaşam gerçekleriyle karşı karşıya getirmelidir.
- Kitapları okuyan çocuklar yazarın anlatmak istedikleriyle kendi yaşamını birleştirebilmeli, yazarın anlattıkları yaşamdan uzak olmamalıdır.
- Kitaplarda, gerekli durumlarda çocukların yaşına göre şiddet olaylarından da bahsedilmeli ama bahsetme esnasında çocukları şiddete

yönlendirmemeli aksine şiddetin çözüm olmadığı, en iyi çözümün iletişim olduğu çocuklara gösterilmelidir.

- Çocuk edebiyatının temel amacı çocuklara, dilin ve resmin imkânlarıyla yeni yaşamlar sunabilmektir. Sunulan bu yeni yaşamlardan çıkarımlarda bulunmak çocuğa bırakılmalıdır.

Türkçenin imkânlarından faydalanılarak hazırlanan çocuk kitaplarının; çocuğun kavramsal gelişimine katkı sağlayan, barındırdığı görsellerle çocukta estetik zevk uyandıran, yaşam gerçeklerini anlatarak çocuğun yaşamıyla bağ kurabilen, sunulan içerikle çocukların çıkarımlarını kendi yapmasına imkân tanıyan bir yapısının olması gerekmektedir.

Çocuk kitaplarının taşınması gereken özelliklere bakıldığı zaman birçok noktada fikir birliği olduğu görülmektedir. Çocuk kitaplarının yazarın düşüncelerini çocuğa kabul ettirmek için bir araç olmaması, kitapların çocuklara yaşamdan örnekler sunması, hem kullanılan dil hem de yer alan görsellerin ilgi ve ihtiyaç anlamında çocuklara hitap etmesi, gerçek hayatta karşılaşılabileceği durumların çocuktan gizlenmemesi aksine bu durumların çocuklara uygun bir şekilde aktarılması ve bu durum karşısında nasıl bir tutum sergileyeceğinin sezdirilmesi ve öğreticilikte aşırıya kaçılmaması verilen özelliklerin ortak noktası olarak görülmektedir.

Çocukların gelişiminde katkısı olan eserlerin değerlerin kazandırılması konusunda da etkisi büyüktür. Okuduğu kitapta yer alan kahramanlarla kendisini özdeşleştiren çocuk, karakterin sergilediği davranışları örnek almakta ve sahip olduğu değerleri önemsemektedir. Bundan hareketle çocuk edebiyatı ürünlerinin değerler eğitimi konusunda bir araç olarak görülmektedir.

Çocuk edebiyatı ve değerler eğitimi

Bir toplumun geleceği olan çocuklar, hayatlarında var olan değerleri birçok farklı yolla edinir. Eğitim sürecinde belli bir plan dâhilinde değerleri kazandığı gibi, sokakta oyun oynarken de yaşadığı çevreden değer kazanması mümkündür. Çocuklara değerleri kazandırma anlamında kitaplara da büyük bir görev düşmektedir. Öğrencilerin değerleri tanınması ve bu değerleri öğrenmesini sağlayan araçların başında okuma kitapları gelmektedir (Eker ve Yıldırım, 2017).

Değerleri kazandırmada önemli bir yeri olan kitapların, büyük bir kısmının bireyleri eğitmek için yazıldığını savunan Kavcar'a göre (1994), Türk

edebiyatında önemli bir yere sahip olan Yunus Emre birçok şiirini, Mevlana Mesnevisi'ni, Namık Kemal tiyatro eserlerinin birçoğunu, Ahmet Mithat romanlarını, Mehmet Akif Safahat'ını ve daha birçok yazar ve şair oluşturduğu eserlerini insanlara yaşamın nasıl olması gerektiğini ve nelere değer verilmesi gerektiği öğretmek için kaleme almışlardır.

Edebiyat eserlerinin birtakım değerleri öğretmek için yazıldığını belirten Kavcar gibi, edebi eserlerin kişilerin ruh dünyasını şekillendirmede bir araç olarak gören Uçan'a göre (2006), edebiyat insanı ilgilendiren her şeyle ilgilenir. İnsanın fizyolojisi, anatomi dersinden öğrenilebilir. İnsanın soyut yanını oluşturan duygular ise yazınsal ürünler aracılığıyla öğrenilebilir. Grandet Baba'dan cimriliği, Goriot Baba'dan çocuklara gösterilen şefkati, Dostoevsky'den entrika ve acımasızlığı, Mustafa Kutlu'nun Beyhude Ömrüm'de yer alan karakterlerden biri olan Yadigâr'dan doğa sevgisi öğrenilebilmektedir. Edebi eserlerde yer alan bir cümle veya bir sözcük, okuyan kişilere hiç beklemediği ufuklar açabilmekte, kişiye açıklayamadığı duyguları veya farkında olmadığı duyguları yaşatma imkânı sunabilmektedir.

Türk edebiyatında yazmış olduğu denemelerle tanınan Nurullah Ataç ise edebiyatın değer öğretimindeki yerini şu şekilde açıklamıştır:

Bir toplumda ahlakın ilerlemesini, düzelmesini istiyor musunuz? O toplumda edebiyat, sanat merakını uyandırmaya, geliştirmeye çalışın. Çocuklara, gençlere şiirler, hikâyeler, romanlar okutturun, onları tiyatrolara, sinemalara gönderin. O hikâyelerin, romanların, oyunların insanlarıyla tanışınlar, onların hayatlarını hayallerinde yaşasınlar, öğrensinler, onların içlerini böylece gerçekteki insanları da daha iyi anlarlar. Çocuğunuz büyüyünce ne olacaksa olsun, küçükken siz ona edebiyatı sevdirmeye bakın, ilim, bilgi sonradan gelecektir, önce insanlığını kurmak, hayalini işletmek gerekir (Ataç, 1968, s. 141-142).

Değerleri kazandırmada bir araç olarak görülen edebi eserlerin seçimi de önemli bir husus olarak görülmektedir. Her edebi eserin değer kazandırmayacağı aksine kimi eserlerin okuyucuyu olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Çocukların okuması için tavsiye edilen eserler, değer aktarımı noktasında toplumsal beklentileri karşılayan, kültürler arasındaki farklara hoşgörülü bakan bireyler yetiştirmeye imkân sağlayan eserlerden seçilmelidir (Karatay, 2007).

Sever'e göre (2012) ise, insan ve yaşam gerçeklerini sunan değerler ilk olarak çocukluk döneminde verilmeye başlanmalıdır. Değer aktarımı sürecinde, çocukların duygularına seslenen, onların tüm yönleriyle gelişmesine katkı

sağlayan nitelikte olan çocuk kitaplarının, çocukların eğitiminde önemli görevleri vardır. Bu nitelikte olan kitapları okumasıyla çocukların değerleri öğrenmesine katkı sağlanmış olur.

Bireyin ve toplumun hayatında önemli bir yere sahip olan değerlerin kazanılmasında edebi eserler bir araç olarak görülmektedir. Bu düşünceyle yazılan edebi eserler, bireyleri tüm yönleriyle geliştirmeli ve toplum tarafından kabul görmüş değerleri kazandırmalıdır. Çocukları gerçek dünyadan örneklerle karşılaştırmalı ve onların duygu dünyasına seslenebilmelidir. Gerçek yaşantılardan örneklerin verildiği eserlerle karşılaşan bireyin, topluma uyumu kolaylaşmakta ve birey yaşantısını düzenleyebilmektedir.

Jeff Patrick Kinney

Hayatı

Jeffrey Patrick Kinney, 19 Şubat 1971 tarihinde College Park, Maryland, ABD’de doğmuştur. Günümüzde çocukların elinden düşürmediği Saftirik serisinin yazarı olan Kinney, online oyun tasarımcısı ve Kinney Newyork Times’in çok satan yazarlarından biridir. Time dergisi tarafından dünyanın en etkili 100 kişisinden biri olarak seçilmiştir. Hayatı boyunca karikatürist olmak isteyen Kinney, Marylan Üniversitesi gazetesinde “Igdoof” adında bir çizgi roman yayımlatmış ayrıca “Poptropica” adında çocuk dostu bir web sitesi hazırlamıştır. Kinney, beş kez Nickelodeon Kids Choice Award en sevilen kitap ödülünü kazanmış ve hazırlamış olduğu web sitesi Time dergisinin en iyi 50 web sitesinden biri olarak seçilmiştir. Çocukluğu Washington D.C.de geçen Kinney, 1995 yılında New England’a taşınmıştır. Şu an Güney Massachusettes’te eşi ve iki oğluyla birlikte yaşamakta ve Unlikely Story adında bir kitapçılığı bulunmaktadır.

Eserleri

Saftirik Greg’in Günlüğü (2007)

Saftirik Greg’in Günlüğü 2: Rodrick Kuralları (2009)

Saftirik Greg’in Günlüğü 3: Türünün Son Örneği (2009)

Saftirik Greg’in Günlüğü 4: İşte Şimdi Yandık (2009)

Saftirik Greg’in Günlüğü: Kendin Yap Kitabı (2010)

Saftirik Greg’in Günlüğü 5: Ama Bu Haksızlık (2010)

Saftirik Greg’in Günlüğü 6: Panik Yok! (2010)

- Saftirik Film Günlüğü (2012)
- Saftirik Greg'in Günlüğü 7: Ah Kalbim! (2012)
- Saftirik Greg'in Günlüğü 8: Batsın Bu Dünya! (2013)
- Saftirik Greg'in Günlüğü 9: Bende Bu Şans Varken! (2014)
- Saftirik Greg'in Günlüğü 10: Hey Gidi Günler! (2015)
- Saftirik Greg'in Günlüğü 11: Karışık İşler Bunlar! (2016)
- Saftirik Film Günlüğü-2: Kayıttayız! (2017)
- Saftirik Greg'in Günlüğü 12: Tam Bir Felaket! (2017)
- Saftirik Greg'in Günlüğü 13: Eridik Bittik! (2018)

İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde alanyazın taraması yapılarak Saftirik Greg'in Günlüğü serisi, değer ve Türkçe öğretimi, Jeff Patrick Kinney ve değer konulu çalışmalar incelenmiştir.

Saftirik Greg'in Günlüğü serisi ile ilgili yapılan araştırma sonucunda yabancı yazında herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olup ülkemizde “Saftirik Greg'in Günlüğü Serisinde Okul Yaşamı” isminde bir çalışma yapıldığı görülmüştür. Yapılan bu çalışma neticesinde serinin ana kahramanı olan Greg'in okul yaşamına dair bulgular verilmiş ve bu serinin okul ile ilgili olumsuzluklar içerdiği sonucuna ulaşılmıştır (Erdal ve Yurtseven Yılmaz, 2018).

Değer ve Türkçe öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında zaman ise alanda daha çok edebi eserlerin değer aktarımı konusuna ağırlık verildiği görülmüştür. Yapılan bu çalışmaların birkaçı aşağıda verilmiştir:

Çağlar (2018) “Bir değer tasnifi denemesi ve Mevlana'nın Mesnevi'sinde değerler” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Mevlana'nın Mesnevi adlı eserindeki değerleri tasnif etmiş ve incelemiştir. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmada; en sık değinilen bireysel değerler sabır, bilgi ve tevazu; en sık kullanılan toplumsal değerler ise haset etmeme, cömertlik ve dürüstlük; tespit edilen tek milli değer vatan sevgisi; siyasi değerlerden en sık kullanılan değerler ise hürriyet, barış ve eşitlik; estetik değer olarak Mesnevi'de tespit edilen tek değer ise güzellik; dini değer olarak da en sık başvuru alan değer Allah sevgisi, nefesine hâkim olma ve şükür değeri tespit edilmiştir.

Sırakaya (2018) “Muzaffer İzgü’nün 1970-80 yılları arasında yayınladığı yedi öykü kitabının değerler eğitimi açısından incelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Muzaffer İzgü’nün 1970-80 yılları arasında yayınladığı yedi öykü kitabının değerler eğitimi açısından incelemiştir. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği ve doküman tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada, öykülerde yer alan değerlerin bir kısmının Türkçe eğitiminde değer aktarımı için yeterli olduğu görülürken bazı değerlerin yeterince işlenmediği tespit edilmiştir. İncelenen öykülerden “Gecekondu, Bando Takımı ve Deliye Her Gün Bayram” adlı öykülerde değer çeşitliliğinin fazla olduğu ama “Sen Kim Hovardalık Kim ve Her Eve Bir Karakol” adlı öykülerde değer çeşitliliği yönünden zayıf olduğu tespit edilmiştir.

Çelebi (2018) “Aytül Akal’ın çocuk romanlarının değerler aktarımı açısından incelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında çocuk edebiyatı alanında önemli bir yere sahip olan Aytül Akal’ın çocuk romanlarında hangi değerlere yer verdiği, eserlerdeki değerleri nasıl aktardığı ve edebi eserlerde değer aktarımının nasıl olması gerektiği konusu üzerinde durulmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada; Aytül Akal’ın çocuk romanlarında en sık yer alan değer dostluk değeri olduğu, bu değeri saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, öz denetim, dürüstlük, adalet, sabır ve vatanseverlik değerlerinin takip ettiği tespit edilmiştir.

Uslupehlivan (2018) “Hasan Latif Sarıyüce’nin çocuk romanlarında değer eğitimi ve söz varlığı” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Türk çocuk edebiyatının yazarlarından olan Hasan Latif Sarıyüce’nin edebi yönünü belirterek, eserlerinin değer eğitimi ve dil unsurları açısından Türkçe eğitimine katkısını incelemek ve bu eserlerden Türkçe eğitimi ve değerler eğitiminde yararlanmanın nasıl bir şekilde etkili olacağını ortaya koymak amaçlanmıştır. İçerik analizi tekniği ile yapılan bu çalışmada; 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’ndan alınan 18 değerden bağımsızlık değeri hariç hepsine yer verildiği tespit edilmiş, incelenen eserlerde toplam 294 bulguya rastlanılmıştır. En sık işlenen değer ise sevgi değeri olduğu çalışma sonucunda tespit edilmiştir.

Yılmaz (2018) “Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal’ın çocuk romanları” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Aytül Akal’ın çocuk romanlarında yer alan değerleri tespit etmek ve eserlerin değerler eğitimi bakımından önemine

dikkat çekmek amaçlanmıştır. Betimsel nitelikte tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada; incelenen eserlerde toplam 30 değer tespit edilmiştir. Tespit edilen değerlerde en sık kullanılan duyarlılık değeri, onu sıklık bakımından bilimsellik, dayanışma ve sorumluk değeri takip etmekte; en az tespit edilen değerler ise kanaat, adalet, alçak gönüllük, güvenilirlik ve ölçülülük değeri olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Senek (2018) “Aytül Akal’ın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Aytül Akal’ın masallarında iletmek istediği değerleri tespit etmek, incelenen masalların değerler eğitiminde ne denli önemli olduğunu ve bu masalların çocukların yaşamına yön verme açısından kaynaklık teşkil edip etmeyeceğini belirlemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasının kullanıldığı bu çalışma sonucunda incelenen masallarda; adil olma, arkadaşlık, barış, cesaret, çalışkanlık, dayanışma, doğruluk, duygudaşlık, fedakârlık, kanaatkârlık, özgürlük, sabırlı olma, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, şükür, tasarruf etme, temizlik ve yardımlaşma değerleri tespit edilmiştir. İncelenen masalların tümünde bu değerlerin tespit edildiği belirtilmiş ve en çok yer alan değer sevgi, en az yer alan değer ise doğruluk olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Senek bu çalışmasıyla Aytül Akal’ın incelenen masallarının değerleri özümseme adına uygun olduğu ve bireylere somut örnekler sunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Şahin (2018) “Yahya Kemal Beyatlı’nın eserlerindeki değerler ve bu değerlere yönelik Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerinin incelenmesi” adlı doktora çalışmasında Yahya Kemal Beyatlı’nın eserlerindeki değerlerin tespit edilmesi ve Türkçe öğretmeni adaylarının tespit edilen bu değerlere ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. İki aşama şeklinde gerçekleşen çalışmanın ilk aşamasında nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi, ikincisi aşamasında ise araştırma modellerinden tarama modeli kullanılmıştır. Yapılan araştırmayla 66 değer tespit edilmiş ve tespit edilen değerler arasında en sık 117 kez geçiş sıklığı ile sanat değeri, en az geçiş sıklığına sahip olan değer ise sır tutma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çavuşoğlu (2017) “Ayla Kutlu’nun Cadı Ağacı romanının sosyal değerler bakımından incelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Ayla Kutlu’nun Cadı Ağacı adlı romanında, Schwartz Değer Ölçeği’nde belirtilen değerleri tespit

etmek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımlarından doküman incelemesi yönteminin kullanıldığı bu çalışma ile Cadı Ağacı romanının Ayla Kutlu'nun değer yönünden en zengin eseri olduğu, Schwartz Değer Ölçeği'nde yer alan elli yedi değerden kırk birinin bu eserde tespit edildiği, Cadı Ağacı romanında en çok aktarılan değerlerin iyilikseverlik olduğu, değer aktarımı yönünden zengin bir eser olduğu fakat içinde barındırdığı argo ve cinsel içeriklerden dolayı eğitim sürecinde kullanımının uygun olamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım (2017) "Pakize Özcan'ın eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi" adlı yüksek lisans çalışmasında araştırmada kullanılmak üzere Türkçe ders kitaplarından yararlanılarak 44 değer belirlenmiş ve Pakize Özcan'ın eserlerinde bu değerleri tespit etmek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımlarından doküman incelemesinin kullanıldığı çalışmada eserlerde yer alan değerlerin bir kısmının Türkçe eğitiminde değer aktarımı için yeterli olduğu görülürken bazı değerlerin yeterince işlenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Gümüş (2017) "Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizi" adlı yüksek lisans çalışmasında Aytül Akal'ın 2015 yılına kadar yayımlanmış çocuk romanlarının içerdiği değerleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniğinin kullanılan çalışmada incelenen romanlarda en çok sevgi değerinin tespit edildiği ve Akal'ın kitaplarında MEB'in amaçları doğrultusunda öğrencilerin sahip olması gereken ulusal ve evrensel değerlerle örtüşen, öğrencilerin gelişimin olumlu yönde etkileyecek değerlere rastlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erdoğan (2017) "Eflatun Cem Güney'in masallarındaki değerler ve bu değerlerin davranışa yansıma biçimleri" adlı yüksek lisans çalışmasında Eflatun Cem Güney'in masallarındaki değerleri tespit etmek ve tespit edilen değerlerin davranışlara nasıl yansıdığı belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada Eflatun Cem Güney masallarında özellikle doğruluğa, dürüstlüğe, çalışkanlığa, iyiliğe, şefkatli, merhametli ve sabırlı olmaya vurgu yaptığı; sosyolojik, psikolojik, etik iletileri de masallara yedirerek verdiği, incelenen masalların değerler eğitimi açısından zengin bir kaynak olduğu ve okuyucuya edebi bir tat bir nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dünyada ve Türkiye’de satış rekorları kıran Saftirik Greg’in Günlüğü serisinin yazarı Jeff Patrick Kinney ile ilgili yapılan alanyazın taramasında henüz bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Bilim ve teknolojinin gelişiminden toplumlarda etkilenmektedir. Bu etkilenme süreciyle birlikte değer kavramına verilen önem de artmıştır. Değerlerin kazandırılması ve var olan değerlerin kaybolmaması için çeşitli çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda değer kavramı ile ilgili çalışmaların sayısı son yıllarda oldukça artmıştır. Yapılan çalışmaların içeriklerine bakıldığı zaman; öğretim programlarında değer eğitiminin yeri, edebi eserlerde yer alan değerlerin tespiti, ders kitaplarında yer alan metinlerdeki değerler vb. konulu çalışmaların yoğunlukta olduğu görülmüştür.

Problem Durumu

Değerler eğitiminde edebi eserlerin etkisi büyüktür. Çocuk okuduğu bir kitapta, kendisinden bir şeyler bulduğu bir karakterden etkilenebilir. Karakterin etkisiyle olumlu ve olumsuz davranışlar edinmesi mümkündür. Çocuğun okuduğu kitaptan davranışlar edinmesi gibi çocuk bu eserlerden değerler de öğrenebilir. Okuma ve anlama yönünden kişiyi geliştiren kitaplar bu özelliklerinin yanı sıra duyuşsal yönden de olumlu yönde geliştirmesi beklenmektedir.

Alan yazında birçok özelliği verilen çocuk kitaplarının seçimi de çocukları gelişimi anlamında önemli bir husustur. Hangi kitapların çocuklar için yararlı, hangi kitapların çocuklar için etkisiz olduğu konusunda çocuklara rehberlik etmek, onların hem zihinsel hem de duyuşsal gelişimini olumlu yönde destekler. Bu noktada çocukları kitap okumaya yönlendirmekle birlikte nitelikli eserlerle de buluşmasına imkân sağlamak gerekmektedir.

Günümüzde çocuklar, onlar için yazılmış birçok eserle karşılaşmaktadır. Bunların birçoğu Türk edebiyatı yazarlarına ait olmakla birlikte Türkçeye çeviri yoluyla kazandırılmış yabancı yazarların eserleri de bulunmaktadır. Çocuklara hitap eden eserlerin bu şekilde çeşitlilik içermesi, onların araştırılıp incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Çocukların kitap seçimi ve okuması noktasında sadece Türk edebiyatı yazarlarını tercih etmediği aksine Türkçeye çeviri yoluyla kazandırılmış birçok eseri de ilgiyle takip ettiği ve okuduğu görülmektedir. Böyle bir ilgiyle takip

edilen eserlerden biri de son yıllarda satış rekorları kıran (URL-2) ve özellikle de ortaokul öğrencileri tarafından tercih edilen Saftirik serisidir. Bir ortaokul öğrencisinin yaşadıklarını günlük şekilde anlatan bu seri, gerek içeriği gerekse karikatürleriyle çocukların ilgisini çekmektedir.

Son yıllarda değerler eğitime verilen önemin artmasıyla birlikte çocuk edebiyatı ürünlerini, değerler eğitimi kapsamında araştırmada artış yaşandığı görülmektedir. Yapılan araştırmalara genel olarak bakıldığında; Çağlar (2018) “Bir değer Tasnifi Denemesi ve Mevlana’nın Mesnevi’sinde Değerler”, Sırakaya (2018) “Muzaffer İzgü’nün 1970-80 Yılları Arasında Yayınladığı Yedi Öykü Kitabının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi”, Çelebi (2018) “Aytül Akal’ın Çocuk Romanlarının Değerler Aktarımı Açısından İncelenmesi”, Uslupehlivan (2018) “Hasan Latif Sarıyüce’nin Çocuk Romanlarında Değer Eğitimi ve Söz Varlığı”, Yılmaz (2018) “Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal’ın Çocuk Romanları”, Senek (2018) “Aytül Akal’ın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi”, Şahin (2018) “Yahya Kemal Beyatlı’nın Eserlerindeki Değerler ve Bu Değerlere Yönelik Türkçe Öğretmeni Adaylarının Görüşlerinin İncelenmesi”, Çavuşoğlu (2017) “Ayla Kutlu’nun Cadı Ağacı Romanının Sosyal Değerler Bakımından İncelenmesi”, Yıldırım (2017) “Pakize Özcan’ın Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi”, Gümüş (2017) “Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal’ın Çocuk Romanlarının Analizi”, Erdoğan (2017) “Eflatun Cem Güney’in Masallarındaki Değerler ve Bu Değerlerin Davranışa Yansıma Biçimleri”, vb. çalışmaların birçoğunun eserlerdeki değerleri ortaya çıkarmaya yönelik olduğu görülmektedir. Yine aynı çalışmaların Türk edebiyatı yazarlarının eserlerinde yoğunlaştığı yapılan alan yazın çalışmasında görülmüştür. Araştırmaların çoğunun Türk edebiyatı yazarlarına yönelik olması ve Türkçeye çeviri yoluyla kazandırılan eserler üzerinde çok fazla araştırma yapılmaması alan yazındaki bir eksiklik olarak görülmüştür. Özellikle çocukların ilgisini üzerine çeken Saftirik serisiyle ilgili yapılan alan yazın taraması bu konudaki yetersizliği göstermiştir. Çok satan kitaplar (URL-3) arasında bulunan bir seri olması ve kitapların çocuklar üzerindeki etkisi de düşünüldüğü zaman bu çalışmanın gerekliliği hissedilmiştir. Çalışma sonucunda hem alan yazındaki bu eksiklik noktasında örnek teşkil edeceği hem de kitap seçimi konusunda rehberlik eden Türkçe öğretmenlerine yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Saftirik (Greg'in Günlüğü) serisini değerler eğitimine katkısı bakımından incelemektir.

Araştırmanın Önemi

Çocukların gelişiminde önemli bir yere sahip olan çocuk edebiyatı ürünlerinin, hem içerik hem de üslup yönünden çocuklara uygun olması gerekmektedir. Gelişim döneminde olan çocukların edebi eserler aracılığıyla Türkçenin zenginlikleriyle tanışması ayrıca bu eserlerin çocuklara olumlu tutum ve davranışlar kazandırması önemli görülmektedir.

Çocukların kitapla tanışmasıyla birlikte sadece kendi edebiyat ürünleriyle değil ülkesi dışında yazılmış çeviri eserlerle de etkileşimi söz konusu olmaktadır. Günümüzde çocukların ilgiyle okuyup takip ettiği yazarlar olmakla birlikte eserlerinin çevirisi yapılan birçok yabancı yazar da bulunmaktadır. Jeff Kinney'in karikatürlerle desteklediği Saftirik (Greg'in Günlüğü) serisi de çocukların ilgisini ve dikkatini çeken eserlerden biridir. Bir günlük şeklinde kaleme alınan ve Greg isminde bir çocuğun başından geçenlerin anlatıldığı eser, ülkemiz ortaokul kademesinde çocuklar tarafından en çok okunan veya okunmak istenen eserlerdendir.

Ülkemizde değer eğitimi ve değerler konusunda yapılan çalışmaların birçoğunda eserlerin aktardığı değerleri tespit etmenin amaçlandığı görülmektedir. Bu amaçla yapılan çalışmalar neticesinde nitelikli eserlerin tespiti ve çocukların kitap seçiminde rehberlik etmek adına öğretmenlere yol gösterici dayanak olacağı düşünülmektedir.

Eserlerdeki değer aktarımı konusunda yapılan alanyazın araştırması neticesinde, ülkemizde çocuk edebiyatı alanında tanınmış birçok yazarın eserlerinin incelendiği görülmüştür. Bununla birlikte ülkemizde son dönemde çok satan kitaplar listesine giren (URL-4) ve çocuklar tarafından ilgiyle takip edilen Jeff Kinney'in Saftirik (Greg'in Günlüğü) serisinin değer aktarımı açısından ele alınmadığı ve bu konunun çocukların çok tercih ettiği bir seri olduğu için değer aktarımı açısından incelenmeye değer olduğu düşünülmektedir.

Jeff Kinney'in Saftirik (Greg'in Günlüğü) serisinde yer alan değerleri tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmanın, ortaokul kademesinden öğrenim gören

öğrencilerin kitap seçiminde rehber olan öğretmenlere ve ailelere fikir vereceği düşünülmekte ayrıca incelenen eserlerle kitapların değer aktarmada önemine dikkat çekeceği düşünülmektedir.

Problem Cümlesi

Jeff Kinney' in Saftirik (Greg'in Günlüğü) serisinin değerleri yansıma düzeyi nedir?

Alt problemler

1. Jeff Kinney'in Saftirik (Greg'in Günlüğü) serisinde 2018 Türkçe Öğretim Programındaki hangi değerler yer almaktadır?

2. Jeff Kinney'in Saftirik (Greg'in Günlüğü) serisinde 2018 Türkçe Öğretim Programındaki değerlere hangi sıklıkta yer verilmiştir?

Sınırlılıklar

Bu çalışma Jeff Kinney'in Saftirik (Greg'in Günlüğü) serisinde yer alan eserlerinde 2018 Türkçe Öğretim Programında yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinin incelenmesi ile sınırlıdır.

İkinci Bölüm

Yöntem

Bu bölümde, çalışmada kullanılan desen, araştırmada seçilen örneklem ve çalışmada tespit edilen verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Araştırmanın Modeli

Saftirik Greg'in Günlüğü Serisinin Değerler Bağlamında İncelenmesi adlı bu çalışmada temel nitel desen kullanılmıştır. Kullanılan bu desen eğitim alanında sık kullanılan nitel desenlerdendir. Araştırmacı her zaman fenomenolojik, örtük teori, öyküsel analiz, eleştirel ya da etnografik çalışmayı değil aksine nitel bir çalışmayı tercih edebilir. Öncelikli amacı anlamı açığa çıkarmak ve onu yorumlamak olan temel nitel desende elde edilen veriler; görüşme, gözlem ve doküman analizi ile elde edilir (Merriam, 2015). Çalışmada kullanılan temel nitel desen Saftirik Greg'in Günlüğü serisinin değerler bağlamında incelenmesi amacıyla kullanılmış olup verilerin doküman analizi yoluyla tespit edilmesine imkân sağlamıştır. Doküman analizi yoluyla yapılan çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, elde edilen verileri açıklamaya yarayacak kavram ve ilişkileri ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Jeffrey Patrick Kinney'in ülkemizde çevirisi yapılan kitapları oluşturmaktadır. Çalışmamızın örneklemine ise daha çok ortaokul öğrencilerinin ilgisini çeken, ülkemizde de satışta olan Saftirik Greg'in Günlüğü serisi oluşturmaktadır. Bir ortaokul öğrencisinin günlüğü şeklinde kaleme alınan seri on üç kitaptan oluşmakta olup çalışmada serinin bütün kitapları incelenmiştir. Seride yer alan kitaplar şunlardır: Saftirik Greg'in Günlüğü, Saftirik Greg'in Günlüğü (Rodrick Kuralları), Saftirik Greg'in Günlüğü (Türünün Son Örneği), Saftirik Greg'in Günlüğü (İşte Şimdi Yandık), Saftirik Greg'in Günlüğü (Ama Bu Haksızlık), Saftirik Greg'in Günlüğü (Panik Yok!),

Saftirik Greg'in Günlüğü (Ah Kalbim!), Saftirik Greg'in Günlüğü (Batsın Bu Dünya!), Saftirik Greg'in Günlüğü (Bende Bu Şans Varken!), Saftirik Greg'in Günlüğü (Hey Gidi Günler!), Saftirik Greg'in Günlüğü (Karışık İşler Bunlar!), Saftirik Greg'in Günlüğü (Tam Bir Felaket!), Saftirik Greg'in Günlüğü (Eridik Bittik!).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada öncelikle seride yer alan kitaplar seriyi Türkçeye çeviren Epsilon Yayınevinden temin edilmiştir. Kitaplar okunmadan önce araştırmanın ana teması değerler olarak belirlenmiştir. Ana tema doğrultusunda 2018 Türkçe Öğretim Programında değerlerimiz başlığı altında belirlenen on kök değer (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) alınarak tema olarak değerlendirilmiş, programda verilen değer isimleri kategorileri oluşturmuştur. Kategoriler belirlendikten sonra temin edilen on üç kitap, araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından her kitap üçer kez olmak üzere okunmuştur. Okuma sonucunda araştırmacı tarafından 90 bulgu ve alan uzmanı tarafından 80 bulgu tespit edilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda tespit edilen bu bulgulardan 83 tanesinde görüş birliğine varılmıştır. Ortak bir karar sonucu belirlenen bu bulgular bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan bulgulardan hareketle araştırmacı ve alan uzmanı tarafından 2017 yılında MEB tarafından yayımlanan Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar adlı çalışmadan da yararlanarak kodlar belirlenmiştir. Bu bağlamda da çalışmada tümdengelimsel tematik analiz tercih edilmiştir. Tematik analiz, sınırları tam manasıyla çizilmemiş ve çok fazla tanınmamasına rağmen psikolojide sık kullanılan nitel analiz yöntemlerindedir (Braun ve Clarke, 2019).

Belirlenen bu kodlara ait bulgular ve açıklamalar ilgili başlık altında verilmiş ve tablo şeklinde sunulmuştur. Yapılan tablolarda nicel bir şekilde gösterilen bulgular, ilgili kısımda yorumlanarak ifade edilmiştir.

Üçüncü Bölüm

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde tespit edilen değerlere ve bu değerlerle ilgili yorumlara yer verilmiştir.

Saftirik Greg'in Günlüğü Serisinde Değer Eğitimi ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

İlk kitabı 2007 yılında yayımlanan ve toplam on üç kitaptan oluşan Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan kitaplar, 2019 Türkçe Öğretim Programında belirlenen on kök değeri yansıtma düzeyi bakımından incelenmiş ve inceleme sonucunda Tablo 3'te verilen bulgular tespit edilmiştir.

Tablo 3

Kategoriler

Kitaplar	Kategoriler									
	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardıms severlik
SGG-1	7	-	10	3	4	2	1	-	-	5
SGG-2	-	-	4	1	1	-	1	4	-	2
SGG-3	1	2	1	1	1	-	-	-	-	-
SGG-4	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
SGG-5	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-
SGG-6	2	2	2	-	-	-	-	1	-	4
SGG-7	-	2	-	-	-	-	-	1	-	2
SGG-8	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
SGG-9	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
SGG-10	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1
SGG-11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SGG-12	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
SGG-13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	11	7	20	6	8	5	2	10	-	14

Tablo 3'te verilen bulgulardan hareketle belirlenen kodlar aşağıda ilgili başlıklar altında verilmiş ve bu kodlara ait bulgu ve yorumlar ifade edilmiştir.

Adalet

Yaşanılan dñnyada ihtiyaç duyulan değerlerin başında gelen adalet değerini insan ilişkilerinde, toplumların birbiriyle ilişkilerinde önem arz eden bir değer olarak görülmektedir.

Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde tespit edilen adalet değerleriyle ilgili bulgulardan hareketle; adil davranma, haklı ve haksızı ayırt etme, hakkı gözetme ve eşitlik kodları belirlenmiştir. Bu kodlarla ilgili bulguların kitaplarda bulunma sıklığı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Adalet

Kitaplar	Adil davranma F(x)	Haklı ve haksız ayırt etme F(x)	Hakkı gözetme F(x)	Eşitlik F(x)
Saftirik Greg'in Günlüğü-1	2	-	2	3
Saftirik Greg'in Günlüğü-2 (Rodrick Kuralları)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-3 (Türünün Son Örneği)	-	-	-	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-4 (İşte Şimdi Yandık)	-	-	-	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-5 (Ama Bu Haksızlık)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-6 (Panik Yok)	-	1	-	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-7 (Ah Kalbim)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-8 (Batsın Bu Dünya)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-9 (Bende Bu Şans Varken)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-10 (Hey Gidi Günler)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-11 (Karışık İşler Bunlar)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-12 (Tam Bir Felaket)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-13 (Eridik Bittik)	-	-	-	-

Tablo 4'te Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde elde edilen bulgulara bakıldığı zaman serinin ilk kitabında adil davranma ile ilgili iki, hakkı gözetme ile ilgili iki ve eşitlik ile ilgili üç bulgunun tespit edildiği görülmektedir. Belirlenen bir diğer kod olan eşitlik ile ilgili ise; üç, dört ve altıncı kitabında birer bulgu tespit edilmiştir ayrıca serinin altıncı kitabında haklı ve haksız ayırt etme ile ilgili bir bulguya ulaşılmıştır.

Ulaşılan tüm bu bulgulardan hareketle Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan kitaplardan ilk kitap haricinde, adalet değerini kazandırma noktasında

yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu seride adalet değerinin ihmal edildiği fikrine ulaşılmıştır.

Programda (2018 TDÖP) yer verilen ve kategori olarak alınan adalet değeriyle ilgili adil davranma, haklı ve haksız ayırt etme, hakkı gözetme ve eşitlik adı altında belirlenen dört kodla ilgili seride ulaşılan bulgular şunlardır:

Adil davranma

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde adil davranma ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Sonra kendime geldim ve babama Rodrick'in bana oyun oynadığını, bu yüzden bana değil ona bağırması gerektiğini söyledim. Babam, Rodrick'i azarlamak için onun odasına gitti.” (Kinney, SGG-1, s. 18)

Rodrick'in Greg'e oyun oynaması sonucu babası Greg'e kızmış ve onu azarlamıştır. Bunun sonucu Greg de asıl suçlunun abisi Rodrick olduğunu ve ona kızması gerektiğini söylemektedir. Olanları öğrenen babası Rodrick azarlamak için odasını gider. Burada Greg'in babasının adil davrandığı ve adaletli olmaya çalıştığı görölmektedir.

“Odasına gittiğimde, Bay Winsky çok öfkeliydi. “Güvenilir bir kaynaktan” aldığı bilgilere göre, kurtçukla çocuk kovalama olayının asıl sorumlusu bendim! Sonra bana güvenlik kolu görevinden alındığımı söyledi.” (Kinney, SGG-1, s. 192)

Okulda bulunan güvenlik kolunda görev alan Greg, bir gün küçük çocukları evlerine bırakırken onları kurtçuklarla korkutmuştur. Bu olay esnasında ise üzerinde Rowley'in kıyafeti bulunmaktadır. Bundan dolayı bu olayı Rowley'in gerçekleştirdiği düşünölmüş ve Rowley'e ceza verilmiştir. Daha sonraki süreçte okul müdürü Bay Winsky olayın aslını öğrenmiş ve yaptığı bu davranıştan dolayı Greg'i cezalandırmıştır. Burada Bay Wisky'nin gerçek suçluyu cezalandırması onun adaletli olduğunu ve adil davranmaya çalıştığını göstermektedir.

Haklı ve haksız ayırt etme

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde haklı ve haksız ayırt etme ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

İstersem “işbirlikçimi” söyleyebilirdim ya da cezayı tek başıma çekebilirdim. Hiç kolay bir tercih olmadığını söylemeliyim. Adımı kağıda yazdığı için Rowley'in canına okumayı çok istiyordum. Ama bir yandan da bu işe onu ben

sürüklemişim, bu yüzden ikimizin birden başının belaya girmesinin bir anlamı yoktu. Bu seferlik takım için kendimi feda etmeye karar verdim. (Kinney, SGG-6, s. 156)

Okul duvarlarına zarar veren öğrenciler bir türlü bulunamamaktadır. Bu duruma daha fazla dayanamayan Rowley, okul yönetimine bir mektupla, bu olayın sorumlusunun Greg olduğunu itiraf etmiştir. Okul yönetimi, gelen mektupla birlikte Greg'e yanında kim olduğunu söylemesine dair baskı yapmaktadır. Greg bir karar verme aşamasındadır. Kararını veren greg bu olaya Rowley'i kendisinin bulaştırdığını ve eğer bir ceza alınacaksa en büyük sorumlu kendisi olduğu için cezayı kendisinin alması gerektiğine karar vermiştir. Greg'in yapmış olduğu bu davranış onun haklı ve haksız olanı ayırt etmeye çalıştığını göstermektedir.

Hakkı gözetme

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde hakkı gözetme ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Arkada oturan çocuğun elinde bir yangın söndürücü vardı. Kamyonet yanımızdan geçerken, bize ateş etti. Rowley'in hakkını yiyemem: kalkanyla suların %95'ini engelledi. Bunu yapmasaydı, şekerlerimiz sıvılaşacaktı.” (Kinney, SGG-1, s. 76)

Birlikte yürümekte olan Greg ve Rowley'e yanlarından geçen kamyonetten çocuklar, su atmaktadır. Rowley elinde bulunan kalkanla Greg ve kendisine suyun gelmesini büyük oranda engellemiştir. Bunun sonucunda bu durumdan kurtulmalarını sağlayan kişinin Rowley olduğunu söyleyerek Greg, adil davranmakta ve Rowley'e hakkını vermektedir.

“Ancak en kötü değişiklik, Bayan Norton'un biz ağaçlar için yeni bir şarkı yazması oldu. Neymiş efendim, herkes oyunda bir şarkı söyleme şansını “hak ediyormuş.” (Kinney, SGG-1, s. 110)

Okulda sergilenecek oyunda görev alan Greg'e ağaç rolü verilmiştir. Öncelikle oyunda ağaç rolünde bulunan öğrenciler şarkı söylememektedir. Bu durumu Bayan Norton oyunda rol alan bütün öğrencilerin şarkı söyleme şansını hak ettiğini söyleyerek değiştirmiştir. Bu şekilde oyunda rol alan bütün öğrenciler oyunda şarkı söylemiştir. Böylelikle öğrenciler arasında hak gözetilmeye çalışılmıştır.

Eşitlik

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde eşitlik ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Bayan Norton’un bana oyunda rol vermeyeceğini umuyordum: ama bugün seçmelere katılan herkesin bir rolünün olacağını söyledi. Ne şans!” (Kinney, SGG-1, s. 105)

Okulda düzenlenen bir oyunda Bayan Norton katılan öğrencilere rollerini dağıtmıştır. Oyunda görev alan öğrencilerden bazılarının aktif bir rolü bulunmamaktadır. Bunun farkında olan Bayan Norton daha sonra oyunda görev alan her öğrencinin aktif bir rolü olacağını söylemiş ve böylelikle öğrenciler arasında eşitlik sağlanmaya çalışılmıştır.

“Belki de konuşan bir rolüm olduğu için kendimi şanslı hissetmeliyim. Seçmelere bir sürü çocuk katıldı, yeterince rol de yoktu. Yeni roller uydurmak zorunda kaldı!” (Kinney, SGG-1, s. 107)

Okulda sergilenecek oyunda görev alan öğrenciler arasında konuşma içermeyen rollerde bulunmaktadır. Bu durum oyunda görev alan öğrenciler arasında bir eşitsizliği doğurmaktadır. Bu durum oyun metnine konuşmalar ekleyerek ve konuşması olmayan öğrencilere konuşmalar yazarak aşılmaya çalışılmıştır. Böylelikle oyunda görev alan her öğrencinin oyun içerisinde konuşması olmuş ve eşit bir rol dağılımı yapılmaya çalışılmıştır.

“Uygulama şöyle: Sınıfa bir proje veriliyor ve bütün bir dönem boyunca, sınıfta öğretmen olmadan hep birlikte bu proje üzerinde çalışmanız isteniyor. İşin hassas noktası, proje bittiğinde, gruptaki herkesin aynı notu alması.” (Kinney, SGG-1, s. 152)

Okulda gerçekleştirilen bir uygulamada sınıflara çeşitli konularda projeler verilmektedir. Bu projeler dönem boyunca sınıfta öğretmen olmadan grup çalışması şeklinde gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Proje bitiminde, proje görevinde yer alan bütün öğrencilere aynı not verilmektedir. Bu durum projede görev alan öğrenciler arasında bir ayırım yapılmadığını ve herkese eşit davranılmaya çalışıldığını göstermektedir.

“Maçın başlamasından yirmi dakika sonra, Bay Litch üçümüze banklardan kalkmamızı ve sahaya girmemizi söyledi. Anlaşılan, velilerden biri çocuğunun hiç oynamadığından yakınmış. Bunun üzerine her çocuğun her maçta oynaması kuralı konmuş.” (Kinney, SGG-3, s. 151)

Okulda düzenlenmekte olan futbol turnuvasında takım için öğrenciler seçilmiş ve seçilen öğrencilerden bazıları maçta aktif bir şekilde oynamış bazıları ise yedek kulübesinde maça çıkmak için beklemiştir. Çocuklarının maç esnasında oynayamamasından ve yedek kulübesinde beklemesinden rahatsız olan veliler bu durumu dile getirmişlerdir. Bunun sonucunda takımda bulunan her öğrencinin maçta oynaması kuralı getirilerek öğrenciler arasında eşitlik sağlanmaya çalışılmıştır.

“Rowley’ye çim biçme konusunda ilk sırayı onun alabileceğini söyledim. Ben de gölgede oturacak ve iş planımız üzerinde çalışacaktım. Rowley bu fikirden pek hoşlanmadı. Bunun bir “ortaklık” olduğunu, her şeyin 50-50 olması gerektiğini söyledi.” (Kinney, SGG-4, s. 66)

Greg ve Rowley kendi paralarını kazanmak için çim biçme iş yapmayı düşünmektedir. Greg, bu süreçte gölgede oturup iş planı hakkında düşünmesi gerektiğini; Rowley’in ise çim biçme işi yapması gerektiğini söylemektedir. Rowley bu durum karşında, ikisinin ortak olduğunu ve ortak oldukları için her şeyin yarı yarıya olması gerektiğini söylemiştir. Rowley’in bu sözleri, ortaklar arasında eşit davranılması gerektiğini ve her iki tarafında aynı oranda hakkının olduğunu belirtmektedir.

“Bence kızlar Bay Underwood’un şiddetle itiraz edeceğini düşünüyorlardı. Ama Bay Underwood isterlerse normal şekilde sınav çekebileceklerini söyledi. Artık hepimiz için koşullar eşitti.” (Kinney, SGG-6, s. 108)

Okulda var olan derslerden beden eğitimi dersinde erkek ve kız öğrenciler o gün sınav çekmektedir. Beden eğitimi öğretmeni Bay Underwood, kız öğrencilerin fiziksel olarak erkeklere göre daha zayıf olduğu için sınav konusunda kızlar için biraz değişiklik yapmıştır. Bu durumdan rahatsız olan kız öğrenciler, Bay Underwood’a bu durumdan rahatsızlıklarını dile getirmiş ve bütün öğrencilerin aynı kurallar çerçevesinde sınav çekmesi gerektiğini söylemişlerdir. Bunun sonucunda Bay Underwood kız öğrencilerin önerisini kabul etmiş ve bütün öğrenciler aynı kurallara göre sınav çekmiştir. Bu durum Bay Underwood’un öğrenciler arasında yaptığı ayrımı ortadan kaldırmış ve bütün öğrencilere sınav konusunda eşit ve adil davranılmasının önü açılmıştır.

Dostluk

Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde tespit edilen dostluk değeriyle ilgili bulgulardan hareketle; yardım etme, vefalı davranma, anlayış gösterme ve sadık olma kodları belirlenmiştir. Bu kodlarla ilgili bulguların kitaplarda bulunma sıklığı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Dostluk

Kitaplar	Yardım etme F(x)	Vefalı davranma F(x)	Anlayış gösterme F(x)	Sadık olma F(x)
Saftirik Greg'in Günlüğü-1	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-2 (Rodrick Kuralları)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-3 (Türünün Son Örneği)	1	1	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-4 (İşte Şimdi Yandık)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-5 (Ama Bu Haksızlık)	1	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-6 (Panik Yok)	-	-	1	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-7 (Ah Kalbim)	-	1	-	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-8 (Batsın Bu Dünya)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-9 (Bende Bu Şans Varken)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-10 (Hey Gidi Günler)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-11 (Karışık İşler Bunlar)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-12 (Tam Bir Felaket)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-13 (Eridik Bittik)	-	-	-	-

Tablo 5'te Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde elde edilen bulgulara bakıldığı zaman yardım etme ile ilgili serinin üçüncü ve beşinci kitabında birer, vefalı davranma ile ilgili serinin üçüncü ve yedinci kitabında birer, anlayış

gösterme ile ilgili serinin altıncı kitabında bir ve sadık olma ile ilgili serinin altıncı ve yedinci kitabında birer bulgunun tespit edildiği görülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda; insan hayatında önemli bir yeri olan dostluk değerinin kazandırılması noktasında Saftirik Greg'in Günlüğü serisinin yetersiz olduğu ve özellikle hiçbir bulguya rastlanılmayan kitaplarda dostluk değerinin ihmal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Programda (2018 TDÖP) yer verilen ve kategori olarak alınan dostluk değeriyle ilgili yardım etme, vefalı davranma, anlayış gösterme ve sadık olma adı altında belirlenen dört kodla ilgili seride ulaşılan bulgular şunlardır:

Yardım etme

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde yardım etme ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

Ancak bugün öğleden sonra Rowley ile birlikte eve dönerken, yokuşu çıkacak enerjimin olmadığını fark ettim. Rowley'den beni sırtına almasını rica ettim. Rowley bu fikrin üzerine atlamadı; ben de ona bizim birbirimizin en iyi arkadaşı olduğumuzu ve en iyi arkadaşların böyle zamanlar için olduğunu hatırlatmak zorunda kaldım. (Kinney, SGG-3, s. 51)

Greg ve Rowley okuldan dönmektedir. Yolun ilerisinde yokuş bulunduğu için Greg, Rowley'e kendisini sırtına almasını istemektedir. Rowley ise Greg'i sırtına alma konusuna sıcak bakmamaktadır. Bu nedenle Greg, Rowley'e arkadaşların birbirlerine yardımcı olması gerektiğini ve bu şekilde arkadaşlık ilişkisinin olacağını söylemektedir. Burada Greg, yardımlaşmanın önemini vurgulamaktadır.

"Geçen yıl annesi Rowley'ye bağıcıklı ayakkabılar aldı. Onunla kaç kez uğraşmak zorunda kaldığımı hatırlamıyorum bile!" (Kinney, SGG-5, s. 28)

Annesinin almış olduğu ayakkabıların bağıcıklarını bağlayamayan Rowley'e, Greg yardım ederek onun ayakkabısının bağıcıklarını bağlamaktadır. Greg'in sergilemiş olduğu bu davranışın dostların birbirine yardımcı olması gerektiğini göstermektedir.

Vefalı davranma

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde vefalı davranma ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

Holly'den gelmiş olmasını umuyordum ama sınıfta bana kart göndermesinden rahatsız olmayacağım dört ya da beş kız vardı. Kart büyük, pembe bir zarfın içindeydi. Zarfın üstüne süslü bir şekilde adım yazılmıştı. Zarfı yırtarak açtım ve şunu buldum: Üzerine şeker yapıştırılmış bir saman kağıt. Rowley göndermişti. (Kinney, SGG-3, s. 106)

Greg'in eğitim gördüğü okulda arkadaşlar birbirine sevgililer günü kartı göndermektedir. Greg günler geçmesine rağmen daha hiç kimseden sevgililer günü kartı almamıştır. Bir gün Greg'in annesi Greg'e kendisine pembe bir zarfın içinde sevgililer günü kartı geldiğini söylemiştir. Kartı açan Greg, kartın Rowley'den geldiğini görmüştür. Burada Rowley'in Greg'e sevgililer kartı göndermesi onun vefalı biri olduğunu ve arkadaşını unutmadığını göstermektedir.

"Manny bu kadar çok arkadaşı nasıl uydurdu bilmiyorum ama inanın bana hepsini gerçek sanıyor. Bir keresinde bütün hayali arkadaşlarını markete götürdü ve annem güya Charles Tribble'ı dondurulmuş yiyecekler reyonunda unuttunca, tam bir çöküş yaşadı." (Kinney, SGG-7, s. 34)

Hayali arkadaşları olan Manny, bir gün markete hayali arkadaşlarını da götürdüğünü söylemiş ve hayali arkadaşlarından olan Charles Tribble'ı dondurulmuş yiyecekler reyonunda unuttuğu düşünmüştür. Bu şekilde düşünen Manny, dönüş yolunda geri dönüp arkadaşı almaları için ailesine ısrar etmiştir. Bu durum Manny'nin hayali de olsa arkadaşlarına karşı kendisini sorumlu hissetmiş ve arkadaşların birbirlerine karşı vefalı olması gerektiğini vurgulamıştır.

Anlayış gösterme

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde anlayış gösterme ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Bazen, Rowley ile birbirimizden bu kadar farklı olduğumuz halde nasıl arkadaş olabildiğimizi merak ediyorum. Ama bu noktada, onunla birbirimize mahkûm olduğumuzu fark ediyorum ve beni sinir eden özelliklerini görmezden gelmeye çalışıyorum." (Kinney, SGG-6, s. 39)

Birbiriyle arkadaş olan Greg ve Rowley her konuda anlaşamamaktadır. Bu durum kimi zaman büyük sorunlar çıkarmaktadır. Greg bu durumu sorguladığında arkadaşların birbirlerinin sevmediği davranışlara karşı anlayışlı olması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Sadık olma

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde sadık olma ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

İstersem "işbirlikçimi" söyleyebilirdim ya da cezayı tek başıma çekebilirdim. Hiç kolay bir tercih olmadığını söylemeliyim. Adımı kağıda yazdığı için Rowley'in canına okumayı çok istiyordum. Ama bir yandan da bu işe onu ben sürüklemiştim, bu yüzden ikimizin birden başının belaya girmesinin bir anlamı yoktu. Bu seferlik takım için kendimi feda etmeye karar verdim. (Kinney, SGG-6, s. 156)

Okulun duvarlarına zarar veren kişinin bulunması için Rowley bir kağıda Greg'in ismini yazarak okul yönetimine vermiştir. Okul yönetimi de duvarlara zarar verdiği için Greg'e ceza verecektir ve kendisiyle birlikte okul duvarlarına zarar veren kişinin ismin söylemesini istemektedir. Greg kendisine yardım eden kişinin Rowley olduğunu okul yönetimine söylememiş ve böylelikle arkadaşını korumuştur. Yaptıklarının cezasını Rowley'in çekmemesi için arkadaşına sadık kalmış ve ismini söylememiştir.

"Manny'nin gerçek arkadaşları olmayabilir ama bir sürü hayali arkadaşı var. Sayısını unuttum ama hatırladığım isimler şunlar: Joey, Petey, Danny, Charles Tribble, Diğer Charles Tribble, Küçük Jim ve Johnny Çedar." (Kinney, SGG-7, s. 34)

Serinin ana karakteri olan Greg'in erkek kardeşi Manny'in gerçek arkadaşı bulunmamaktadır. Gerçek arkadaşı olmaması nedeniyle Manny kendisine hayali arkadaşlar edinmiştir. Bu durum Manny'in arkadaşlık ilişkisine ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Dürüstlük

Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde tespit edilen dürüstlük değeriyle ilgili bulgulardan hareketle; açık sözlü olma, sözünü tutma, gerçekleri söyleme ve doğruları söyleme kodları belirlenmiştir. Bu kodlarla ilgili bulguların kitaplarda bulunma sıklığı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Dürüstlük

Kitaplar	Açık sözlü olma F(x)	Sözünü tutma F(x)	Gerçekleri söyleme F(x)	Doğruları söyleme F(x)
Saftirik Greg'in Günlüğü-1	5	-	4	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-2 (Rodrick Kuralları)	3	1	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-3 (Türünün Son Örneği)	1	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-4 (İşte Şimdi Yandık)	1	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-5 (Ama Bu Haksızlık)	1	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-6 (Panik Yok)	1	-	1	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-7 (Ah Kalbim)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-8 (Batsın Bu Dünya)	1	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-9 (Bende Bu Şans Varken)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-10 (Hey Gidi Günler)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-11 (Karışık İşler Bunlar)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-12 (Tam Bir Felaket)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-13 (Eridik Bittik)	-	-	-	-

Tablo 6'da Saftirik Greg'in Günlüğü serisinden elde edilen bulgulara bakıldığı zaman açık sözlü olma ile ilgili serinin ilk kitabında beş, serinin ikinci kitabında üç, serinin üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve sekizinci kitabında ise birer bulgu tespit edilmiştir. Belirlenen kodlardan sözünü tutma ile ilgili ise; sadece serinin ikinci kitabında bir bulguya rastlanmıştır. Gerçekleri söyleme ile ilgili bulgular ise serinin ilk kitabında dört kez ve serinin altıncı kitabında bir kez olduğu gösterilmiştir. Dürüstlük değeriyle ilgili bulgulardan hareketle belirlenen kodlardan sonuncusu olan doğruları söyleme ile ilgili ise sadece serinin ilk kitabında bir kez olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tespit edilen tüm bu bulgulardan hareketle dürüstlük değeriyle ilgili elde edilen bulguların çoğunun açık sözlü olmakla alakalı olduğu bunu sözünü tutma ve gerçekleri söylemenin izlediğini söylemek mümkündür.

İncelenen kitaplara genel olarak bakıldığı zaman ise serinin ilk kitabında dürüstlük değerine fazlaca yer verildiği, serinin ikinci kitabında yeterince yer verildiği, serinin üç, dört, beş, altı ve sekizinci kitabında ise yeterince yer verilmediği ayrıca serinin diğer kitaplarında dürüstlük değerinin ihmal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Programda (2018 TDÖP) yer verilen ve kategori olarak alınan dürüstlük değeriyle ilgili açık sözlü olma, sözünü tutma, gerçekleri söyleme ve doğruları söyleme adı altında belirlenen dört kodla ilgili seride ulaşılan bulgular şunlardır:

Açık sözlü olma

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde açık sözlü olma ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Bugün okulda öğrenci başkanlığı seçimlerinin yaklaştığını duyurdular. Dürüst olmam gerekirse, bugüne kadar öğrenci başkanlığıyla hiç ilgilenmedim.” (Kinney, SGG-1, s. 50)

Okulda öğrenci başkanlığı seçimleri yapılacaktır. Greg'de okul başkanlığı seçimlerine katılmayı düşünmektedir. Bu düşüncesini açık ve anlaşılır bir şekilde dile getirmekte ve dürüst bir şekilde daha önce okul başkanlığını hiç düşünmediğini dile getirmektedir.

“Evet, reklamlarda gerçeği biraz abarttığımızı kabul ediyorum ama insanların ilgisini çekeğimize emin olmalıydık.” (Kinney, SGG-1, s. 61)

Kendi paralarını kazanmak isteyen Greg ve Rowley, evlerinin bodrumunda perili köşk adı altında çocukların eğlenebileceği bir yer oluşturmaya çalışmaktadır. Gerekli hazırlıkları tamamladıktan sonra yerlerinin tanıtımı için reklam afişleri hazırlamışlardır. Hazırladıkları reklam afişleri var olan durumu pek yansıtmamaktadır. Bu durumun farkında olan Greg, hazırladıkları yeri afişlerde biraz abarttıklarını açık bir şekilde söylemektedir.

“Tamam, itiraf ediyorum, etrafınıza şöyle bir baktığımızda, bodrumun hiç de perili köşke benzer bir hali yoktu. Sadece Çıgıllıklar Koridoru ve Rowley'in eski

küvetinin içinde bir şişe ketçap dökerek oluşturduğumuz Kan Gölü vardı.” (Kinney, SGG-1, s. 64)

Greg ve Rowley’in çocuklar için düzenlemiş oldukları bodrum katında çılgınlık koridoru isminde bir yer ve eski küvete bir şişe ketçap dökerek hazırladıkları kan gölü bulunmaktadır. Yaptıkları hazırlıklar pek de perili köşke benzememektedir. Greg yapmış oldukları hazırlığın yetersiz olduğunu bilmekte ve bu durumu açık bir şekilde söylemektedir.

“Annemin sorunu çözme biçimine hayran olduğumu söylemeliyim. Beni azarlamaya kalkmadı, ayrıntılara da girmedi. Yalnızca, “doğru olanı” yapmaya çalışmam gerektiğini, çünkü bizi biz yapanın seçimlerimiz olduğunu söyledi.” (Kinney, SGG-1, s. 188)

Okulda yaşanan olumsuz bir olay Greg’in annesi tarafından duyulmuştur. Annesinden farklı bir tepki bekleyen Greg, düşündüğün tam tersi bir tepkiyle karşılaşmıştır. Annesi Greg’e çok fazla ayrıntı vermeden sadece bu durumu dürüst bir şekilde kendisinin çözmesi gerektiğini söylemektedir. Burada Greg’in annesinin söylemiş olduklarından etkilendiğini açık bir şekilde ifade etmiştir.

“Arkada oturan çocuğun elinde bir yangın söndürücü vardı. Kamyonet yanımızdan geçerken, bize ateş etti. Rowley’in hakkını yiyemem: kalkanyla suların %95’ini engelledi. Bunu yapmasaydı, şekerlerimiz sıvılaşacak olacaktı.” (Kinney, SGG-1, s. 76)

Rowley ve Greg, okuldan eve dönüş yolunda kamyonet içinde bulunan çocukların su saldırısına uğramıştır. Bu saldırıdan Rowley’in elinde bulunan kalkan sayesinde çok fazla ıslanmadan kurtulmuşlardır. Bu durumdan Rowley sayesinde kurtulduklarının farkında olan Greg, Rowley’in hakkını gözetmiş ve açık bir şekilde Rowley sayesinde bu saldırıdan kurtulduklarını söylemiştir.

“Fransızca yazmam gerektiğini biliyorum; Mamadou da İngilizce yazacak ama dürüst olmam gerekirse, yabancı bir dilde yazmak çok zor.” (Kinney, SGG-2, s. 51)

Okulda düzenlenen bir etkinlik kapsamında her öğrenci başka bir ülkeden mektup arkadaşı edinecektir. Mamadou isminde bir mektup arkadaşı edinen Greg, mektubunu Fransızca yazması gerektiğinin farkındadır. Yabancı bir dille mektup yazmanın zorluğunu hisseden Greg, bu zorluğu açık bir şekilde itiraf etmektedir.

Rodrick ıvır zıvır çekmecesini karıştırdı ve ödevini buldu. Sonra bunu bana beş papele satabileceğini söyledi. Bu parayı asla vermeyeceğimi söyledim. İtiraf etmeliyim, teklif çok cazipti. Birincisi, Rodrick’in bütün ödevlerini babam yaptığı için iyi bir not

aldığını tahmin edebiliyordum. İkinci ödev öğretmenlerin bayıldığı dosyalardan birine konmuştu. (Kinney, SGG-2, s. 151)

Okulda verilen ödevi zamanında yapmayan Greg, bir çıkış noktası aramaktadır. Geçmişte abisinin de aynı dersi aldığını bilen Greg, abisinin hazırlamış olduğu ödevi ders öğretmenine kendisi hazırlamış gibi götürmeyi düşünmektedir. Bu durumu fırsata çevirmeyi düşünen Rodrick, Greg'den ödev karşılığında beş papel istemektedir. Bir tarafta ödev bir tarafta beş papel olmasından dolayı Greg, ikileme düşmüştür. Burada Greg, abisinin yapmış olduğu teklifin kendisine cazip geldiğini gizlemeden açık bir şekilde söyleyerek dürüstlüğü ön plana çıkarmıştır.

“Doğrusunu söylemem gerekirse, rahatladım sayılır. Her gece o para yığınının üzerinde uyumak beni strese sokuyordu.” (Kinney, SGG-2, s. 157)

Rodrick ve Greg'in ev işlerini yapması için anneleri, bir uygulama başlatmıştır. Uygulamaya göre bir ev işi yapmalarına karşı anneleri Rodrick ve Greg'e sembolik olan paralardan vermektedir. Aldıkları bu paraları ise gerçek ödüllere dönüştürebilmektedirler. Evde kaybettiği bir eşyasını arayan Greg, tesadüf eseri annesinin vermiş olduğu sembolik paralardan çok sayıda bulmuştur. İlk başlarda bu duruma çok sevinen Greg, aslında bu durumdan rahatsız olduğunu paraları annesinin yakalamasından sonra açık bir şekilde ifade etmektedir.

“Yemekten sonra annem posta kutusunda üzerinde benim adımın yazılı olduğu bir Sevgililer Günü kartı bulunduğunu söyledi. Ona kimden geldiğini sordum, sadece “Özel biri” dedi. Posta kutusuna koşup kartı aldım. Çok heyecanlandığımı itiraf etmeliyim.” (Kinney, SGG-3, s. 106)

Okulda her yıl gerçekleştirilen ve arkadaşların birbirine sevgililer günü kartı göndermesini içeren uygulamada Greg' e henüz bir kart gelmemiştir. Bir gün annesi evlerinin posta kutusunda Greg için bir sevgililer günü kartı bulmuştur. Kendisine bir kartın geldiğini öğrenen Greg yaşadığı heyecanı gizleyememiş ve açık bir şekilde itiraf etmiştir.

“Dürüst olmam gerekirse, biraz rahatladım. Çünkü şu noktada okumayla ilgili olmayan her şey gözüme güzel görünüyor.” (Kinney, SGG-4, s. 53)

Okulda gerçekleştirilen bir uygulama sonucunda çok sayıda kitap okuyan Greg, aslında okumayı çok sevmediğini okuma dışında yapılacak şeylerin kendisine daha cazip geldiğini açık bir şekilde dile getirmektedir.

“Doğrusunu söylemem gerekirse, neden kavga ettiğimizi bile hatırlamıyorum.”
(Kinney, SGG-5, s. 222)

Aralarında arkadaşlık ilişkisi bulunan Greg ve Rowley uzun bir süredir konuşmamaktadır. Konuşmamalarının nedeni düşünen Greg, dürüst davranmış ve bu durumun nedenini açık bir şekilde hatırlamadığını itiraf etmiştir.

“Aslında sıçramayı hiç beceremediğimi itiraf etmeliyim. Hatta birinci sınıfta bunu yapamayan tek çocuk bendim.” (Kinney, SGG-6, s. 38)

Greg, okul hayatı boyunca Beden Eğitimi dersinde sıçrama egzersizini bir türlü yapamamaktadır. Bu durumu bir eksiklik olarak görmeyen Greg, bunu açık bir şekilde de itiraf etmektedir.

“Sanırım Rowley’i kendisinden hoşlanan bir kız bulduğu için takdir etmeliyim.”
(Kinney, SGG-8, s. 9)

Arkadaş olan Greg ve Rowley’in arasına yaz tatilinde bir kız girmiştir. Rowley’in artık bir kız arkadaşı vardır. Duruma şaşırarak Greg, arkadaşı Rowley’i kıskansa da açık bir şekilde onu takdir ettiğini söylemektedir.

Sözünü tutma

Jeff Kinney’e ait Saftirik Greg’in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde sözünü tutma ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Aradan üç gün geçti ve ben anneme verdiğim sözü tuttum. %100 dürüst davrandım ve ister inanın ister inanmayın hiç zor olmadı.” (Kinney, SGG-2, s. 85)

Annesine okulda yaşanan bir olaydan dolayı söz veren Greg üç gün boyunca sözünü tutmuştur. Bu durumdan ders çıkaran Greg, kişinin verdiği sözleri tutmasının hiç de zor olmadığını farkına varmış ve sözünü tutmanın gerekliliğini vurgulamıştır.

Gerçekleri söyleme

Jeff Kinney’e ait Saftirik Greg’in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde gerçekleri söyleme ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Bay Roy, diğer adaylara ‘iftira atan’ şeyler yazmanın yasak olduğunu söyledi. Ben de ona bitlenme meselesinin doğru olduğunu, hatta o zamanlar bu yüzden bütün okulun kapatılmış olduğunu söyledim.” (Kinney, SGG-1, s. 54)

Okul seçimlerine katılan Greg, rakiplerinin şansını azaltmak için onların geçmişteki kötü anılarını dile getirmektedir. Olanları duyan Bay Roy, Greg’e

başkan seçilebilmek için başkaları hakkında iftira atmaması gerektiğini söylemektedir. Greg ise söylediklerinin iftira olmadığını bunların gerçek yaşanan olaylar olduğunu ve kendisinin gerçekleri anlattığını söylemektedir.

“Bu gece, yemekten sonra, annemle babamın karşısına oturdum ve onlara planımı anlattım. Ciddi egzersiz aletlerine ve kilo almayı sağlayan vitaminlere ihtiyacım olduğunu söyledim.” (Kinney, SGG-1, s. 93)

Okula devam eden Greg, Beden Eğitimi dersinde güreşle ilgilenmektedir. Güreş yapabilmesi için fiziki olarak güçlü olması gerektiğinin ve fiziki egzersiz yapması gerektiğinin farkındadır. Anne ve babasına bu durumu olduğu gibi açıklayan Greg, ailesine ihtiyaçları olduğunu söylemiştir. Bu şekilde ihtiyaçlarını açıklayan Greg, ailesine gerçekleri söyleme noktasında dürüst davranmıştır.

“Bay Winsky’ye çocukları kurtçuklarla korkutan kişinin ben olduğumu söylemem gerektiğini biliyordum.” (Kinney, SGG-1, s. 188)

Rowley ile okuldaki güvenlik kolunda görev alan Greg, Rowley’in okulda olmadığı bir gün görevi gereği küçük çocukları evlerine bırakmaktadır. Çocukları evlerine bırakırken Greg, onları kurtçuklarla korkutmuştur. Üzerinde Rowley’e ait bir kıyafet bulunan Greg onu görenlerin kendisini Rowley zannetmesine neden olmuştur. Olay duyan okul yönetimi çocukları kurtçuklarla korkutanın Rowley olduğunu düşünmektedir. Olayın asıl suçlusunun kendisi olduğunu bilen Greg, gerçekleri okul yönetimine anlatmayı düşünerek dürüst davranmaktadır.

“Bütün gece Rowley’in durumunu düşünerek yatağında dönüp durdum. Ama sonunda aklımı başıma topladım. Bu kez takım adına sorumluluğu Rowley’in alması gerektiğine karar verdim. Okuldan eve dönerken, Rowley’e bütün gerçeği anlattım: ona çocukları kurtçuklarla kovalayıp korkutan kişinin ben olduğumu söyledim.” (Kinney, SGG-1, s. 189)

Çocukları kurtçuklarla korkuttuğu için cezayı Greg yerine Rowley almıştır. Olayla hiçbir ilgisi olmayan Rowley’in durum karşısında hiçbir fikri yoktur. Durumun farkında olan Greg arkadaşı Rowley’e gerçeği anlatıp anlatmama konusunda kararsızlık yaşamamaktadır. Sonunda kararını veren Greg okuldan eve dönüş yolunda gerçekleri Rowley’e dürüst bir şekilde anlatmış ve olayı gerçekleştirenin kendisi olduğunu söylemiştir.

“O noktada susmanın bir anlamı olmayacağını düşündüm. Bay Roy’a bütün hikâyeyi anlattım. Ona tabelalardan, yağmurun kartonun rengini nasıl akıttığından be bizim de nasıl paniğe kapılıp kaçtığımızdan söz ettim.” (Kinney, SGG-6, s. 155)

Greg ve Rowley'in yapmış oldukları bir çalışma sonucu asmış oldukları tabelalar yağmurda zarar görmüş ve boyaları duvarlara zarar vermiştir. Durumu öğrenen okul yönetimi Greg ile konuşmuştur. Greg ise yaşananların hiçbir detayını atlamadan gerçekleri olduğu gibi okul yönetimine anlatmıştır. Bu durum Greg'in dürüst davrandığını göstermektedir.

Doğruları söyleme

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde doğruları söyleme ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Sonra kendime geldim ve babama Rodrick'in bana oyun oynadığını, bu yüzden bana değil ona bağırması gerektiğini söyledim.” (Kinney, SGG-1, s. 10)

Rodrick'in Greg'e oynadığı oyun sonucu babası Greg'e kızmıştır. Greg de babasına karşı dürüst davranmış ve asıl suçlunun kendisi değil abisi Rodrick olduğunu söylemiştir. Böylelikle Greg babasına karşı doğruları söylemiştir.

Öz denetim

Davranışların sonuçlarını etkilemesi anlamında önemli bir yeri olan öz denetim, insan ilişkilerinde de payı olan bir değerdir. Sergilenen tutum ve davranışların toplumun yapısında da önemli olduğu ve kişilerin hayatlarına yön verdiği belirtilmektedir.

Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde tespit edilen öz denetim değeriyle ilgili bulgulardan hareketle; kendine güven ve davranış kontrolü kodları belirlenmiştir. Bu kodlarla ilgili bulguların kitaplarda bulunma sıklığı Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

Öz Denetim

Kitaplar	Kendine güven F(x)	Davranış kontrolü F(x)
Saftirik Greg'in Günlüğü-1	3	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-2 (Rodrick Kuralları)	1	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-3 (Türünün Son Örneği)	1	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-4 (İşte Şimdi Yandık)	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-5 (Ama Bu Haksızlık)	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-6 (Panik Yok)	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-7 (Ah Kalbim)	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-8 (Batsın Bu Dünya)	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-9 (Bende Bu Şans Varken)	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-10 (Hey Gidi Günler)	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-11 (Karışık İşler Bunlar)	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-12 (Tam Bir Felaket)	-	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-13 (Eridik Bittik)	-	-

Tablo 7'de Saftirik Greg'in Günlüğü serisinden elde edilen bulgulara bakıldığı zaman kendine güven ile ilgili serinin ilk kitabında üç, serinin ikinci ve üçüncü kitabında ise bir bulgu tespit edilmiştir. Belirlenen bir diğer kod olan davranış kontrolü ile ilgili ise sadece serinin on ikinci kitabında bir bulgu tespit edilmiştir. Serinin diğer kitaplarında ise öz denetim değeriyle ilgili başka bulgu tespit edilmemiştir. Bu durumdan dolayı öz denetim değeriyle ilgili iki kod belirlenebilmiştir.

Seriden elde edilen bulgular ışığında öz denetim değeriyle ilgili; kendine güven ağırlıklı bulguların olduğu bu durumun ise serinin ana karakteri olan Greg'in öz güveni çok yüksek biri olduğundan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

İncelenen eserlere genel olarak bakıldığı zaman ise serinin ilk kitabında öz denetim ile ilgili bulguların daha çok olduğu, serinin on ikinci kitabında ise bir bulguyla öz denetim değerinin yeterince işlenmediği ve hiçbir bulguya rastlanmayan serinin diğer kitaplarında öz denetim değerinin ihmal edildiği sonucuna ulaşmak mümkündür.

Programda (2018 TDÖP) yer verilen ve kategori olarak alınan öz denetim değeriyle ilgili kendine güven ve davranış kontrolü adı altında belirlenen iki kodla ilgili seride ulaşılan bulgular şunlardır:

Kendine güven

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde kendine güven ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Daha önce de söylediğim gibi, bir gün çok ünlü olucam, ama şimdilik bir geri zekâlılar ordusuyla okula tıklamak zorundayım!" (Kinney, SGG-1, s. 8)

Saftirik serisinin ana karakteri olan Greg, büyüyünce kendisinin çok ünlü biri olacağını düşünmektedir. Bu da onun kendisine ünlü olmak konusunda çok güvendiğini göstermektedir.

"Daha önce söylemiş miydim bilmiyorum ama bilgisayar oyunları konusunda süperim ben. Sınıftaki hiç kimse bu konuda benimle boy ölçüşemez. Bu kadar iddialyım!" (Kinney, SGG-1, s. 30)

Okul hayatı devam eden Greg, okuldan eve geldiği zamanlar zamanının büyük bir kısmını bilgisayar oyunlarına ayırmaktadır. Sürekli bilgisayar oyunları oynayan Greg bu konuda kendisini geliştirdiğini ve sınıfında bulunan hiç kimsenin kendisini bilgisayar oyunlarında yenemeyeceğini düşünmektedir. Bu durum onun bilgisayar oyunları konusunda kendisine çok güvendiğini göstermektedir.

"Böbürlenmek için filan söylemiyorum ama ortaya çıkan sonuç, Crossland Lisesi Perili Evi'nden çok daha başarılıydı." (Kinney, SGG-1, s. 60)

Kendi paralarını kazanmak isteyen Rowley ve Greg evlerinin bodrumunu perili ev şekline getirmişlerdir. Hazırladıkları perili evin, daha önce gitmiş oldukları Crossland Lisesi Perili Evi'nden çok daha başarılı olduğunu düşünmektedirler. Rowley ve Greg'in bu şekilde düşünmelerini onların bu konuda kendilerine güvendiklerini göstermektedir.

“Bu yüzden ona yardım teklif ettim ama bu son. Bütün gece çalıştık. Övünmek gibi olmasın ama iyi iş çıkardık.” (Kinney, SGG-2, s. 223)

Greg’in abisi Rodrick okulda verilen ödevi yapmamıştır. Ödevini teslim edecek tarih gelmiştir. Fakat Rodrick ödevi hala yapmamıştır. Ödev tesliminden önceki gece Greg abisi Rodrick’ e yardım etmiş ve ikisi bütün gece çalışarak ödevi tamamlamışlardır. Ödevi tamamlayan Rodrick ve Greg, yapmış oldukları ödevin çok güzel olduğunu düşünmektedir. Bu da onların bu konuda kendilerine duydukları güveni göstermektedir.

“Ama benim sorunum şu: Kendimi geliştirecek yollar bulmam hiç kolay değil, çünkü ben zaten tanıdığım en iyi insanlardan biri olduğumu düşünüyorum.” (Kinney, SGG-3, s. 7)

Okul yılını başında Greg’in çevresindeki herkes o yıl kendini geliştirecek etkinlikler aramaktadır. Greg’ de o yıl için kendisini geliştirecek etkinlikler aramaktadır. Bu arayış Greg için bir hayli zor olmaktadır. Greg kendisini geliştirecek etkinlik bulmakta zorlanmaktadır. Bu duru karşısında Greg kendisinin zaten birçok konuda geliştirmiş biri olduğunu ve daha fazla geliştirmenin çok zor olduğunu söylemektedir. Bu da onun kendine güven noktasında çok iddialı olduğunu göstermektedir.

Davranış kontrolü

Jeff Kinney’e ait Saftirik Greg’in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde davranış kontrolü ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Babam bundan bir ders çıkarabileceğimi, insanın öfkeden kendini kaybedip aptalca şeyler yapmaması gerektiğini söyledi.” (Kinney, SGG-12, s. 21)

Greg, Noel tatilinde ailesiyle birlikte Mercan Adası’na tatile gitmektedir. Tüm hazırlıklarını tamamlayan aile yola çıkmıştır. Noel’den bir önceki gün olması nedeniyle trafik sıkışık bir şekilde ilerlemektedir. Planladıkları süreden daha geç hava alanına ulaşan aile araçlarına park yeri konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Hava alanının girişinde eşyalarını indiren Greg ve babası araçlarını park etmek için ilerlemiş ve ekonomi otoparkına araçlarını bırakmıştır. Terminale araçlarını bıraktıkları yerin arası biraz fazla olduğu için terminale kadar yürüyen Greg ve babası bir hayli yorulmuştur. Terminale girmek için karşıya geçmeye çalışan Greg ve babasına bir kamyonet neredeyse çarpacaktır. Duruma sinirlenen Greg’in babası kamyonete bir tekme atmıştır. Bunu gören kamyonet sürücüsü

aracını durdurmuş ve kamyonetten aşağı inmiştir. Uçağa bir hayli geç kalmış olan Greg ve babası daha fazla geç kalmamak için adama aldırış etmeden koşmaya devam etmiştir. Durumdan Greg'in bir ders çıkarmasını isteyen Greg'in babası bazen kişinin öfkesine yenik düşmemesini ve aptalca şeyler yapmaması gerektiğini söylemiştir. Babasının söylediği bu sözler davranışların kontrolünün önemli olduğunu düşündüğünü göstermektedir.

Sabır

Toplumların kabul ettiği inançlardan da etkilenen sabır, ülkemizde benimsemiş olduğumuz İslam dininin de bir gereği olarak toplumumuzun önemseydiği bir değer olarak görülmektedir.

Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde tespit edilen sabır değeriyle ilgili bulgulardan hareketle; beklemeyi bilme, tahammül etme ve azimli olma kodları belirlenmiştir. Bu kodlarla ilgili bulguların kitaplarda bulunma sıklığı Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

Sabır

Kitaplar	Beklemeyi bilme F(x)	Tahammül etme F(x)	Azimli olma F(x)
Saftirik Greg'in Günlüğü-1	1	2	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-2 (Rodrick Kuralları)	1	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-3 (Türünün Son Örneği)	1	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-4 (İşte Şimdi Yandık)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-5 (Ama Bu Haksızlık)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-6 (Panik Yok)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-7 (Ah Kalbim)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-8 (Batsın Bu Dünya)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-9 (Bende Bu Şans Varken)	1	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-10 (Hey Gidi Günler)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-11 (Karışık İşler Bunlar)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-12 (Tam Bir Felaket)	-	1	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-13 (Eridik Bittik)	-	-	-

Tablo 8'de Saftirik Greg'in Günlüğü serisinden elde edilen bulgulara bakıldığı zaman bekleme bilme ile ilgili serinin birinci, ikinci, üçüncü ve dokuzuncu kitabında birer bulgu tespit edilmiştir. Kodlama yöntemiyle belirlenen bir diğer kod olan tahammül etme ile ilgili serinin ilk kitabında iki ve serinin on ikinci kitabında bir bulgu, azimli olma ile ilgili ise serinin ilk kitabında bir bulgu tespit edilmiştir.

Kitaplardan elde edilen bulgulardan hareketle, sabır değerini aktarmada seride bulunan kitapların yetersiz olduğu ve hiçbir bulguya rastlanılmayan kitaplarda ise sabır değerinin ihmal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bir ortaokul öğrencisinin günlüğü şeklinde kaleme alınan serinin ana kahramanı olan Greg'in sabır konusunda kendi çıkarlarını ön planda tuttuğu ve çıkarı olmadığı durumlarda sabır göstermediği sonucuna yapılan inceleme sonucu ulaşılmıştır.

Programda (2018 TDÖP) yer verilen ve kategori olarak alınan sabır değeriyle ilgili bekleme bilme, tahammül etme ve azimli olma adı altında belirlenen üç kodla ilgili seride ulaşılan bulgular şunlardır:

Beklemeyi bilme

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde bekleme bilme ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Bugün okulun ilk günü. Şu anda oturmuş, öğretmenin bir an önce oturma düzeni şemasını tamamlamasını bekliyoruz." (Kinney, SGG-1, s. 10)

Okulların açıldığı ilk gün, her zaman olduğu gibi öğretmen oturma planını düzenlemektedir. Bu durumu bilen Greg oturma planının tamamlanmasını beklemektedir.

"Annem bize Anne paralarını nasıl biriktireceğimizi anlattı ve sabırlı olursak istediğimiz bir şeyi alabileceğimizi söyledi." (Kinney, SGG-2, s. 72)

Evdeki işleri yapmaları karşılığında Greg'in annesi Greg ve abisi Rodrick'e anne parası adı altında ödül vermektedir. Biriktirdikleri anne parası karşılığında ise istedikleri şeylerden alma imkanı sunmaktadır. Annesinin bu uygulamayı açıklarken söylemiş oldukları Greg ve abisi Rodrick'in bekleme bilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

"Eve geldiğimde, anneme abur cuburları başkası yerken benim açlık çekmemin haksızlık olduğunu söyledim. Ama o da hafta sonuna kadar markete gitmeyeceğini ve o zamana kadar "idare etmek" zorunda olduğumu söyledi." (Kinney, SGG-3, s. 69)

Alış verişte alınan abur cuburları ev işlerine yardımcı olmaları için tuttıkları kadın yemektedir. Kimin yediğini bilmeyen Greg, annesine abur cuburların başkası tarafından yendiğini ve bunun haksızlık olduğunu söylemektedir. Greg'in

söylediklerine karşılık olarak annesi ise hafta sonuna kadar alış verişe gidemeyeceğini dolayısıyla hafta sonuna kadar beklemesi gerektiğini söyleyerek Greg'e beklemeyi bilmesinin gerektiğini belirtmektedir.

"Havuzun yakınında içinde sıcak su olan bir jakuzi vardı ama bir aile burayı kullanıyordu. Rodrick ve ben sıramızı bekledik." (Kinney, SGG-9, s. 73)

Greg ve ailesi Mercan Adası'na tatile gitmiştir. Otellerine yerleştikten sonra Greg ve abisi Rodrick odalarından dışarı çıkmıştır. Yararlanabilecekleri bir jakuzi olduğunu gören Greg ve Rodrick hemen bu imkandan yararlanmak istemektedir. Jakuzini yanına giden ikili jakuziyi bir ailenin kullandığını görmüştür. Jakuziyi kullanmak için ailenin oradan gitmesi gerektiğinin farkında olan Greg ve Rodrick, burada beklemeyi bilerek sıranın kendilerine gelmesini istemektedir.

Tahammül etme

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde tahammül etme ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Bende şimdi önümde Chirs Hosey, arkamda Lionel James ile oturmak zorundayım." (Kinney, SGG-1, s. 10)

Okulların ilk günü hazırlanan oturma planına göre, Greg'in ön sırasında Chirs Hosey; arka sırasında ise Lionel James oturmaktadır. Bu oturma planından çok memnun olmayan Greg, bu konuda yapacak bir şeyi olmadığı için tahammül etmiştir.

"Okulda kişisel CD çalar dinlemek yasak: bu yüzden öğle tatilinde öğretmenler bizi serbest bırakıncaya kadar beklemek zorunda kaldık." (Kinney, SGG-1, s. 39)

Okul hayatına devam eden Greg, okulda bulunan birçok kuraldan rahatsız olmaktadır. Okulda Kişisel CD çalar dinlemek de bu kurallardan biridir. Okula getirdikleri CD'yi dinlemeyi çok isteyen Greg ve Rowley bu kurala karşı gelmemiş ve CD'yi dinlemek için öğle tatilini beklemiştir. Bu şekilde davranmaları Greg ve Rowley'in belirlenen kurala tahammül ettiğini göstermektedir.

"Babam bundan bir ders çıkarabileceğimi, insanın öfkeden kendini kaybedip aptalca şeyler yapmaması gerektiğini söyledi." (Kinney, SGG-12, s. 21)

İnsanların sinirlenip bir anda sınırlarının etkisiyle aslında hiç yapmayacakları şeyleri yapmaları söz konusu olabilmektedir. Böyle durumları

daha önce yaşamış olan Greg'in babası Greg'i bu konuda uyararak insanın çok sinirlendiği zaman aptalca şeyler yapmaması için tahammül etmesi gerektiğini söylemektedir.

Azimli olma

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde azimli olma ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Rowley ile bütün gün uğraşıp perili evimiz için dehşet verici bir plan hazırladık.” (Kinney, SGG-1, s. 59)

Kendi paralarını kazanmak isteyen Greg ve Rowley, evlerinin bodrumunu perili ev şekline sokmak için bir plan hazırlamaktadır. Bu plan için tüm günlerini harcayan Greg ve Rowley, belli bir amaç uğruna çalışmış ve azimli davranmıştır.

Saygı

Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde tespit edilen saygı değeriyle ilgili bulgulardan hareketle; tercihleri önemseme, konumu önemseme ve durumu önemseme kodları belirlenmiştir. Bu kodlarla ilgili bulguların kitaplarda bulunma sıklığı Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Saygı

Kitaplar	Tercihleri önemseme F(x)	Konumu önemseme F(x)	Durumu önemseme F(x)
Saftirik Greg'in Günlüğü-1	1	1	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-2 (Rodrick Kuralları)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-3 (Türünün Son Örneği)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-4 (İşte Şimdi Yandık)	-	1	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-5 (Ama Bu Haksızlık)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-6 (Panik Yok)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-7 (Ah Kalbim)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-8 (Batsın Bu Dünya)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-9 (Bende Bu Şans Varken)	-	-	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-10 (Hey Gidi Günler)	-	1	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-11 (Karışık İşler Bunlar)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-12 (Tam Bir Felaket)	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-13 (Eridik Bittik)	-	-	-

Tablo 9'da Saftirik Greg'in Günlüğü serisinden elde edilen bulgulara bakıldığı zaman belirlenen kodlardan tercihleri önemseme ile ilgili serinin ilk kitabında bir, konumu önemseme ile ilgili serinin birinci, dördüncü ve onuncu kitabında birer ve son olarak durumu önemseme ile ilgili serinin dokuzuncu kitabında bir bulgu tespit edilmiştir.

Tüm bu bulgular ışığında saygı değerine, incelenen kitaplarda yeterince yer verilmediği ve özellikle hiçbir bulguya rastlanılmayan kitaplarda ihmal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Programda (2018 TDÖP) yer verilen ve kategori olarak alınan saygı değeriyle ilgili tercihleri önemseme, konumu önemseme ve durumu önemseme adı altında belirlenen üç kodla ilgili seride ulaşılan bulgular şunlardır:

Tercihleri önemseme

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde tercihleri önemseme ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Manny ve Jeremy korkunç süslemeleri olan evlere uğramak istemedikleri için, bir sürü evi es geçmek zorunda kaldık.” (Kinney, SGG-1, s. 73)

Cadılar Bayramı olması nedeniyle Greg, Rowley ve Greg'in erkek kardeşi Manny ve onun arkadaşı Jeremy şeker almak için komuşu evleri dolaşmaktadır. Manny ve Jeremy yaş itibarı ile küçük olmasından dolayı korkunç süslemeleri olan evlerden korkmakta ve o evlere uğramak istememektedir. Bu durum karşısında Greg ve Rowley onların tercihlerini önemseyerek o evlere uğramaktan vazgeçmiştir.

Konumu önemseme

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde konumu önemseme ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Annem ödül alarak beni dondurma yemeye götürdü. Bütün bunlar bana şunu öğretti: İnsanın arada sırada annesini dinlemesi hiç de fena olmuyormuş!” (Kinney, SGG-1, s. 191)

Sergilemiş olduğu güzel bir davranış sonucunda annesi Greg'i dondurma yemeye götürmüştür. Greg'de bu durumdan oldukça memnundur ve dondurma yemeye götürenin annesi olmasından dolayı onun konumunu önemsemektedir.

“Babam Fındık ve kelebek çiftliği ile ilgili aynı hikâyeyi daha önce belki bir milyon kez anlatmıştı ama kabalık edip sözünü kesmek istemedim.” (Kinney, SGG-4, s. 122)

Babası Greg'in yaşlarındayken kelebek çiftliğini gitmiştir. Burada başından kendince unutulmaz bir hikâye geçmiştir. Ne zaman bu duruma benzer bir şey olsa babası Greg'e bu hikâyeyi anlatmaktadır. Babasının anlattığı hikâyeyi geçmişte de çok kere dinlemesine rağmen Greg, anlatanın babası olması nedeniyle daha önce de dinlediği söyleyemeyerek ona konumundan dolayı saygı duymaktadır.

Bu kitabın çocukluğunda kendisine ait olduğunu, sonra babam benim yaşımdayken ona verdiğini söyledi. Şimdi de kitabın benim olmasını istiyordu. Bana biraz modası geçmiş bir kitap gibi geldi ama büyükbabamın duygularını incitmek istemiyordum. Bu yüzden ona kitabı yanıma alacağımı ve ilk fırsatta okuyacağımı söyledim. (Kinney, SGG-10, s. 136-137)

Greg'in ailesinde büyükbabasından babasına geçen ve içerisinde doğada yaşamı kolaylaştırıcı bilgilerin olduğu bir kitap bulunmaktadır. Greg'in kampa gideceği bir gün büyükbabası bu kitabı Greg'e vermek istemektedir. Greg ise kitabın dış görünüşünden dolayı almak istememektedir. Kitabı verenin büyükbabası olmasından dolayı kitabı almayarak onu incitmek de istememektedir. Greg'in burada verilen kitabı istemediği halde geri çevirmemesi büyükbabasının konumundan kaynaklanmaktadır.

Durumu önemseme

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde durumu önemseme ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Havuzun yakınında içinde sıcak su olan bir jakuzi vardı ama bir aile burayı kullanıyordu. Rodrick ve ben sıramızı bekledik." (Kinney, SGG-9, s. 73)

Gittikleri tatilde jakuziyi kullanmak isteyen Greg ve Rodrick, jakuzi içinde bir ailenin vakit geçirdiğini görmüştür. Ailenin var olan durumunu kabullenen Greg ve Rodrick sıralarını beklemişlerdir.

Sevgi

Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde incelenen kitaplarda sevgi değeriyle ilgili iki bulgu tespit edilmiştir. Tespit edilen bulguların içeriğine bakıldığı zaman ise bu iki bulgunun da aile sevgisiyle ilgili olduğu görülmüştür. Yapılan bu tespit doğrultusunda sevgi değeriyle ilgili sadece aile sevgisi kodu belirlenmiştir. Bu kodla ilgili bulguların kitaplarda bulunma sıklığı Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Sevgi

Kitaplar	Aile sevgisi F(x)
Saftirik Greg'in Günlüğü-1	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-2 (Rodrick Kuralları)	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-3 (Türünün Son Örneği)	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-4 (İşte Şimdi Yandık)	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-5 (Ama Bu Haksızlık)	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-6 (Panik Yok)	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-7 (Ah Kalbim)	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-8 (Batsın Bu Dünya)	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-9 (Bende Bu Şans Varken)	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-10 (Hey Gidi Günler)	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-11 (Karışık İşler Bunlar)	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-12 (Tam Bir Felaket)	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-13 (Eridik Bittik)	-

Tablo 10'da Saftirik Greg'in Günlüğü serisinden elde edilen bulgulara bakıldığı zaman belirlenen aile sevgisi kodu ile ilgili serinin birinci ve ikinci kitabında birer bulgunun tespit edildiği görülmektedir. Serinin diğer kitaplarında sevgi değeriyle ilgili hiçbir bulguya rastlanılmamıştır.

Yeterince yer verilmeyen sevgi değeriyle ilgili serinin bu değeri aktarmada yetersiz olduğu ve özellikle hiçbir bulguya rastlanılmayan eserlerde sevgi değerinin ihmal edildiği sonucuna ulaşmak mümkündür.

Programda (2018 TDÖP) yer verilen ve kategori olarak alınan sevgi değeriyle ilgili belirlenen tek kod olan aile sevgisiyle ilgili seride ulaşılan bulgular şunlardır:

Aile sevgisi

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde aile sevgisi ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

Bu gece Manny Noel kataloğunu inceliyor ve istediği her şeyi kırmızı kalemle işaretliyordu. Daha doğrusu bütün oyuncakları tek tek işaretliyordu diyebiliriz. Dev motorlu arabayı ve diğer pahalı oyuncakları bile işaretlemişti. Ben de müdahale etmeye ve ona abi tavsiyeleri vermeye karar verdim. (Kinney, SGG-1, s. 121-122)

Noel'in yaklaşmasıyla birlikte Greg'in kardeşi Manny, isteyeceği ödüller için Noel kataloğuna bakmaktadır. Katalog üzerindeki oyuncakların neredeyse hepsini işaretleyen Manny'i gören Greg, işaretlediği bütün oyuncakların alınmasının imkansız olduğunu düşünmektedir. Noel sabaha işaretlediği oyuncakların hepsini göremeyen Manny'nin üzüleceğini düşünen Greg, kardeşinin üzülmemesi için bir abi olarak ona tavsiye vermeye karar vermiştir. Greg 'in burada kardeşi üzülmemesi diye uyaramaya çalışması onun Manny'e ailesinden biri olduğu için sevgi beslediğini göstermektedir.

“Rodrick de kimin zaman baş belası olsa da benim abim. Yarın Bilim Fuarı var; eğer Rodrick projesini teslim etmezse okuldan atılacak. Bu yüzden ona yardım teklif ettim ama bu son.” (Kinney, SGG-2, s. 223)

Bir Bilim Fuarı için proje ödevi alan Rodrick projesini yapmamıştır. Projesini tamamlamazsa okuldan atılma ihtimali bulunmaktadır. Durumun farkında olan Greg, abisi Rodrick ile çok da anlaşamamasına rağmen onun okuldan atılmaması için proje ödevine yardım etmeyi teklif etmiştir. Greg'in bu davranışı onun ailesinden biri olan Rodrick'e değer verdiğini ve onu sevdiğini göstermektedir.

Sorumluluk

Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde tespit edilen sorumluluk değeriyle ilgili bulgulardan hareketle; ailesine karşı sorumlu olma, sözünde durma, kendisine karşı sorumlu olma ve çevresine karşı sorumlu olma kodları belirlenmiştir. Belirlenen bu kodlarla ilgili bulguların kitaplarda bulunma sıklığı Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Sorumluluk

Kitaplar	Ailesine karşı sorumluluk F(x)	Sözünde durma F(x)	Kendine karşı sorumluluk F(x)	Çevresine karşı sorumluluk F(x)
Saftirik Greg'in Günlüğü-1	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-2 (Rodrick Kuralları)	1	1	2	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-3 (Türünün Son Örneği)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-4 (İşte Şimdi Yandık)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-5 (Ama Bu Haksızlık)	1	-	1	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-6 (Panik Yok)	1	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-7 (Ah Kalbim)	1	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-8 (Batsın Bu Dünya)	1	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-9 (Bende Bu Şans Varken)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-10 (Hey Gidi Günler)	-	-	-	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-11 (Karışık İşler Bunlar)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-12 (Tam Bir Felaket)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-13 (Eridik Bittik)	-	-	-	-

Tablo 11'de Saftirik Greg'in Günlüğü serisinden sorumluluk değeriyle ilgili elde edilen bulgulara bakıldığında zaman ailesine karşı sorumlulukla ilgili serinin ikinci, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci kitabında birer bulgu, sözünde durma ile ilgili sadece serinin ikinci kitabında bir bulgu, kendine karşı sorumluluk ile ilgili serinin ikinci kitabında iki, beşinci kitabında bir bulgu ve belirlenen son kod olan çevresine karşı sorumluluk ile ilgili ise sadece serinin onuncu kitabında bir

bulgunun tespit edildiği görülmektedir. Seride yer alan diğer eserlerde sorumluluk değeriyle ilgili buluya rastlanılmamıştır.

Elde edilen bulgulardan hareketle, seride yere alan eserlerin sorumluluk değeri aktarmada yetersiz olacağı ayrıca sorumluluk değeriyle ilgili hiçbir bulguya rastlanılmayan eserlerin bu konuda eksik olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Programda (2018 TDÖP) yer verilen ve kategori olarak alınan sorumluluk değeriyle ilgili ailesine karşı sorumluluk, sözünde durma, kendine karşı sorumluluk ve çevresine karşı sorumluluk adı altında belirlenen dört kodla ilgili seride ulaşılan bulgular şunlardır:

Ailesine karşı sorumlu olma

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde ailesine karşı sorumlu olma ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Dün Manny anaokulunda bir resim çizmiş. Annemle babam resmi onun çantasında bulunca çok üzüldüler. Annemle babam, Manny'nin onları çizmiş olması gerektiğini düşündüler: bu yüzden şimdi ikisi de Manny'nin önünde sevgi kelebeği gibi davranıyorlar.” (Kinney, SGG-2, s. 21)

Anaokuluna devam eden Manny okulda bir resim çizmiştir. Çizdiği resmin anne ve babasıyla hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Kendilerini çizeceğini düşünen Manny'nin anne ve babası durum karşısında şaşırılmışlardır. Manny'nin bu şekilde bir resim çizmesinden kendilerinin sorumlu olduğunu hisseden Manny'nin anne ve babası ona karşı yeterince sevgi göstermediklerini düşünmektedir. Bu duruma çözüm olarak ise Manny'e sevgilerini göstermeye çalışmakta ve kendilerini ailelerine karşı sorumlu hissetmektedirler.

“Annem, hafta sonu boyunca babamla bol bol konuştuklarını, kendisi okula başladıktan sonra evde bir şeylerin aksadığı konusunda fikir birliğine vardıklarını söyledi.” (Kinney, SGG-5, s. 124)

Üniversite hayatına kaldığı yerden devam etmeye karar veren Greg'in annesi, ev işlerinin de aksadığını fark etmiştir. Bu durumu eşiyile konuşan Greg'in annesi kendisini ailesine karşı sorumlu hissettiğini göstermektedir.

“Manny'nin dişlerini fırçalamak ve giyinmesine yardım etmek zorundaydım. Sonra ona kahvaltı hazırladım. Kaseye biraz süt koydum ve üzerine de Manny'nin en sevdiği mısır gevreklerinden ekledim.” (Kinney, SGG-6, s. 176)

Üniversiteye giden annesi evde olmadığı için sabahları Manny’i okula hazırlama görevi Greg’e düşmektedir. Her sabah Greg, kardeşi Manny’nin kahvaltısını hazırlamaktadır. Normalde ev işlerinden hoşlanmayan Greg, ailesinin sorumluluğunu üstlenmiş ve annesinin söylediklerini dikkate alarak Manny’e yardımcı olmuştur.

“Bu sabah uyandıktan sonra, bir süre yatakta yatmaya devam edip yeniden uyumaya çalıştım. Sonunda aşağı inip kendime kahvaltı hazırladım. Cumartesi sabahı saat 8:00’den önce televizyonda güzel bir şey olmuyor; bu yüzden ev işlerinin bazılarını halletmeye karar verdim.” (Kinney, SGG-7,s. 50)

Uykusuna çok düşkün olan Greg cumartesi sabahı bir türlü uyuyamış ve kalkmak zorunda kalmıştır. Televizyon izlemeyi çok seven Greg, hafta sonu televizyonda kendisinin izleyebileceği bir programın olmadığını bilmektedir. Bu durum karşısında canının sıkılmaması için ev işlerinden yapmaya karar vererek ailesine karşı sorumlu davrandığını göstermiştir.

“Babam, eğer bu kez de Gretchen Teyze ve çocukları bize kalacaklarsa, kendisinin bir otele gideceğini söyledi. Ama annem bizim bir aile olduğumuzu ve aile fertlerinin bir arada olması gerektiğini söyleyerek karşı çıktı.” (Kinney, SGG-8, s. 103)

Bir aile ziyareti kapsamında Greg’in teyzesi Gretchen çocuklarıyla birlikte gelecektir. Gretchen teyzenin gelişinden Greg’in babası pek memnun değildir. Daha önceki ziyaretlerinde çocuklarıyla geldiği için evde birçok sorun yaşanmıştır. Babasının bu düşüncesinden rahatsız olan Greg’in annesi, onların bir aile olduğunu ve her zaman birlikte yaşamaları gerektiğini söyleyerek ailenin sorumluluğunu üstlenmiş ve bunu belirtmiştir.

Sözünde durma

Jeff Kinney’e ait Saftirik Greg’in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde sözünde durma ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Aradan üç gün geçti ve ben anneme verdiğim sözü tuttum. %100 dürüst davrandım ve ister inanın ister inanmayın hiç zor olmadı.” (Kinney, SGG-2, s. 85)

Okulda yaşadığı bir problemden dolayı Greg, annesine dürüst davranma konusunda söz vermiştir. Verdiği sözü üç gün boyunca tutan Greg, burada sözünde durma önemli olduğunu ve hiç de zor olmadığını belirtmiştir.

Kendisine karşı sorumlu olma

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde kendisine karşı sorumlu olma ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

“Şükran Günü'nden bir gün önce Tarih ödevimizi teslim etmemiz gerek; bu yüzden ciddi ciddi çalışmaya başlasam iyi olacak.” (Kinney, SGG-2, s. 141)

Okul hayatından çok fazla hoşlanmayan Greg, ödevlerini yapma konusunu da çok ciddiye almamaktadır. Şükran Günü'nden bir önceki teslim etmesi gereken tarih ödevini henüz yapmamıştır. Ödevin teslim tarihinin yaklaştığının farkına varan Greg, bu ödevi hazırlamaya bir an önce başlaması gerektiğini düşünmekte ve böylece kendi sorumluluğun farkında olduğunu göstermektedir.

“Ama bunu yapamadım. Yani daha önce başkalarının ödevlerinden ve sınavlarından kopya çektiğim çok olmuştu ama birinin ödevini satın almak çok daha başka bir şeydi. Böylece oturup kendi ödevimi kendim yapmaya karar verdim.” (Kinney, SGG-2, s. 152)

Ödevlerini sürekli ihmal eden Greg, yine ödevini son geceye bırakmıştır. Bir çözüm yolu arayan Greg daha önce abisi Rodrick'in de aynı dersten aldığını ve güzel bir ödev hazırladığını öğrenmiştir. Bu durum karşısında aklına Rodrick'in hazırlamış olduğu ödevi okula götürme fikri gelmiştir. Bu fikri öğrenen Rodrick, ödevini Greg'e para karşılığı satmayı planlamaktadır. Abisi Rodrick'in kendisinden ödev karşılığında para istemesiyle karşılaşan Greg'in bir seçim yapması gerekmektedir. Bu ikilemi sonunda aşan Greg, parayla ödev almaktansa ödevi kendisinin yapmasına karar vermiştir. Greg'in bu kararı alması onun kendisine karşı sorumlu davrandığını göstermektedir.

“Ama babam işin peşini bırakacak gibi değildi. Artık büyüdüğüme göre, sorumluluklarımın farkına “biraz daha” varmam gerektiğini söyledi.” (Kinney, SGG-5, s. 77)

Sabahları okula gitmeden önce dişlerini fırçalayan Greg, sürekli diş macununun kapağını açık unutmaktadır. Babasının sürekli uyarmasına karşı bu davranıştan vazgeçmeyen Greg, son olarak babasından ciddi bir uyarı almıştır. Babasının uyarısı ise onun artık büyüdüğü ve artık kendi sorumlulukların farkına varması gerektiğiyle ilgilidir.

Çevresine karşı sorumlu olma

Jeff Kinney'e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yer alan eserlerde çevresine karşı sorumlu olma ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

Eğer göçebe yaşanan zamanlarda olsaydık ve benim işim arabanın tekerleklerinin vidalarını sıkılaştırmak olsaydı ve bunu unutsaydım, tekerleklerin çıkıp gideceğini ve ailemi kurtların yiyeceğini söyledi. Babam biraz abartıyordu bence ama ben yine de dış macunu kapağı yüzünden kendimi birazcık suçlu hissettim. (Kinney, SGG-10, s. 34)

Her sabah dış macununun kapağını açık bırakan Greg'i babası sürekli uyarmaktadır. Tüm bu uyarılara kulak asmayan Greg, bu davranışını tekrarlamaya devam etmektedir. Bu duruma daha fazla kayıtsız kalamayan Greg'in babası yapmış olduğu davranışı bir örnekle göstermeye çalışmaktadır. Verdiği örnekte eğer eski zamanlarda yaşasalardı ve kendisinin de arabanın tekerleklerini sıkıştırmakla görevli bir kişi olsaydı, görevini ihmal etmesi durumunda çevresindekilerin hayatını tehlikeye atacağını söylemiştir. Babasının bu sözünden sonra suçluluk duyan Greg, çevresine karşı sorumlu olduğunu hissetmiştir.

Vatanseverlik

İnsanlar yaşadıkları yerleri isimlendirirken çeşitli farklı söylemlerle karşılaşmaktadır. Kimileri ülke diye isimlendirirken kimileri ise bu sınırları vatan diye nitelendirmektedir. Bu farklılığın oluşmasında toplumların yaşadıkları tarih, sahip oldukları inanç ve kişisel algılar etkili olmaktadır. Kimi toplumlar için vatan taşıdığı candan daha önemli olurken kimi toplumlarda ise şahsi değer vatandan üstün tutulmaktadır.

Vatan ve vatanseverlik ülkemizde gerek yaşadığımız tarih gerekse benimsediğimiz dinimiz açısından hiçbir zaman değerini kaybetmeyecek kavramlardır. Bu kavramlar tarih boyunca birçok şaire ve yazara ilham kaynağı olmuş ve olmaya da devam edecektir. Mithat Cemal Kuntay'a ait "Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır, Toprak eğer uğranda ölen varsa vatandır." dizeleri belki de ülkemizde vatan kavramının en güzel ifade eden tanımıdır.

Jeff Kinney'in kaleme almış olduğu Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde yapılan inceleme sonucunda vatanseverlik değeriyle ilgili hiçbir bulguya rastlanılmamıştır. İncelenen eserlerde hiçbir bulguya rastlanılmaması, toplumların

vatan kavramını nasıl algıladığıyla ve eserlerin bir çeviri eser olmasıyla da ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Yardımseverlik

Bir ortaokul öğrencisinin günlüğü şeklinde yazılan Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde en çok tespit edilen ikinci değer olan yardımseverlik, eserlerde genellikle aile içerisinde yardımlaşmalar ve merhamet duygusu olarak tespit edilmiştir. Bu durum Greg ve ailesinin yardımseverliği aile içerisinde yaşadıklarını göstermektedir.

Jeff Kinney' e ait Saftirik Greg'in Günlüğü serisinde elde edilen bulgular ışığında yardımseverlik değeri ile ilgili olarak aileye yardım etme, merhamet gösterme, paylaşma ve iş birliği yapma kodları belirlenmiştir. Belirlenen bu kodların eserlerde bulunma sıklığı Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12

Yardımseverlik

Kitaplar	Aileye yardım etme F(x)	Merhamet gösterme F(x)	Paylaşma F(x)	İş birliği yapma F(x)
Saftirik Greg'in Günlüğü-1	1	2	-	2
Saftirik Greg'in Günlüğü-2 (Rodrick Kuralları)	1	-	1	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-3 (Türünün Son Örneği)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-4 (İşte Şimdi Yandık)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-5 (Ama Bu Haksızlık)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-6 (Panik Yok)	-	2	1	1
Saftirik Greg'in Günlüğü-7 (Ah Kalbim)	2	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-8 (Batsın Bu Dünya)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-9 (Bende Bu Şans Varken)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-10 (Hey Gidi Günler)	1	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-11 (Karışık İşler Bunlar)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-12 (Tam Bir Felaket)	-	-	-	-
Saftirik Greg'in Günlüğü-13 (Eridik Bittik)	-	-	-	-

Tablo 12'de tespit edilen bulgulara bakıldığında zaman aileye yardım etme ile ilgili serinin birinci, ikinci ve onuncu kitabında birer ve serinin yedinci kitabında iki bulgunun olduğu, merhamet gösterme ile ilgili serinin birinci ve altıncı kitabında ikişer bulgunun olduğu, paylaşma ile ilgili serinin ikinci ve altıncı

kitabında birer bulgunun olduğu ve belirlenen bir diğer kod olan iş birliği yapma ile ilgili serinin birinci kitabında iki ve serinin altıncı kitabında bir bulgunun olduğu görülmektedir.

Yapılan incelemeler sonucunda elde edilen bulgular ışığında Saftirik Greg'in Günlüğü serisinin yardımseverlik değerini işleme konusunda yeterli olmadığı ve hiçbir bulgunun tespit edilmediği eserlerde bu değer ihmal edildiği sonucuna ulaşmak mümkündür.

Programda (2018 TDÖP) yer verilen ve kategori olarak alınan yardımseverlik değeriyle ilgili aileye yardım etme, merhamet gösterme, paylaşma ve iş birliği yapma adı altında belirlenen dört kodla ilgili seride ulaşılan bulgular şunlardır:

Aileye yardım etme

Aileye yardım etme ile ilgili eserlerde tespit edilen bulgular şu şekildedir:

“Ben kahvaltısını hazırlayınca, Many mısır gevreği kasesini alıp salona gidiyor ve plastik koltuğuna kuruyor.” (Kinney, SGG-1, s. 29)

Annesinin üniversiteye devam etmeye başlamasıyla birlikte Manny'i okula hazırlama görevi Greg'e düşmüştür. Greg her sabah kardeşi Manny'i kahvaltısını hazırlayarak ailesine bu konuda yardımcı olmaktadır.

Rodrick de kimin zaman baş belası olsa da benim abim. Yarın Bilim Fuarı var; eğer Rodrick projesini teslim etmezse okuldan atılacak. Bu yüzden ona yardım teklif ettim ama bu son. Bütün gece çalıştık. Övünmek gibi olmasın ama iyi iş çıkardık. (Kinney, SGG-2, s. 223)

Bilim Fuarı için hazırlaması gereken ödevi hazırlamayan Rodrick'in başı derttedir. Proje ödevini hazırlayamazsa okuldan atılmayla karşı karşıya kalacak olan Rodrick, bu konunun üzerinden nasıl geleceğini bilememektedir. Her ne kadar abisi Rodrick ile anlaşamayan Greg, bu konuda abisine yardımcı olmayı teklif etmiştir. Bu durum Greg'in her ne kadar abisiyle anlaşamasa da abisine olan sevgisinin ağır bastığını ve ailesine yardımcı olmaya çalıştığını göstermektedir.

Babam, Gary Amca'ya para vermek istemedi çünkü Gary Amca insanlara borçlarını ödemek konusunda pek iyi bir şöhrete sahip değil. Ama annem, babama bunu yapması gerektiğini, çünkü Gary Amca'nın onun kardeşi olduğunu, aile bireylerinin her zaman birbirlerine yardım etmeleri gerektiğini söyledi. (Kinney, SGG-7, s. 51-52)

Evlerine misafir olarak gelen Gary amca'nın paraya ihtiyacı vardır. Gay Amca'nın aldığı borçları ödemek konusunda çok fazla dikkat etmediğine bilen Greg'in babası Gary Amca'ya para vermeyi pek istemektedir. Bu durumdan rahatsız olan Greg'in annesi, onları bir aile olduğunu ve ailedeki kişilerin birbirine yardım etmesi gerektiğini düşünmektedir. Annesinin bu düşüncesi onun ailey yardım etme konusunda hassas olduğunu göstermektedir.

“Gary Amca, babama yeniden kendi ayakları üzerinde durana kadar kalacak bir yere ihtiyacı olduğunu söylediğinde, babam buna pek memnun olmadı. Ancak sonra annem aşağı indi ve Gary Amca'ya evimizde istediği kadar kalabileceğini söyledi.” (Kinney, SGG-7, s. 53)

Evinden ayrılan Gary Amca'nın kalacak yeri yoktur. Kısa süreliğine misafir olarak kalmayı düşünen Gary Amca'nın bu düşüncesine Greg'in babası çok sıcak bakmamaktadır. Bu duruma karşı çıkan Greg'in annesi Gary Amca'ya evde istediği kadar kalabileceğini söylemiştir. Annesinin bu davranışı onun aileye yardım etme konusundaki düşüncesini göstermektedir.

“Kaldığı yerin kirasını artırmışlar; büyükbabamın parası artık orada yaşamaya yetmiyor. Annem de onu ailemizle birlikte yaşaması için bize davet etti.” (Kinney, SGG-10, s. 26)

Kalacak yer sıkıntısı yaşayan Gary Amca'yı Greg'in annesi evlerine davet etmiş ve istediği kadar kalabileceğini söylemiştir. Bu davranış aileye yardım etmenin önemli olduğunu göstermektedir.

Merhamet gösterme

Merhamet gösterme ile ilgili eserlerde tespit edilen bulgular şu şekildedir:

“Her neyse, Rowley için üzuldüm ve onun için bir şeyler yapmaya karar verdim. Bu akşam TV'de onun en sevdiği programı açtım, telefonu konferans ayarına getirdim: böylece en azından programı dinleyebilecekti.” (Kinney, SGG-1, s. 66)

Okuldaki davranışından dolayı Rowley hem okul tarafından hem de evde ailesi tarafından cezalandırılmıştır. Rowley'in evdeki cezası belli bir süre televizyon izlememektir. Durumu bilen Greg, televizyonda Rowley'in en sevdiği programı izlemektedir. Rowley'in bu programı izleyememesine üzülen Greg, Rowley'in telefonla arayarak programı Rowley'e telefondan dinletmiştir. Bu davranışıyla Greg'in Rowley'e merhamet gösterdiği sonucuna ulaşmak mümkündür.

“Öğle yemeğinde bir grup kız Rowley’i masalarına davet etti. Neymiş, onu elleriyle besleyeceklermiş!” (Kinney, SGG-1, s. 148)

Geçirdiği küçük bir kaza sonucu Rowley sağ kolunu incitmiştir. Bu haliyle okula devam eden Rowley bazı davranışları yapmakta kolu nedeniyle sıkıntı yaşamaktadır. Bu duruma üzülen bir grup kız öğle yemeğinde Rowley’i masalarına davet ederek ona yemek yemesinde yardımcı olmuşlardır. Kızların yapmış olduğu bu davranış onların Rowley’e karşı merhamet gösterdiğini göstermektedir.

“Kadına yardıma ihtiyacı olup olmadığını sorduk. Apartmanın diğer tarafındaki süpermarkete gittiğini söyledi. Ama ben en yakın süpermarketin tam tersi yönde ve epey uzakta olduğunu biliyordum. Ona kendisini oraya götürebileceğimizi söyledik.” (Kinney, SGG-6, s. 146)

Rodrick ve Greg minibüsle dışarıda gezmektedir. Yaşlı bir kadını yolda gören ikili yaşlı kadının yanında durmuş ve ona yardımcı olmak istemiştir. Markete gideceğini söyleyen yaşlı kadına Greg, farkında olmadan uzaktaki marketi tarif etmiştir. Her ne kadar yanlış yönlendirse de Greg’in burada sergilemiş olduğu davranışın merhametten kaynaklandığını söylemek mümkündür.

“Şükran Günü’nden önceki gün şiddete karşı büyük bir toplantı düzenlendi. Oditoryumdaki herkes sürekli Dennis’e bakıyordu. Onun için biraz üzüldüm ve kendini daha iyi hissetmesini sağlamaya çalıştım.” (Kinney, SGG-6, s. 19)

Okulda yaygınlaşan şiddet olaylarına karşı okul yönetimi, öğrencileri bilinçlendirmek için bir toplantı düzenlemiştir. Toplantı esnasında toplantıya katılan öğrenciler sürekli okulda yaşanan şiddet olaylarında adı sıkça geçen Dennis’e bakmaktadır. Dennis’in bu durumuna üzülen Greg, ona merhamet göstererek onun hissetmesini sağlamaya çalışmıştır.

Paylaşma

Paylaşma ile ilgili eserlerde tespit edilen bulgular şu şekildedir:

“Bu gece annemle kilisedeki Noel ağacının altına bırakmak için hediye almaya gittik. Bu bir Noel geleneği. İhtiyacı olan yoksul kişiler gelip ağacın altındaki hediyeleri paylaşıyorlar.” (Kinney, SGG-1, s. 125)

Noel günü yaklaşmaktadır. Greg ve annesi Noel’de ihtiyaç sahipleri alsın diye Noel ağacının altına koymak için hediye almaya gitmişlerdir. Her yıl yaptıkları bu gelenek onların paylaşmaya verdikleri önemi göstermektedir.

“Yemek konusunda bütün suç benim gerçi. Şükran Günü’nden bir hafta öncesine kadar bir sürü konservemiz vardı. Ama ben hepsini ihtiyaç sahiplerine dağıtmaları için okula götürdüm.” (Kinney, SGG-6, s. 200)

Evlerinde yemek kalmadığını gören aile evde bulunan konservele ne olduğunu düşünmektedir. Bu durumun kendisinden kaynaklandığını bilen Greg, konservele ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak için okula götürdüğünü söylemiştir. Greg’in ihtiyaç sahiplerinin alması için konservele okula götürmesi onun paylaşma duygusuyla hareket ettiğini göstermektedir.

İş birliği yapma

İş birliği yapma ile ilgili eserlerde tespit edilen bulgular şu şekildedir:

“Uygulama şöyle: Sınıfa bir proje veriliyor ve bütün bir dönem boyunca, sınıfta öğretmen olmadan hep birlikte bu proje üzerinde çalışmanız isteniyor. İşin hassas noktası, proje bittiğinde, gruptaki herkesin aynı notu alması.” (Kinney, SGG-1, s. 152)

Okulda gerçekleştirilen bir etkinlik kapsamında her sınıfa proje verilmektedir. Projeyi dönem boyunca sınıfta bulunan öğrenciler, öğretmenlerinden hiçbir yardım almadan gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Proje ödevini yaparken sınıftaki öğrenciler iş birliği yaparak projede görev almaktadır. bu durum öğrencilerin iş birliği yaptığını göstermektedir.

“Rowley ile birlikte bir takım oluşturmaya ve birlikte karikatür çizmeye karar verdik. Bugün okuldan sonra Rowley bize geldi ve işe koyulduk.” (Kinney, SGG-1, s. 173)

Yayınlanan bir derginin karikatüristi olmak isteyen Greg ve Rowley, okuldan sonra Greg’in evinde işe koyulmuştur. Greg ve Rowley’in bir amaç doğrultusunda birlikte çalışması onların iş birliği yaptığını göstermektedir.

“Günün geri kalanı çok kötü geçti. Bodrumdaki su giderek yükseliyordu. Manny’nin kum kovalarını bayrak yarışı gibi elden ele geçirerek suyu boşaltmaya çalışıyorduk.” (Kinney, SGG-6, s. 188)

Havaların kötü gitmesiyle birlikte çok miktarda kar yağmıştır. Greg ve ailesi kar yağışının fazla olması nedeniyle evden çıkamamaktadır. Yağın karın da etkisiyle evlerinin elektriği kesilmiştir. Giden elektriği kontrol etmek için

sigortaların olduğu bodrum katına inen Greg, bodrum katını su bastığını görmüştür. Bodrum katında bulunan suyu boşaltmak için seferber olan bütün aile Manny'nin kum kovalarını elden elde vererek çalışmıştır. Ailenin bu şekilde çalışması olumsuz bir durum karşısında iş birliği yaptığını göstermektedir.

Dördüncü Bölüm

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde Saftirik Greg'in Günlüğü Serisinin Değerler Bağlamında İncelemek amacıyla yapılan araştırma sonucu elde edilen bulgulara, bulgulara dayanılarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda yapılan önerilere yer verilmiştir.

Tartışma

Yapılan araştırma sonucu Jeff Kinney'in saftirik serisinde 2018 Türkçe Öğretim Programında belirlenen on kök değer bağlamında; adalet değeriyle ilgili 11 bulgu, dostluk değeriyle ilgili 7 bulgu, dürüstlük değeriyle ilgili 20 bulgu, öz denetim değeriyle ilgili 6 bulgu, sabır değeriyle ilgili 8 bulgu, saygı değeriyle ilgili 5 bulgu, sevgi değeriyle ilgili 2 bulgu, sorumluluk değeriyle ilgili 10 bulgu, vatanseverlik değeriyle ilgili hiçbir bulguya rastlanılmamış ve son olarak yardımseverlik değeriyle ilgili 14 bulgu tespit edilmiştir.

İncelenen eserlerde tespit edilen değerlerin bulunma sıklığına bakıldığında zaman; seride yer alan kitaplar içerisinde en sık yer alan değer 20 bulgu ile dürüstlüktür. Dürüstlük değerini 14 bulgu ile yardımseverlik, 11 bulgu ile adalet, 10 bulgu ile sorumluluk, 8 bulgu ile sabır, 7 bulgu ile dostluk, 6 bulgu ile öz denetim, 5 bulgu ile saygı ve 2 bulgu ile sevgi değeri izlemektedir. İncelenen eserlerde vatanseverlik değeri ile ilgili hiçbir bulgu tespit edilmemiştir.

Değerler bağlamında incelenen bu seri ile ilgili yapılan alan yazın taramasında "Saftirik Greg'in Günlüğü Serisinde Okul Yaşamı" adlı çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmada Saftirik serisinin çocuklara uygunluğu, kitapta sunulan çocuk modeli, kitapta yer alan karakter aracılığıyla çocuklara verilen mesajlar, çocukların bu kitaplardan öğrendiği davranış biçimleri, kitaplarda yer alan arkadaşlık ilişkileri, okul yaşamı ve okulda yer alan öğretmenlere bakış açısı gibi durumlar incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda Saftirik Greg'in Günlüğü serisinin içinde argo ve kötü söz olması ve kahramanı Greg'in kendisinden başka

birini düşünmeyen biri olması nedeniyle çocuklar üzerinde olumsuz etki bırakabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Erdal ve Yurtseven Yılmaz, 2018). Ulaşılan bu sonucun ve çalışmada elde edilen bulguların ışığında, Saftirik serisinin çocuklar üzerinde olumlu etki oluşturmayacağı görüşünün benzeştiği görülmektedir.

Çeviri bir eseri konu edinen çalışmalardan olan “Jules Verne’in Kaptan Grant’ın Çocukları Adlı Romanının Çocuk Eğitimine Katkıları” adlı yüksek lisans çalışmasında amaç, bu eserin çocuk eğitime olan katkısını belirlemektir (Türkmen Özkan, 2008). Bu çalışmada ele alınan olumlu unsur olarak değerlendirilen yardımseverlik, sorumluluk, vatan sevgisi, aile sevgisi ve sabır çalışmada kategori olarak alınan yardımseverlik, sorumluluk, sevgi ve sabır değerleriyle örtüştüğü görülmektedir. Türkmen’in ulaştığı bahsi geçen romanın çocukları eğitmek anlamındaki olumlu etkisi sonucu Saftirik serisinin değerleri aktarmadaki yetersizliği sonucuyla farklılık göstermekte ve ayrılmaktadır.

Türkçeye çeviri yoluyla girmiş, çocuklara hitap eden eserlerle ilgili yapılan bir çalışma da “Ayşegül Kitaplarının İletişimsel Değerleri Kazandırma Sürecindeki İşlevi” adlı yüksek lisans tezidir. Bu çalışmayla Ayşegül serisinin iletişimsel değerleri kazandırma sürecindeki işlevini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır (Bozkaya, 2018). İletişim becerilerinden en çok dinlemeye yer verildiği tespit edilen araştırma ile yapılan bu çalışmanın bahsi geçen eserleri ele alış yönünden benzeştiği görülmektedir.

Saftirik Greg’in Günlüğü Serisinin Değerler Bağlamında İncelemeyi amaçlayan bu çalışma ile literatürde değer ve değer eğitimi bakımından eser incelemeyi amaçlayan birçok çalışma benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalardan “Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal’ın Çocuk Romanları” adlı çalışmada Aytül Akal’ın 2000-2016 yıllarında yayınladığı çocuk romanları incelenmiştir. İnceleme sonucunda eserlerde 30 farklı değer tespit edilmiş olup eserlerde en çok duyarlılık değerine ulaşılmış, vatanseverlik değeriyle ilgili hiçbir bulguya rastlanılmamıştır. Tüm bu bulgulardan hareketle Aytül Akal’ın incelenen eserlerinin değer aktarımı konusunda yeterli olacağı sonucuna ulaşılmıştır (Yılmaz, 2018). Ulaşılan bu sonuç doğrultusunda vatanseverlik değerine

ulaşılamaması noktasında çalışmayla benzeştiği ama diğer değerleri aktarmada yeterli seviyede olması konusunda ise çalışmayla ayrıştığı görülmüştür.

Değerler eğitimi konusunda yapılan çalışmalardan “Muzaffer İzgü’nün 1970-80 Yılları Arasında Yayınladığı Yedi Öykü Kitabının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışma ile Schwartz Değer Ölçeği’nde bulunan değerler açısından eserler incelenmiştir. İnceleme sonucunda Muzaffer İzgü’nün 1970-80 yılları arasında yayınladığı yedi öykü kitabının değer anlamında zengin olduğu ve ortaokul 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin değer aktarımı açısından okumasının uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır (Sırakaya, 2018). Ulaşılan bu sonuçtan hareketle Saftirik serisini değerler bağlamında incelemeyi amaçlayan çalışmadan değerleri işleme düzeyi açısından ayrıştığı görülmüştür.

Literatürde değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalardan olan “Aytül Akal’ın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada ise Aytül Akal’ın 2012 yılında yayımlamış olduğu “Masal Masal” adlı kitabında yer alan 58 masal değerler eğitimi açısından incelenmiştir. İnceleme sonucunda incelenen eserlerde 20 değer tespit edilmiş olup incelenen masalların değerleri aktarma konusunda kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Senek, 2018). İncelenen bu masalların değerleri aktarmada yeterli görülmesi Saftirik serisinin değerleri aktarmada yeterli görülmemesi sonucundan farklılık göstermektedir.

Sonuç

Son zamanlarda çocukların büyük bir ilgisini çeken karikatürlerle zenginleştirilmiş olan ve bir ortaokul öğrencisinin günlüğü şeklinde kaleme alınan Saftirik Greg’in Günlüğü serisi, yapılan inceleme sonucunda elde edilen bulgular ışığında değer aktarımı konusunda yetersiz olduğu ve içinde barındırdığı olumsuz söz ve davranışlardan dolayı çocukları olumsuz etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle vatanseverlik değerine seride hiç yer verilmemesi geleceğimizin teminatı olan çocuklara vatan sevgisinin kazandırılması konusunda bu serinin eksikliğini göstermektedir.

Ulaşılan bu sonuç doğrultusunda seriyi ilgiyle okuyan veya okumak isteyen çocukları kitap okuma alışkanlığına zarar vermeyecek bir şekilde yönlendirmek ve onlara gerekli uyarılarda bulunmak ve çocukları kişisel gelişimine katkı sağlayacak eserlerle buluşturmak yararlı olacaktır.

Öneriler

Öğretmenlere yönelik öneriler

1. Çocukların değerlere ulaşmasında etkili bir yol olan edebi eserlerin seçiminde çocuklara rehberlik edilmeli ve bu eserlerin değerlerimizi ve kültürümüzü en iyi şekilde aktaran eserler olmasına dikkat edilmelidir.

2. Değerler eğitimi konusunda üzerine büyük bir görev düşen Türkçe öğretmenlerinin öğrencilere kitap tavsiyesinde bulunurken öncelikle kendisi bu eserleri incelemelidir.

3. Çocukların tüm hayatlarını etkilemesi anlamında değerler eğitimine özen gösterilmeli aile ve çevreyle eşgüdümlü çalışılmalıdır.

Araştırmacılara yönelik öneriler

1. İncelenen eserler dışında Jeff Kinney'in dilimize çevrilen diğer eserleri de değerler eğitimi bağlamında incelenmelidir.

2. Ülkemize çeviri yoluyla girmiş ve çocuklar tarafından çok tercih edilen eserler de değerler bağlamında incelenmelidir.

Kaynaklar

- Acat, M. B. ve Aslan, M. (2012). Yeni bir değer sınıflaması ve bu sınıflamaya bağlı olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1461-1474.
- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. ve Tarman, B. (2013). Değerler: kim ne kadar değer veriyor?. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 191-206.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekteşme derecesinin değerlendirilmesi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluk değerini kazanma düzeyine etkisi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altun, S. A. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-18.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk değerleri üzerine bir değerlendirme. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 41, 44-67.
- Ataç, N. (1968). *Sözden söze-ararken*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Aydın, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitimi Bakış Dergisi*, 7(19), 39-45.
- Bacanlı, H. (2005). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmaları*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bozkaya, Y. (2018). *İletişimsel değerler yönünden Ayşegül kitapları* (Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Hatay.

- Braun, V., Clarke, V. (2019). Psikolojide temel analizin kullanımı. (Çev. S. N. Şad, N. Özer ve A. Atlı). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi-Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 873-898.
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 9(2), 429-436.
- Çağlar, E. (2018). *Bir değer tasnifi denemesi ve Mevlana'nın "Mesnevi"sinde değerler* (Yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Çağlayan, A. (2005). *Ahlak pusulası: ahlak ve değerler eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Çavuşoğlu, A. (2017). *Ayla Kutlu'nun Cadı Ağacı romanının sosyal değerler bakımından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Çelebi, V. (2018). *Aytül Akal'ın çocuk romanlarının değerler aktarımı açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Demir, T. ve Özdemir, B. (2013). Türkçe eğitiminde Karagöz / gölge oyunları ile değer öğretimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 57-89.
- Demirci, E. (2016). *Ortaöğretim öğrencilerine yönelik Mesnevi temelli değerler eğitimi* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş çocuk yazını: yazın eğitime atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup Fen Lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Doğan, İ. (2012). *Sosyoloji: kavram ve sorunlar*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Dökmen, Ü. (2005). *Küçük şeyler*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eker, C. ve Yıldırım, K. (2017). Değerler eğitimi açısından Ziya Gökalp'e ait "Altın Işık" adlı eserin incelenmesi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 5, 30-38.
- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 8(1), 1321-1333.
- Erdal, K. ve Yurtseven Yılmaz, H. (2018). Saftirik Greg'in günlüğü serisinde okul yaşamı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(2), 1126-1147.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Fırat, H. ve Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(3), 25-49.
- Fichter, J. H. (2012). *Sosyoloji Nedir?*. (Çev. N. Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gülseren, H. Ö. (2009). Değerlerimiz ve eğitimde kalite ödülü. İçinde, *I. Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*: (s. 39-51). Elazığ: Elif Ofset Mat. Tar. Ürn. İşlm. ve Amb. San. Tic. Ltd. Şti.
- Gümüş, S. (2017). *Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güven, A. Z. (2014). Gülistan ve Bostan adlı eserlerin değerler eğitimi bakımından incelenmesi. *International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 9(6), 505-517.
- Gökçe, B. ve Sis, N. (2011). Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinin "hikaye haritası" yöntemine göre incelenmesi ve genel bir değerlendirme.

International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic Volume, 6(3), 1925-1949.

Göldağ, B. (2015). *Orta öğretim kurumlarında okul kültürü yoluyla değerler eğitimi (Malatya ili örneği)* (Doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Hökelekli, H. (2011). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Karatay, H. (2007). Değer aktarımı açısından yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri. İçinde 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildirileri*, (s. 939-948). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475.

Katılımış, A., Ekşi, H. ve Öztürk, C. (2010). Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarıyla Bütünleştirilmiş Bilimsellik Odaklı Karakter Eğitimi Programının Etkililiği. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 50-87.

Kavcar, C. (1994). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kızıler, H., Canikli, İ. (2015). *Değerler eğitimi*. Karabük: Deneme Yayınları.

Kinney, J. (2011). *Saftirik Greg’in günlüğü-2, Rodrick kuralları*. (Çev. İlker Akın). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Kinney, J. (2013a). *Saftirik Greg’in günlüğü*. (Çev. İlker Akın). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Kinney, J. (2013b). *Saftirik Greg’in günlüğü-3, türünün son örneği*. (Çev. İlker Akın). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Kinney, J. (2013c). *Saftirik Greg'in günlüğü-4, işte şimdi yandık*. (Çev. İlker Akın). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kinney, J. (2013d). *Saftirik Greg'in günlüğü-6, panik yok*. (Çev. Kenan Özgür). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kinney, J. (2013e). *Saftirik Greg'in günlüğü-7, ah kalbim*. (Çev. Kenan Özgür). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kinney, J. (2013f). *Saftirik Greg'in günlüğü-8, batsın bu dünya*. (Çev. Kenan Özgür). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kinney, J. (2014a). *Saftirik Greg'in günlüğü-5, ama bu haksızlık*. (Çev. Kenan Özgür). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kinney, J. (2014b). *Saftirik Greg'in günlüğü-9, bende bu şans varken*. (Çev. Kenan Özgür). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kinney, J. (2015). *Saftirik Greg'in günlüğü-10, hey gidi günler*. (Çev. Kenan Özgür). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kinney, J. (2016). *Saftirik Greg'in günlüğü-11, karışık işler bunlar*. (Çev. Kenan Özgür). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kinney, J. (2017). *Saftirik Greg'in günlüğü-12, tam bir felaket*. (Çev. Kenan Özgür). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kinney, J. (2018). *Saftirik Greg'in günlüğü-13, eridik bittik*. (Çev. Elif Okan Gezmiş). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kolaç, E. (2010). Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus felsefesiyle Türkçe derslerinde değerler ve hoşgörü eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55, 193-208.
- Kulaksızoğlu, A. ve Dilmaç, B. (2000). İnsani değerler eğitimi programı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 199-208.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Merriam, S. B. (2015) *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1981). *İlköğretim okulları Türkçe eğitim programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mengüşoğlu, T. (2010). *Felsefeye giriş*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Meydan, H. (2012). *İlköğretim okullarında karakter ve değerler eğitimi* (Doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 217-239.
- Özlem, D. (2002). Değerler sorununda nesnelcilik/mutlakçılık ve öznelcilik/rölativizm tartışması üzerine. İçinde Şahabettin Yalçın (Ed.) *Bilgi ve değer: bilgi ve değer sempozyumu bildirileri* (s. 282-312). Ankara: Vadi Yayınları.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: düşük ve yüksek "Okul Yaşam Kalitesi"ne sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma* (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Senek, S. (2018). *Aytül Akal'ın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.

- Sırakaya, C. (2018). *Muzaffer İzgü'nün 1970-80 yılları arasında yayınladığı yedi öykü kitabının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Şahin, H. (2018). *Yahya Kemal Beyatlı'nın eserlerindeki değerler ve bu değerlere yönelik Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerinin incelenmesi* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tekşan, K. (2012). Türkçe dersi değerler eğitiminde Kutadgu Bilig'in kullanımı. *Ahi Evren Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1-17.
- Tezcan, M. (1993). *Kültür ve kişilik: (psikolojik antropoloji)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkmen, D. (2008). *Jules Verne'in "kaptan Grant'ın çocukları" adlı romanının çocuk eğitimine katkıları* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Fransızca Öğretmenliği Bölümü, Ankara
- Uçan, H. (2006). Edebiyat eğitimi, estetik bir hazzın edinimi, okumanın alışkanlığa dönüştürülmesi ve yazınsal kuramlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 169, 25-41.
- Ülken, H. Z. (2001). *Bilgi ve değer*. İstanbul: Ülken Yayınları.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler eğitimi*. İstanbul: Pegem Akademi.
- URL-1:
<http://ahlakterimleri.com/terim-sonuc.php?s=terim-sonuc.php> adresinden alınmıştır. (Erişim Tarihi: 12 Aralık 2018).

URL-2:

https://www.kitapyurdu.com/index.php?route=product/best_sellers&list_id=890&filter_in_stock=1 adresinden alınmıştır. (Erişim Tarihi: 31 Temmuz 2019-Güncellenen internet bilgisiyle).

URL-3:

<https://www.dr.com.tr/Yayinevi/epsilonyayinevi/s=3309#/page=1/sort=soldcount,desc/categoryid=0/parentId=0/price=-1,-1> adresinden alınmıştır. (Erişim Tarihi: 31 Temmuz 2019-Güncellenen internet bilgisiyle).

URL-4:

<https://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/1044084-turkiyenin-en-cok-satan-11-cocuk-kitabi-en-sevilen-cocuk-kitaplari/2> adresinden alınmıştır. (Erişim Tarihi: 31 Temmuz 2019-Güncellenen internet bilgisiyle).

Uslupehlivan, E. (2018). *Hasan Latif Sarıyüce'nin çocuk romanlarında değer eğitimi ve söz varlığı* (Yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.

Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 499-522.

Yıldırım, A., Şimşek, H.(2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, M. (2017). *Pakize Özcan'ın eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Yılmaz, A. (2018). *Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanları* (Yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Yiğittir, S. ve Kaymakçı, S. (2012). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu'nda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 49-73.

Yüksel, S. (2002). Yükseköğretimde eğitim-öğretim faaliyetleri ve örtük program. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 361-370.

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı soyadı : Fatih ÖZER

Doğum tarihi : 21.09.1984

Doğum yeri : Mudurnu

Adres : Cebeci Mah. 2521 Sok. No: 3 Daire: 2 Sultangazi / İstanbul

E-posta : fatihozr14@gmail.com

Öğrenim Durumu

1999-2003 : Bolu Anadolu Öğretmen Lisesi

2004-2006 : Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Bölümü Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı (1 ve 2. Sınıf)

2006-2008 : Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe
Eğitimi Bölümü Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı (3 ve 4. Sınıf)

2013-2019 : Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

İş Deneyimi

2010-2014 : Emniyet Genel Müdürlüğü (Polis Memuru)

2015-2016 : Derinsu Ortaokulu Derik/Mardin

2016-..... : Ali Cevat Özyurt Ortaokulu Sultangazi/İstanbul

Yayınlar

Topçuoğlu Ünal, F. ve Özer, F. (2014). Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi ile İlgili Kaynakça Çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (JRET)*, 3(2), 203-218.

